

Li kurdistanê qadaxaya ser ziman

Abdusamet Yîgît

weşanên

.
. .
. .
. .

Li kurdistanê qadaxaya ser ziman
@Abdusamet yigit
Weşanên civakî
2025-Almanya-Berlin
Grafik: zendi şîyar

.
ISBN 968-4-940996-22-2

Pêşgotin:

Li kurdistanê qadaxaya zimanê kurdî wê di roja me de jî wê bi hemû awa û şitiya xwe wê were domandin. Di wê temenê de wê rejim wê di pêvajoyên jenosidkirina civakê a bi rêyên weke şer çandê û ziman re wê bi wê weke israr bikê. Di wê temenê de wê dikarê wê bibêjê ku wê rewşek asimlesyonê a bi şit wê ser serê civakê wê were meşandin. Asimlesyon bêgûman wê paqijiya etnikî a ser temenê çand û ziman re ser serê civakê dihê meşandin jî bê. Di wê temenê de wê rejim wê heta roja me wê di wê de wê israr bikê.

Di rengekê din de jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşên weke bi paqijiya etnikî ên ser ziman çandê re wê domandina wê, hê jî wê dawî li wan ne hatiya hanin. Di wê temenê de wê dikarê wê bîrên ser ziman wê têgiha paqijiya etnikî wê şewayê wê yê hemdem wê di wê temenê de wê ser nîrxên civakî û pêvajoyên qadaya wê, rewşên weke asimlekirine beşek civakê li nava ya din û an rewşên weke bi qadaxaya ser ziman û bi wê ne hiştina xwe perwerdekirin, axiftina bi zimanê xwe, bi zanekirin, ragihandin û hwd wê, weke çerçoveya wê gotina paqijiya etnikî a ser temenê ziman û çandê re ku wê were meşandin wê weke ku wê biafirênê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê din de jî wê, şewayên weke paqijiya etnikî ên demên berê şerê cihanê ê yekem û piştî wê weke ku wê bi awayekê fizikî wê weke bi komkujiyên ermeniyên û cihuyan û heta roja me ku wê bidomê ku wê ser serê kurdan wê bide domandin wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengek de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, temenê ku wê rengê naziyan ê paqijiya etnikî wê bikin wê çawa wê rengê fahmkirina wan jî wê di rengekê de wê weke ku wê ji holê rabikê. Di wê temenê de wê ev wê tîgînek paqijiya etnikî hem bi fizikî û hem jî bi aliyên ne fizikî weke ku em dikarin ser rewşên aqil, ziman û çand û dîrokî û hwd re wê were kirin wê karibê wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Têgîna qadaxaya ser ziman a li kurdistanê wê dikarê wê di wê temenê û rengê de wê bi mantiqê wê ku ew bi wê dihê kirin re wê karibê wê fahmbikê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê dinê giring wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têgîna qadaxaya ser ziman de wê, di wê temenê de wê hebûna civakê bi hemû reng û awayê wê re wê di rengekê de wê çawa wê ji holê were rakirin wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di wê rengê û awayekê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê têgîna bi qadaxaya ser ziman re wê, di rengekê de wê piştî salên 2000an û pê de wê, bi şêwayekê manipulekirinan wê were kirin. Mînaq wê, di rengekê de wê Erdogan wê bibêjê “dema ku tu ne hizirê ku ew heya wê nebê”, “pirsgirêka me bi rengê jiyane ti kesekê re nin a”, “qadaxaya ser ziman me rakirîya” û hwd wê werênê ser ziman. Lê gotin wê weke gotinên manipulekirinê bin. Lê di wê temenê de wê çawa wê, bi awayekê jî wê di rengekê de wê bi têgînek weke bi mantiqê paqîjiya etniki wê bidina domandin wê, ew wê, qadaxayê wê ji temen ve wê bidina domandin. Wê dema ku kurdan wê dibistanên xwe wê vekin, weke li geve, dibistana dayika uveys’, li cizirabota ‘dibistana berîwanê’ û li amedê dibistana zarokan a fersad kemanger’ vekirin wê bi fermana erdogan bixwe wê, di cih de wê polisên wî herin û wê, mohran wê li devê wê bixin. Armanc bi wê mohr li devê wan xistinê wê çawa wê bi wê nehêlin ku kurd bi kurdî xwe û zaroyên perwerde bikin.

Di wê temen de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê, piştî wê, di rengekê de wê di demên dawî de wê bi carekê wê derkevina ber çapameniyê wê bibêjin “pirsgirêka kurd êdî nin a, me pirsgirêk çareserkirîya’ û hwd re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman ku ew wê weke rengekê din ê konsepta inkarê û şerê rejimê ê bi kurdan û rengê jiyane wan û nixên wan re wê weke u wê bikê. Ev jî wê weke aliyên wê yên ku mirov wê weke karibê wê di wê temenê de wê weke karibê wê fahmbikê ku ew konsept wê weke rengekê konsepte şerê rejimê wê weke di gotinê de wê hertimî wê inkar bikê ku ew heya û wê di pîretikê de jî wê vajî wê di wê inkarê de wê îsrar bikê. Yanî bi gotinek din wê di gotinê de wê mînaq wê

weke çawa wê bibêjê ku 'me qadaxaya ser ziman rakiriya', lê wê di piretikê de jî wê ne hêlê ku wê di ti wadên jiyanê de wê civake kurd zimanê xwe bikarbênê. Wê di wê temenê de wê astengiyan wê, ji hemû aliyên ve wê ji berê zêdetir wê dênê pêşîya ziman û bikarhanina wê.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa ziman û astengiyan ku ew didênina pêşîya wê, di wê temenê de wê, beremberê gotina qadaxa ser ziman rabûya wê, bi hêncetên cûr bê cûr wê, hemû saziyên çandî ên civake kurd wê qadaxa bikin û wê nehêlin ku ew werina avakirin. Wê di ti deverên jiyanê, rewşên ragihandinê, perwerde û hwd de wê newê hiştin ku zimanê civakê were bikarhanin. Wê hemû temenê di jiyane kamuyê û saziyên civakî ên olî de jî wê çawa wê bi tûndû wê li dijî wê bisekinê ku ziman newê bikarhanin wê di wê temenê de wê ser wê bisekinê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê mijare qadaxaya ser ziman wê, di wê temenê de wê weke ku wê di wê rengê de wê were dîtin wê di gotinê de wê bêjin me qadaxa rakirya lê wê di piretikê de wê ji berê zêdetirî wê astengiyan û qadaxayan dênina ser ziman. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê ku wê mijare ziman wê, di wê temenê de wê, karibê wê di wê temenê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê rewşên weke di gotinê de dibênin me qadaxa ser ziman rakiriya û di piretikê de wê, ji berê zêdetirî wê astengiyan wê dênin li pêşîya wê bi teknikî û hemû awayên din wê ne tenê di wê warê de wê gi gelek war û aliyên din de jî wê di rengekê de wê weke ku wê were kirin. Di wê temenê de wê di aliyên çandî de jî wê were kirin. Di wê temenê de wê, bi navê civakê û çanda wê minaq çendî ku wê bi sedan tv'yên giûtî ên netewî û herêmî wê hebin ku ew bi tirkî weşanê dikin wê tenê yek jî bi zimanê kurdi ku ew rojane weşanê dikê wê, newê dîtin. Dema ku wê ev gotin wê were ser ziman wê gotinên weke bi 'vekirina trt-şes'ê wê were hanin ser ziman. Lê ev tv' ne bo civakê lê bo ku ew ji derve tengesiya xwe derbas bikin û bi wê bêjin ku wan qadaxa rakiriya û êdî kurd jî weke xwediye hemû mafî na ku wê werênina ser ziman wê bo derewek bi wê rengê a ku ew di qadên diplomatikî de wê were gotin wê vekirin. Bo derewên diplomatikî wê di wê temenê de wê, xabartên din jîn ku wê bahsa wan wê were kirin wê hebin. Di wê temenê de wê, minaq wê derewên weke kurd li tirkiya xwediye heman mafê ya bê. Di wê temenê

de wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê, berê bo van derewên diplomatikî wê, hin komên kurd wê berhev bikin û wê bibin xwe û wê bi wan bidina gotin ku ew mejizênin em jî kurd in ti pirgirêkên kurda nin in ku ew bi wan bidina gotin bin.

Di çerçoveya wijdanê diplomatikî de wê, di wê rengê de wê minaq Hakan fidan wê herê welatên derve ên europa û hwd wê hertimî wê bahsa rewşa gazza û trejediya wê bikin. Lê wê dema ku wê, dor were ser kurdan wê gotinên şerxwez û dijber wê li dijî kurdan wê bikin. Wê, di rengekê de wê, ti komkujiyên ku ew dihênin serê kurdan wê bahsa wan nekin. Ber ku ew wan komkujiyan dikin û an didin kirin. Di wê temenê de wê ew wijdanê diplomatik û an ramyari wê sînorê wê weke di her rewşên din ên mirovatîyê de didin nişandin li sînorê kurdan wê dawî li wê werê.

Abdusamet Yigit

Destpêk: kortasî çerçoveya li kurdistanê qadaxaya ser ziman

Qadaxaya ziman wê di rengekê de wê weke rewşek civakî û an weke rengekê hêrîşkirinê a li hebûna civakê jî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê mijare qadaxaya ziman wê ber ku wê heta roja me wê bi awayekê sistemetikî nebûya mijare lêkolinan wê êdî wê bi rehetî wê weke qadaka ku wê ser wê zêde manipulasyon wê werina kirin. Piştî salên salên 1990 û pê de rejima tirk bixwe jî wê hin bi hin wê hîsbikê û wê çawa wê ji wê re wê, vegotinekê wê werênê û wê di wqadaxa navnetewî de wê xwe biparêzê ser wê re wê, bikeve nava hewldanên wê de. vekirina Trt-şes û hwd wê, di rengekê de wê, çendî weke 'rakirina qadaxaya ser ziman' wê were diyarkirin jî lê ev hem derew û hem manipulasyonek mazin bû. Wê yekane wê armanca wê trt'-şes'ê wê ew bê ku wê çawa wê pêvajoya qadaxaya ser ziman wê bide domandin bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê werênê ser ziman.

Bi vê xabate kin min xwest ku ez balê bikişênima ser wê mijarê. Di wê demê de wê, di serî de wê ev wê weke mijare zêde giring bê. Di wê temenê de wê, gelek aliyên wê yên mijarê wê hebin. Di wê temenê de wê ev xabate wê bi serekeyî wê çawa wê di çerçoveyek giştî de wê balê bikişênê ser wê bi wê armancê bê. Û wê di rengekê de wê bixwezê wê bide nişandin ku wê yên demên berê wê zêdetirî û bi tûndûtûtir wê ew qadaxaya ser ziman wê were domandin.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare qadaxaya ser ziman wê, di wê çerçoveyê de wê çerçoveya wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bide nişandin. Mijare qadaxaya ser ziman wê jî aliyê wê yê çandî û civakî û dîrokî û rewşên xwendinê û hwd ve jî wê pêwîst bê ku wê hilde li dest. Lê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê di qadaxa jiyanê de wê çawa wê hemû rêyên bikarhaninê ku wê werina ji holê rakirin wê ev wê di serî de wê, di awayekê ku wê kurd wê tenê wê bi gotina 'asimlaasyonê' re wê werênina ser ziman jî lê di aslê xwe de wê rewş wê jî wê zêdetirî wê mazintir û wê

giringtir bê. Di wê temenê de wê gotina asimlasyon jî û ya jenosida ser ziman re jî wê di rengekê de wê weke kêmbimênê ku ew mijare û rewşê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê ew wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman. Mijare ziman wê weke mijare zêde giring bê. Di wê temenê de wê ziman wê weke rêya xwe ragihandinê û hanina ser ziman bê. Wê dema ku wê rewş wê ew wê demê wê giringiya ziman wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rewşekê de wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin. Ber vê yekê wê mijare ziman wê weke mijare zêde giring wê di rengekê de wê balê bikişênê ser wê.

Di demên hemdem de ku wê hemû rêyên pêşketinê wê ji aliyekê ve wê bi ziman ve wê girêdayî bin û wê lêkolînên zanînê û hwd wê bi gelek aliyên û awayan wê bi ziman wê were kirin wê dema ku wê ziman wê were qadaxa kirin wê ji wan aliyên hemûyan wê weke were mahrum kirin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, bi teybetî wê di demên hemdem de wê zimanê têkiliyê, bi teknikî û hwd jî wê bi zêdeyî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê bi wê re wê weke ku wê derkeve li pêş bê. Di wê temenê de wê zimanê nivisandinê, xwendinê û hwd wê weke aliyekê ku wê temenê wan wê bi wê biafirênê. Bi bernemeyên dewlemend ên perwerdeyê ku wê di demên hemdem de wê çawa wê zimanekê ku ew karibê bersivê bide pêşketina mirov wê xwestin ku ew were pêşxistin wê, dema ku wê ziman wê were qadaxa kirin wê, di rengekê de wê bi tememî wê weke pêvajoyek jenosîdê a ku wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, were li holê bê.

Di rengekê de wê di gotinê de wê dema ku wê bêjê 'ti qadaxa ser ziman nin a' û piştî bêjê ku wê tenê bi zimanê tirkî wê perwerde bibê û di wê temenê de wê zimanê xwendinê û bihistinê weke bi tv û hwd wê tenê wê bikê wê di wê temenê de wê bixwezayî wê weke rengekê qadaxayê ê bi tûndî wê weke wê ser civakê wê bi wê were ferz kirin. Di wê temenê de wê gotinên weke 'ziman neqadaxaya' wê hingê wê ser wê re wê tenê wê weke zimanekê manipulakirinê û derew wê bimênê. Wê weke zimanekê xapandinê wê di rengekê de wê bimênê.

Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqtayê de wê, dema ku wê pêvajoyên xwe afirandina ziman li gorî demê û pêşîya ragihandina wê hat kirin wê ne tenê wê weke ku wê were gotin wê li şûn

wê were hiştin. Wê ji wê zêêdetirî jî wê weke aliyekê wê yê giring wê çawa wê di rengekê de wê weke ku wê di şêwayekê de wê, awayekê bi tememî ku wê weke qastî hebûna wê ya civakî û an tekakesi wê bikê jî wê di rengekê de wê xwe bi wê re wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin.

Ev şêwayekê êşkencekirin û tûndûtûjîyê ê zalimane bê. Di wê temenê de wê diakrê wê werênê ser ziman ku wê zimanê wê ku wê pêşîya qadên wê were girtin wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê were kirin. Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ji salên 1980 û pê de wê qadaxa wê were danin ser ziman. Wê ji destpêka komarê ve wê axiftina bi kurdi jî wê di rengekê de wê, di şêwayekê de wê, ew wê were meşandin. Di çavkaniyên destpêkê de wê bi gotinên weke demaku wê bi kurdi axiftin, êşkence kirin, girtin û avêtina zindanê, kuştin û hwd wê, di nava wan de wê hebê. Piştê ku wê teknik wê pêşkeve wê, demê wê şêwayê wê domandina wê qadaxa kirinê wê di rengekê de wê weke ku wê bi gûharê. Di wê nûqteyê de wê piştî salên 1990 û pê de wê ew were pêşxistin wê di gotinê de wê bo manipulakirinê wê bê gotin ku ziman serbest e. Heta ku wê derkevina ber çapameniyê wê bêjin me qadaxa ser ziman û axiftinê rakiriya. Lê ji aliyê din ve jî wê, vê çawa ku wê çawa wê beremberê wan qadaxayên demên berê wê were di qadên jiyanê, perwerde, nivisandin û xwendinê û hwd de wê, newê bi karhanin wê hemû bergir û rê ji wê re wê bi awayekê sistemetikî wê were girtin. Di wê temenê de wê, ev wê weke şêwayên qadaxayê bin ku wê di rengekê de wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê, di peretikê de wê, di rengekê de wê, hemû rêyên weke jiyanê sivil û saziyên dewletê û an kamuyê ên ku ew bikarbênin û an pêwîst in ew bikarbênin wê bi wan wê, temenê bi tememî bikarhanina wê çawa wê ji holê rabikin wê ser wê bisekin in. Di wê temenê de wê ev wê weke şêwayê piştî şalên 1990 û pê de wê were pêşxistin bê. Rewşên weke di tv'yekê weke 'trt'-şes û hwd avakirinê û bi wê gotina meyizênin qadaxa rabûya jî wê çawa wê bo ku ew ji wan aliyên ku ew wê çawa wê di jiyanê de wê newê bikarhanin wê pêşîya wê bigirê û an wê ser wê binûxûmênê wê teqez wê bo wê yekê bê.

Ji vê aliyê ve wê dema ku mirov wê mijare ziman wê hilde li dest wê, di rengekê de wê giring bê. Tenê bi gotina 'qadaxaya ser ziman' re wê hanina ser ziman wê, têrê nekê. Heta ku wê ne vegotinbar jî bê. Di rengekê de wê, demaku em bahsa zimanê civakekê bikin wê zimanê wê pêvajoyên wê yên pêşketinê ên weke demên şariştaniyê ên kevn yên kevnê jî wê hebê. Di wê temenê de wê ne hiştina ti xabat ser zimanê demên kevnê ên civakê bi kurdi hatina kirin û an di demên sumeriyan û

piştire tîgînên kiu ew dihên ser ziman wê di wê temenê de wê kêr hanina ser ziman wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din bê.

Lê di aslê xwe de ew ferhengiya wê derhanin û diyarkirin û ne tenê bi zravayekê bi hemû zaravayên wê weke hewramî, kirmanckî û an zazakî,, soranî, kurmanckî û hemû devikên wê giring bê. Ber ku wê di çerçoveya stûna zimanî de wê çerçoveya wê ya pêşketinê wê bi hev re wê bidina diyarkirin.

Weke aliyekê wê yê din ê giring wê di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke mijare giring wê ziman wê di demên hemdem de wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, ziman wê çawa wê, weke were bikarhanin û di rengekê de wê, temenê pêşketinek giring a civakî wê bi xwe re wê çêbikê wê weke karibê wê di rengekê de wê ser wê bisekinê.

Di wê temenê de wê, di nava jîyanê de wê bikarhanina wê weke aliyekê jîyane civakê û xwe afirandina wê û parastin û barkirina li pêşarojê jî bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, bi rengên weke qadaxayên ser zimanî ku wê, bi rengên weke di demên berê de wê weke bi teolojiya kurdî û an ziman olî û hwd dihat ser ziman wê ew jî wê bi awayekê sistemetikî wê çawa wê were ji holê rakirin wê karibê wê di rengekê de wê ser wê bisekinê.

Ev hemû wê weke aliyekê wê yê ku weke me kirpendin wê çawa wê di qadên jîyanê û hizirkirinê de wê, di rengekê de wê pêşîya bikarhanina wê bigrin wê hinekê wê weke ku wê bi wê ve wê girêdayi bê.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zimanê civakê wê di wê temenê de wê bi wê re wê aliyên wê yên dîrokî, çandî, civaknasî, derûnî û hwd jî wê hwd hebê. Ev alî wê zimanên xwe di pîretika jîyanê de wê bîafirênin û wê di wê temenê de wê bi watelêkirinên wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyên ku wê pêşketina mirov a derûnî û civaknasî jî wê di rengekê de wê ji temen ve wê bidina diyarkirin bin. Di wê temenê de wê temenê hizirkirinê ên weke tenê bo axiftinekê lê wê bo rewşek derûnî û civaknasî ê rehetiya xwe ya çêbikê jî wê di wê temenê de wê bi watelêkirin û jinûve salixkirinên bi gotinên wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê were kirin. Ber vê yekê wê mijare ziman wê ji wê aliyê ve wê weke mijare zêde giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, ziman wê weke ardnigariya mirov a hizirkirinê û hişmendiye bê. Wê ser wê re wê di rengekê de wê bi rewşên xwe yên civakê êw girêdanên civaknasi û derûni wê çêbikê. Ev wê weke aliyên wê yên giring bin ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê. Ber vê yekê wê, têgînên weke axiftina ziman tenê ji hinek gotinên bi wan dihên axiftinê dîtîne wê tenê wê weke têgînên ku ew yan bi zanebûn bê û yan jî ne bi zanebûnê de ên weke manipulakirinê û xapandinê bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê mijare ziman wê aliyên wê yên bi girêdana xêwî û hwd wê di wê temenê de wê karibê wê balê bikişênê ser wan. Di wê temenê de wê gotin wê ne tenê bi rengê ku ew dihê bikarhanin bin. Ji aliyê çanda civakê û jiyanê wê ve wê di rengên ku ew di demên pêşketinên xwe yên berê de çawa dihê bikarhanin û di demên piştrre çawa dihên bikarhanin di rengekê de wê weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Mijare ziman wê di wê rengê de wê, çerçoveya wê ya giştî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke ku wê xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Mijare ziman wê, di wê temenê de wê, her gotinên wê weke li wan bi meji û fahmkirinê û an xêw û hiş û têkiliya wan ya bi hev ve girêdanê û hwd ve wê di rengekê de wê weke aliyên ku wê çerçoveyên bi fahmkirinê wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênin bê.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê bê. Min di xabate xwe ya bi navê 'zimanê duyemin' de wê hinekê ev aliyên wê yên bi xêwê ve girêdayî wê hinekê hildabûn li dest. Ber vê yekê ezê li vir tenê bi kirpendinê re bi sînor xwe bihêlim. Lê ev nayê wê wateyê ku ez wê aliyê wê weke ne giring dibênim. Di wê temenê de wê di rengekê de wê hemû haninên min ên ser ziman ên di wê temenê de li vir wê di rengekê de wê weke di dewama wê de jî bin.

Mijare ziman, bi awayekê fîzîkî re wê weke aliyekê giring ê pêşketina mirov jî wê biafirênê. Wê dema ku em bi dîroka wê ya civakê re wê hilde li dest wê weke di rengekê de wê weke xêwa civakê jî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê di wê de wê kodkirinên bi fahmkirinên mirov, rengê wê û hwd re wê di wê de wê hebê.

Lê wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ziman wê, di rengê de wê di wê temenê de wê ji wê zêdetirî wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê..

Ji wê aliyê ve wê mijare civakê û civakatiyê ve jî wê hinekê bi wan pêvajoyan re wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê çawa wê were jiyankirin, fahmkirin û an xêwkirin û hwd ve wê weke girêdayî bê. Di wê temenê de wê, demên ziman ên bûhûrî ku em bi gotinek rastin wê werênina ser ziman wê weke demên bermehî û an aliyê erkolojiya têgîna zimanî wê biafirênin jî wê karibê wê di rengê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê weke hebûnek ku wê weke çawa ku mirov bi wê pêşdikeve wê bi wê re wê bibê.

Di nava civakê de pêşketina mirov bi wê re wê ji du aliyan ve wê weke giring bê ku mirov wê fahmbikê bê. Yek wê bi pêvajoyên pêşketinê ên weke bi çanda civakê û demên wê yên bûhûrî ku mirov wê li wê bi hiş û şîyar dibê û bi wê dihigihijê fahmkirin û pêşketinek civakî bê. Aliyê din ê duyem jî wê bi awayekê di dema ku ew di wê de diji wê bi wê xwe afirandinê ku ew dikê wê di aslê xwe de wê di wê çerçoveya wê pêşketina xwe ya zimanî de wê weke civakatiya xwe jî wê bi wê re wê weke li gorî demê wê biafirênê û wê werênê ser ziman bê.

Aliyekê ku wê weke şaş fahmkirinê ez dixwezim li vir bi gotinek bi kirpênim û derbas bibim bi şartê ku ezê piştê ser wê bisekinim. Ew jî wê ew bê ku wê hinek kurd wê piştî salên 1990 û pê de wê bi wê bawer bikin ku ew zaroyên wan jî temen ve ku ew çawa mazin bûn û an bi kijan zimanê mazin bûn wê karibin pêşketina xwe bi wê bidîna domandin. Lê ew nizanin ku wê zaroyê wan wê bi wê weke pêşketina wan jî temen ve wê xira bibê û wê di rewşa zaroyekê weke bi 'sendruma downê' êdî diji ku wê li lê were. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, sînorê fahmkirinên ziman bi xêwî wê ji ya ku em bi wê dijin wê hem berê wê hebê û wê piştî wê hî wê hebê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê wekeku wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di rengê de wê dîmenekê xêwî ê civakê ku ew

weke bi giyane wê re wê weke di dîmenê demdirêj de diji wê bi wê re wê hebê. Di wê temenê de wê dema ku mirov ji wê giyane civakî dûrket wê bi temenê xwe yê afrineriya xw ejî wê weke ku wê di rengekê de wê weke ku wê ji wê dûrkeve. Ev wê weke aliyekê wê y giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Qadaxa ziman û rewşa paqijiya etnikî ser ziman û çandê re

Qadaxaya ziman wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi rengekê wê weke bi temenekê paqijiya etnikî ku wê bi temenê zimanî re wê were kirin re wê were pêşxistin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di temenê paqijiya etnikî de wê bi temenê çand û zimanê wê were kirin wê bi wê re wê were kirin. Di wê nûqtayê de wê qadaxaya ser ziman jî wê ji xwe wê hinekê wê di wê temenê de wê were kirin. Wê ji aliyekê din ve jî wê weke dîmenekê hêrîşkirinê ê ku wê li hebûna civakê wê di rengekê de wê weke di rengekê hêrîşkirinê de ku wê were kirin wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were kiirn.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, gotinên weke 'me qadaxaya ser ziman rakir' û an 'êdî zimanê kurdi serbest a' jî wê di rengekê de wê weke gotiinên manipulakirinê bin. Wê di rengekê de wê bo ku ew heyê ser wan pêvajoyên paqijiya etnikî ên ku ew di awayekê de wê ser ziman û çandê re wê werina meşandin ser wan binûxûmênê û pêşîya lêpirsina wan bide girtin û di dewama wê de ew êdî ew were domandin wê hinekê jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê armancê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dema ku wê ji hemû qadên kamuyê mafê bikarhanina wê zimanê ji holê hat rakirin û destûr ne hat dayin ku ew bi temenê xwe yê civakî û saziyên xwe yê fêrbûnê, perwerde û têkiliyên nava xwe yê bafirênê wê demê wê nikaribê wê bahsa wê bikê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê wê yê din wê qadaxaya ser ziman wê, di rengekê de wê, aliyên wê yê wê yê paqijiya bi xêwa civak ve girêdayi wê aliyên wê yê ku em li wan dinerin wê di wê temenê de wê çawa wê weke xwediyê hinek encamên giring bê wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê nûqtayê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê ser wê bisekinê bê.

Di wê nûqtayê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê, diwê temenê de wê weke aliyekê ku wê bi zêdeyê wê weke were armancgirtin bê. Di wê temenê de wê mijare civakê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke li wê bihhizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di mijare civakê de wê, hemû saziyên wê yên xwe afirandinê wê bi tememî ji zimanê wê werina kirin. Wê di rengekê de wê, rêyên têkiliyê ên nava wê çawa wê bi zimanê wê li wê were girtin wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê têkiliyên nava civakê wê di wê temenê de wê, ji wê çerçoveyê ku wê zorê bidina civakê wê bi lez wê weke bişavtin û an asimlekirinek bi zorê wê aser wê were arzkirin wê bi wê re wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê dema ku wê, destûr ne hat dayin ku ew bi zimanê xwe perwerde bibînê û di qadên kamuyê û rewşên weke yên danûstandinê û pişeyiya civakî de ku ew bi zimanê wê bikê wê demê wê çawa wê karibê bahsa serbestbûnekê wê biikê? Di wê temenê de wê çawa wê karibê bahsa rakirina qadaxaya ser zimanê civakê bikê? Di wê temenê de wê bêgûman wê dema ku ev ali nebin wê demê wê aliyên gotina 'rakirina qadaxaya ser ziman' wê weke manipulesyonek xirab wê bimênê. An jî wê weke gotinek xirabûnê wê bimênê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê dema ku wê, destûr ne hat dayin û an pêşîya wê hat girtin ku ew bi zimanê xwe yê civakê perwerde bibînê û bixwênê wê demê çend pirtûkên bi zimanê wê hatina nivisandin jî wê weke çend nivîsên ne hati xwendin û an newina xwendin jî wê bibin. Di wê temenê de wê ev wê di rengekê de wê weke aliyekê ku wê çawa wê di rengekê de wê, dema ku ew dibêjin qadaxaya ser ziman rabûya wê di wê temenê de wê ji wan aliyên din ve wê çawa ew qadaxa wê weke di wê temenê de wê were domandin wê bi wê armancê wê weke bergirên wê di qadên jiyane kamuyê de wê werina kirin. Di wê temenê de wê, ev heta ku wê di rengê têkiliyên civaknasi û hwd de jî wê di rengekê de wê bibê. Minaq wê, di rengekê de wê, rewşên weke yên tûrêmn medyayên civakî ku ew wê çawa wê pêşîya wan wê were girtin ku ew bi zimanê civakê were kirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê, hewldanên rayadarên tirk wê li hemberê saziyên şirketên ininternettê ên wekke google û an tûrên medya civakî ên weke instegramê ku wê çawa wê pêşîya wan bigirê ku ew bi zimanê kurdi weşanê bikê bikê û bide diyarkirin wê heta roja me jî wê were kirin. Wekî din wê di rewşa malperên weke yên 'netflix'ê û hwd de wê çawa

wê zimanê kurdi wê newê xistin hundurê wê û bi zimanê wê tamaşakirn wê nebê wê bi tûndî wê ser wê bisekin in û wê çawa wê pêşîya wê bigirin wê ser wê bisekin in.

Di demek weke ya iro de ku wê hemû rê bi teknikê wê pêşketina wê di navaroka wê de wê çawa wê pêşîya bi karhanina wê bigirin û an wê nebê weke zimanekê teknikê ku ew dihê bikarhanin wê demê wê gotinên weke rakirina qadaxayê wê di wê temenê de wê weke manipulasyonên ku wê ser wê rewşê wê binûxûmênin wê bibin. Ev wê di rengekê de wê weke rewşên paqijiya etnikî ên ji wan aliyan ve wê bi ziman û pêşketina wê çawa wê bi temen bikin wê karibê wê bi rehetî wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, zimanê civakê xwe li gorî demê ne afirand û nebû zimanê bikarhaninê wê di rengekê de wê weke êdî wê bi tememî wê ser wê xwe ne afirandinê re wê di dema şûnî xwe de wê bimênê û ew wê di wê temenê de wê ber ku wê weke xwe ne bûhûrandî li dema nû bikê re wê weke tabîî pêvajoyek tûnakirinê wê were kirin.

Di wê temenê de wê weke ku wê ser xate pêşketinê û rewşên pêşketinê re wê weke şerek wê bi hebûna civakê re wê teqez wê were meşandin. Di wê temenê de wê pêşketinê nû ku ew dibin wê çawa wê ew wê di dîmenê şerkirina bi civakê re wê werina bikarhanin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di demên hemdem de wê di rengekê de wê, di wê temenê de wê di temenê pêşîya bikarhanina wê di qadên weke hizirkirinê de bi girtinê re wê di wê temenê de wê weke tabîî pêvajoya tûnakirinê wê were kirin. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di mijare têtîna ziman de wê, di wê temenê de wê her pêvajoyên wê yên fahmkirinê wê ser aqil û bi aqilbûnê re wê weke jinûve û jinûve wê bi salixkirinê wê re wê bibê û ev wê weke bi kodkirinê bi têtîliya bi xêwa mirov ve girêdayî fahmkirinê wê biafirênin û ev wê weke aliyên bi têtîliya civakê û an kes û pêşketina bi aqil a bi demê re jî wê di

rengê de wê temenê wê biafirênin. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengê de wê bi wê re wê weke ku wê fahmbikê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê fahmbikê bê. Di wê nûqteyê de wê, aliyên bi pêşketina ziman û têkiliya wê ya bi pişeyên nava civakê û bikarhanina di wan de û an ne hiştina bikarhnaina wê re wê, ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê din wê karibê wê hinekê din wê di dewama wê de wê bi wê re wê ser wê bisekinê bê. Aliyê ne hiştina bikarhanina ziman wê bi encamên wê re wê ji aliyekê ve wê weke karibin wê di temenê paqijiya etnikî ên ser ziman û hwd re wê ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Lê ji wê zêdetirî wê weke aliyekê wê yê din wê bi pêşketina mirov û têkiliya wê ya bi xêwa mirov û pêvajoyên wê yên dîrokî ên ku ew dibin re wê çawa wê were birrin wê karibê wê ji aliyekê din ve jî wê ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman bê.

Ne hiştina karhanina ziman di pergale perwedeyê dîtina de û di jiyane kamuyê de bi encamên wan re.

Aliyekê giring ê weke di dîmenê qadaxaya ziman de wê, di nava jiyane de wê, newê hiştin ku ew were bikarhanin bê. Minaq wê di wê temne de wê di jiyane kamuyê de wê newê hiştin ku ew were bikarhanin bê. Di wê temenê de kesekê ku ew pêwîstiya wî bi hildana alikariya tendurustî û an alikariyek din a ji saziyekê hebê wê pêwîst bê ku ew zimanê fermi û an tirkî fêr bibê. Wekî din ew wê nikaribê alikariyê hilde. Yan jî wê di wê temenê de wê, di zimanê wî de wê, ti xîsmet wê newê danin. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê ku wê were diyarkirin bê.

Piştî salên 1990 û pê de wê ji aliyê dewletê ve wê bi alikariya hin komelên ku wan xwe weke komelên jinan û an yên kadkaran û an xwendinê û hwd bi nav dîkin wê, dest bi 'kampanyayên weke 'heydê keçikno li dibistanê wê bikin.' Di wê temenê de wê di rengê de wê, ev wê weke kampanyayên ku wê, ne bi armaca fêrî xwandinê bikin bin. Her çendî ku wê yên ku wê wan kampanya wê bimeşênin wê wusa idia bikin jî. Berevajî wê di rengê de wê, li şûna ku wê, bi zimanê wan mirovan wê temenekê agahdarkirinê wê bidina wan wê di rengê de wê, di wê temenê de wê, di xîsmeta wê pêvajoya jenosidkirina civakê a ser ziman de bin wê bi awayek objektîv û an şubjektîv wê di şêwayekê de wê herina bi ser malbatên kurd de. malbatên ku ew bi çand zimanê xwe bi

kurdî dizanin û dikarin bi xwênin jî wê çawa wê fêrî tirkî bikin û wê bi zimanê tirkî wê fêrî wan bikin wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, li ser wê bisekin in.

Ev wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê di wê rengê de wê herina bi ser civakê de. Ew wê, di wê rengê de wê li wê ne hizirkirin ku ew wê werênina ser ziman û wê bidina diyarkirin ku ew wê wan kesan ser zimanê wan û çanda wan re wê, fêrbûnekê bi wan bikin. Ew wê di wê temenê de wê ev wê weke kampanyayên bişavtinê bin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di wê çerçoveya weke 'kampanyayên bişavtinê' de çendî bi zimanê tirkî bi ziman û xwendinkirin wê weke ew mirov gihandibin li xwendinê û nivisandinê. Di wê temenê de wê weke erkekê wê werênina li cih.

Lê di aslê xwe de ew wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê weke lingekê wê pêvajoya asimlekirinê bê. Piştî salên 1990 pê de wê, weke ku wê ji aliyekê ve wê, hê ku wê asimlesyona dewletî û an bişavtina wê neketibê nava hundurê malê de. Wê bi wan kampanyayên ku ew di wê temenê de wê, di bin nav û rengên "masumane" de wê werina kirin lê di aslê xwe de wê nikaribê bi wê rengê bi awayekê masumane li wan binerê wê bikin wê, bi wan wê çawa wê bikevina hundurê malê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi gotinekê din ku wê weke piştî salên 1990 û pê de wê rayadarên dewletê wê bibênin û wê bînina ser ziman "divê em bikevina hundurê male kurdan de bi ziman û çanda tirkî" wê di wê temenê de wê ew wê bikin.

Di wê çerçoveyê de wê, ev wê, piştî wê, di bin şêwayên din jî wê bikin. Di kijan nuqtîyê de wê nûqtîyên berxwedanê ên bi çand û zimane wê hebin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, ji xwe re wê bikina armanc. Ber çî bi israri wê piştî hatina ser desthilatê AKP wê ser herêmên botanê wê weke şîrnaxê ku ew di destê xwe de bigirê wê bibê? Tenê mirov dikarê wê bi armanca leşkerî û şerê leşkerî ê li hemberê civakê ku wê gelek dordor wê werênina ser ziman wê fahmbikê? Ji wê zêdetirî wê herêma botanê ku wê ji salên 1990 pê de wê weke 'keleha berxwedanê' ku wê di nava kurdan de wê xwediyê çandakê û navekê wê çawa wê ew wê ji holê rabikin wê bi wê armancê wê, di wê temenê de wê, ew wê bikin. Di wê nûqtîyê de wê, di rengekê de wê bi hemû rê û hîlbaziyan wê bidest xistinên şaradariyên vê herêmê wê hinekê jî wê bi wê armancê bê. Wê bi armanca ku wê çawa wê weke 'keleha berxwedanê a ziman û çanda kurd' wê were bi navkirin ku ew wê ji holê wê rabikin wê hinekê jî wê bo wê bê. Di wê temenê de wê ev di rengekê

de wê weke şêwayekê şerkirinê ê li hemberê civake kurd jî bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê dewlet wê bi wê yekê wê aqilê wê herê bi ser civakê de.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê heman politika wê ser çandê re wê, di rengekê de wê, li herêmên çolemergê jî wê bikin. Di wê temenê de wê rewşên weke xistina keçên kurd ên ciwan di nava lapên xwe û bi hêncetên weke zawacê û hwd wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, xistina wan wê aliyekê wan ê di wê temenê de ku wê were fahmkirin jî wê hebê. Herêmek kurd a ku wê weke zêde bîaşîrî wê were diyarkirin çolemerg wê keçên wê di rengekê de wê, weke di bin navên bernemeyên pêşxistinê û hwd di rengekê de wê, di bin navê perwerdekirinê de wê, bi xwe girêdanê wê di wê temenê de wê bi armanca şêwayekê hêrîşê ê çandê bê. An jî rewşên weke zawacê wê di wê temenê de wê, li wê bihizirin. Gotinên rayadarên tirk ên weke “jinên xwe ji keçên rojhilat bînin” û an “jinên xwe ji keçên kurdan bînin” wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê şêwayekê hêrîşê li çand û zimanê kurdî wê were kirin. Di wê temenê de wê, dema ku wê, bahsa zimanê kurdî bikin wê çawa wê weke zimanekê ku ew weke nikaribê di wê de xismetên kamuyê werina dayin û an wê weke çerçoveya çerçoveya wê tang bê wê di rengekê de wê bixwezin ku ew wê bidina diyarkirin. Di wê temenê de wê, hewldanên piçûkxistinê wê weke politikayek dewletê wê were diyarkirin. Hê di xêwa mirovan de zindiya ku wê di demên ku wê Bilen arinc wê di AKPê de wê ser kar bê wê bi gotinên “kurdî, ne zimanekê şariştaniya” Wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê çawa wê, weke zimanekê ku ew nikaribê di kamuyê de were bikarhanin bide diyarkirin wê ser wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di rengekê de wê, di dewama wê de wê, kesên weke Burhan Kuzu wê, di salên 2012an de wê di dewama wê de wê dema ku wê bahsa zimanê kurdî wê bikin wê gotinên wê “xwestina perwerdeya bi zimanê kurdî wê karê şaytên bê” re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Ev wê, şêwayên hêrîşên li xwestekên kurdan ên bi zimanê xwe perwerde dîtinê û an perwerde dîtinê ku wê weke bersivên rayadarên tirk û di rengekê de ku ew çawa dihizirin wê bide diyarkirin bê. Kuzu, di bernemeyekê de wê, bi navê ‘nerina cihê’ di trt-tirk’ de wê, tevli bibê û wê, bi gotinên weke ‘siba BDP ku ew weke şaytan bikin û perwerdeya bi

zimanê dayikê bixwezin wê çi bê"? re wê, dema ku wê ew hizrên xwe wê werênê ser ziman. Pêşkêşwanê bernemê ê demê Omer şahin dipirsê ku "perwerdeya bi zimanê dayikê karê şeytan a?" Ew wê bersivê bide û bibêjê ku 'ez ji aliyê welatê wusa dibênim, ber ku ew wê, welat qat bikê. Ew zimanê perwerde qat dikê. .. Ji her çure azadiyê re herê lê vê divê kku mirov cuda bigirê. Serokwezir jî ev bi awayekê zelal haniya ser ziman.' Di wê temenê de wê dema ku em ji wê aliyê ve wê li wê binerîn ev wê di aslê xwe de wê weke şêwayekê nerinê ê rayadarên rejimê ê giştî ku ew heta roja me jî wê di wê temenê û rengê de wê, binerîn jî wê karibê wê di renekê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di pretikê de wê rewşa weke di pîretikê de wê, çendî ku wê bi gotinan manipule bikin û wê bibênin qadaxa ser ziman hatiya rakirin jî lê wê di pîretikê de wê çawa wê, ew wê bi wê rengê wê bidina domandin wê ev minaq wê di rastiyê de wê, karibê bi awayekê zelal wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê, ev rewş wê, weke rewşek ku wê di wê temenê de wê, di demên piştî ku wê T. Erdogan û rayadarên din ên dewletê ku wê çawa wê dijberiya xwe li dijî zimanê kurdî wê bidina diyarkirin wê di wê temenê de wê karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman bê. Di renekê de wê, zimanê civakê wê qadaxa bikin û wê di wê temenê de wê hebûna xwe û 'yekparatiya xwe' wê ser wê ava bikin. Di wê temenê de wê êdî wê şerê wê bi hebûna wê civakê re wê di wê temenê de wê weke ku wê bikin û wê bidin.

Ji destpêka komarê ve wê weke politikayekê qadaxaya ziman û çandê

Ji destpêka komarê ve wê dikarê wê pêvajoya hêrîşên ser ziman û çanda kurdan wê di renekê de wê werênê ser ziman. Ev wê weke bernemeyek komarê bê ku wê çawa wê, di renekê de wê bi tememî wê çi bi navê kurd û kurdistanê hebê ku ew wê ji holê rabikê. Di wê navberê de wê, direnekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê, karibê wê werênê ser ziman ku wê, ji navaroka nivisarên hena jî wê navê kurd û kurdistanê wê were derhanin. Di wê temenê de wê, helbestên kurdan wê werina qadaxakirin. Heta ku wê kesên ku ew bi kurdî diaxiftin wê di renekê de wê, ber wê yekê wê rastî êşkenceyê werin û wê di renekê de wê, muameleyên xirab wê li hemberê wan wê were kirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê

weke karibê wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê rewşê de wê ser wê bisekinê bê.

Ev rewş wê, kurd wê weke 'inkare kurd' wê bi nav dikin. Lê navaroka wê gotina inkara krud wê, di wê de wê gelek salixkirinên ku ew dikarin di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Inkara kurd wê, di wê temenê de wê, di destpêka komarê de wê çawa wê, bi navê kurd û kurdistanê wê hemû nivisaran wê ji holê rabikin ev wê weke bernemeyekê wê bibê. Gotinên weke 'kurd, tirkên çîyayî na' û an 'dema ku ew ser berfê meşîna, dengê kart kurt bihîstina û bi wê ji xwe re gotina kurd' û hwd jî wê weke gotinên ku wê ser wê remenê ên manipulasyonê ku wê werina ser ziman bin.

Ev wê di rengeklê de wê weke aliyekê aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê. Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di rengekê de wê mijare kurd wê, di wê temenê de wê inkara kurd kurd ku wê di destpêka kurdan wê bidomê. Wê piştî wê, di rengekê de wê pêvajoyek tûndî a asimlesyonê wê di demên piştî demên komkujiyên bi xadarî ku wê werina kirin de wê di şêwayekê de wê êdî wê werina kirin. Di wê temenê de wê, rewşa wan pêvajoya komkujiyan wê çawa wê bi bandûra wan ser kurdan wê hebê wê karibê wê di rengekê de wê ser wê bisekinê.

Di wê temenê de wê, tekoşîna kurdan wê, dema ku wê li bakûrê kurdistanê wê destpêkê wê pêşî wê derbeyê wê li wê inkarê wê bixê. Di wê temenê de wê pêvajoyek inkarê a weke ya 'tirkkirinê' wê li ser kurdan û komên din ên cihê wê li herêmê wê werê meşandin. Di wê temenê de wê ev pêvajoya komkujiyan wê di rengekê de wê, di şêwayekê de wê xwe di rengekê de wê, bide domandin. Li herêmen dersimê wê di rengekê de wê ser wê temenê wê, pêvajoyek komkujiyan ê bi bêwijdanî û zalimane wê heta salên 1937-8an wê di rengekê de wê bidomê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, li herêmê kurdistanê wê bi wê re wê, kesên ku ew bahsa kurd dikin ew wê, werina sûrgûn kirin. Wê, diwê temenê de wê, minaq qê 'zagonên dersimê' ku wê bahsa wan wê were kirin wê aliyekê wan wê çawa wê, tepisendinê wê bikin û aliyê din wê çawa wê, bi tememî wê tirkkirinê wê pêşbixê wê di wê temenê de wê

karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Wekî din wê di şêwayekê de wê, ev rewş wê, piştî jî wê, di rengekê de wê, weke di demên 'yekpartitîyê' de ku wê şûnwarê CHP a wê demê wê serdest bê wê bi wê ev pêvajoyên xadarî wê werina meşandin. Di wê temenê de wê, piştî wê, piştî salên 1950 wê dema bûhûrîna demên pîrr-partitîyê wê ev rewş wê werina domandin. Di wê demê de wê bi wê were bawerkirin ku ew êdî wê, ti hebûn bi navê kurdan wê di rengekê de wê weke ku wê newina kirin. Wê ti kesek wê êdî wê wêra nekê ku ew ji xwe navê kurdan jî hilde. Ber vê yekê dinivisandin ku kurdîstaa xiyali li wir vêşartîya' di qarqaturên ku ew li ser agirî dinivisandin wê di wan de wê were ser ziman.

Ev wê, di rengekê de wê piştî wê, demê wê di demên ku ew derbasî pîrrartitîyê bûn de wê weke rewşek ku ew ne li bendê bin wê pêşketinên weke komare mibahadê û encamên wê dîsa wê giyane kurd wê, bête rojevê. Ber vê yekê wê, di şêwayekê de wê piştî wê, heta salên 1980 wê hertimî wê operasyonên leşkerî û hwd wê li nava civakê wê bikin. Ev operasyonên leşkerî wê di mejiyê mirovan de wê temenê lêpirsinê wê biafirênin. Di wê temenê de wê, ev wê, di rengekê de wê, bingihê şîyariyek dijber jî wê di şêwayekê de wê weke ku wê biafirênin. Lê dema ku ew dijberî wê wergerina berxwedanên dîrokî ên weke Berxwedana rûmetê a PKKê jî wê êdî wê piştî wê bo ku ew pêşîya wê bigirin wê rewşên weke 'derbeyên 12-êlûnê' werina kirin. Di wê temenê de wê, derbeya 12-êlûnê wê yekser wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temen de wê, dikarê wê werênê ser ziman wê, li ser wê bisekinê ku wê êdî wê, piştî wê ji salên 1980 û pêde wê heta salên 2025an wê, bi rejînê wê rejîma derbeyê a 12-êlûnê wê hukûmet werin û herin. Di wê temenê de wê, e v rejîma derbeyê wê weke rejîma şer a li hemberê civakê bê. Ber vê yekê wê nikaribê hevîya ti mirovatîyê ji wê qadroyên wê yên piştî dihên hevî bikira. Di wê temenê de wê xelaka pêşî a ji evren û ya heta roja me a heta rejîma Erdogan wê weke ya pêvajoyên rejîma 12-êlûnê wê weke karibê wê di wê temenê de wê weke karibê wê di rengekê de wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, rejîma 12-êlûnê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din wê, çawa wê, rewşên weke ku wan hizir fikir heta destpêka salên 1980 ku wê weke hebûna kurd bi tememî ji holê rakirina û piştî ku ew

derket li holê wê bo tepesendina wê ba. Di wê temenê de wê, şerê ku wê Kenan Evren wê bi rejima derbeyê wê, bide domandin wê bi rejima Ardogan re wê li hemberê civakê di pêvajoya inkarê û şerê wê yê li hemberê civake kurd de wê bigihijê asta xwe ya herî jor. Di wê temenê de wê, pêvajoya derbeyê a Evren-Ardogan wê, di rengekê de wê ji salên 1980 û heta salên 2025an wê di wê temenê de wê di rengekê de wê xwe di şêwayekê de wê, di temenê pêvajoyên şerê rejimê ê li ser inkarê de bê. Wê dema ku em pêvajoyên şerê rejimê ên ji evren heta Ardogan di wê temenê de wê, li hemberê hebûna civakê baş fahm nekê wê di wê temenê de wê dijberîya li hemberê civakê û şerê wê bo tûnakirina hebûna civakê û statûya wê jî wê baş fahm nekê.

Di wê temenê de wê rejima Evren-ardogan wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê dem bi dem wê xwe li gorî wê ji nûve wê bi rêxistin bikê. Piştî salên 1999î û pê de wê rejima evrenî wê bi rengê ardoganî wê di rengek de wê, reng bi gûharinê. Wê têngînên weke 'senteze turk-islamê' wê di dema ardogan de wê, bi bîrdoziya 12-êlûnê wê pêşbixê. Di wê temenê de wê, rejima Ardogan wê ji wê aliyê ve wê weke bi xoslet û hebûna xwe re wê weke zaroyê rejima evren bê. Di wê temenê de wê weke cara pêşî wê zihniyeta rejima evren a derbeya 12-êlûnê wê care pêş bi rengekê wê têngîna xwe ya bîrdozikî a bi gotina 'senteza turk islamê' wê weke ku wê pretize wê bikê. Di wê temenê de wê ber ku wê rejim wê di dema evren de jî wê weke têngînek derbeyê a tepesendinê wê pêşkeve wê, ev têngîna bîrdozikî a senteza turk-islamê jî wê di wê temenê de wê weke têngînek şer bê. Wê rejimek şer wê bi navê islamê bi bîrdoziya tirkîyê wê di rengekê de wê derxê li pêş. Ev wê weke encama giring a rejima 12-êlûnê bê ku wê xwe di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê, Mireteya Evren ku wê Ardogan wê di wê temenê de wê, bi rejima derbeyê wê bide domandin wê di rengekê de wê, di temenê rejimek şer a ku wê li gorî xosletên demê bi ramyarî hatî pêşxistin wê li giştîya herêmê ku wê şerê xwe wê li hemberê civakê wê bide meşandin wê di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê di wê temenê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê ser wê bisekinê bê. Rejima Evren wê bi ber Ardogan ve bi zêhni ku ew dihe û ew dihe dayin domandin wê, di heman demê de wê rejima ardogan wê ser ya temenê zêhniyeta Evren wê di rengekê de wê bi mireteya wê re wê xwe di wê temenê de wê bi aqilê

wê û refaransên wê yên ku ew bi wan derbeya hatiya kirin wê xwe bide domandin. Ji vê aliye ve wê dema ku mirov binerê wê baştirin wê gotina birêz ocalan a 'di dewrê de bûna mekaniya derbeyê' wê baştirin wê fahmbikê.

Di wê temenê de wê, ev wê ji kesan zêdetirî wê weke renekê aqil wê xwe hertimî wê di wê temenê de wê, li ser temenê dijberiya cihêyîyên dervî tirkitiyê wê bi refarans bikê û wê di wê temenê de wê xwe bi wê re wê, hertimî wê bide diyarkirin. Di renekê de wê, dema ku em di dewama wê de wê li rewşa derbeya rejima Erdogan a 15-temmûzê binerê jî wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê. Wê ev rewşa weke li gorî makaniya derbeyê wê were kirin û wê li nûqteyên ku wê heta wê demê wê derbeya 12-êlûnê a evren li wan hatiya kirin û ew serneketina û wê çawa wan bi ser bixê wê di renekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê fahmbikê û wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, Erdogan wê weke qadroyê rejwima evren ku ew li gorî wê zihniyeta senteza turk-islamê û çawa pîretikakirina wê û li gorî wê ku wê rejimê jinûve wê bide avakirin û domandin wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê fahmbikê bê. Di wê çerçoveyê de wê, pêvajoya derbeyê Evren-ardogan wê heta salên 2025an wê di temenê de wê, bi hertimî wê bi makaniya derbeyê ku wê dem bi dem wê li rewşên ramyariyê wê derbeyê wê bikê û wê xwe bide domandin wê karibê wê di şêwayekê de wê fahmbikê bê. Rwxên weke yên kayyuman û heta rewşên weke yên bi operasyonên li şaradariya stembulê wê di renekê de wê were kirin û wê Ekrem imamoglu wê di wê de wê were girtin wê xwe bi wê re wê bide domandin. Lê ev rewşa weke li gorî makaniya derbeyê a ku mirov dikarê wê fahmbikê û wê xwe bi rewşa operasyona li şaradariya stembulê û imamoglu wê bide domandin jî wê aliyekê wê yê din jî wê hebê. Heta wê demê wê makaniya derbeyê ku wê xwe bi derbeyên weke kayyuman wê li ardnigariya kurdistanê wê bide domandin wê, di renekê de wê çawa wê xwe bi wê makaniya xwe bînavber wê bide domandin wê di rennekê de wê, karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, operasyonên li CHP ku wê di wê temenê de wê werina kirin wê hinekê jî di wê çerçoveya pêvajoya derbeyê a li hemberê kurdan ku ew dihê meşandin de wê bi wê mantiqê weke di mantiqê 'politikaya polîsê baş û nebaş' de wê di renekê de wê fahmbikê. Di wê temenê de

wê di şêwayekê de wê ev tenê wê weke rengekê weke ya di dewama ya berê wê a li fethullahciyan dihat kirin ku wê bi wê re wê, demek hêrîşê li kurdan wê heta kirin wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê, ev wê weke lingekê din ê politikaya domandina wê politikaya inkarê a li ser serê kurdan jî bê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, ev wê, weke lingê domandina politikaya inkarê a ser serê kurdan bê. Di nava CHPê de wê bêgûman wê heya nijadperestên hişk ên dijber ku ew bi xwûna kurdan û xalkên sûnd dixwûn wê heya wan ji wê hebê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke rengekê politikayê a doomandina wê ku ew wê bi heyên ji hev hebê re wê di rengekê de wê karibê wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, di rengekê de wê, di pêvajoya çareseriyê wê weke di destpêka wê de wê, kirina operasyonên stembulê wê bi wê re wê weke lingê wê yê manipulekirinê ê bi wê temenê makaniya derbeyê ku wê were domandin bê. Di wê temenê de wê, dema ku ev bi refaransên rejimê re werê xwendin wê hingê baştirin wê rewşa van operasyonan wê di rengekê de wê karibê wê were fahmkirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê dibê ku ev operasyon kes û rengên ku ew li wan dihên kirin werina cûdakirin bo operasyonên têgihê ser çapameniyê bi wê re were meşandin û an di rengekê de wê bixwe ser operasyonên şer û ramyari ên li hemberê kurdan bi berdewamî û mantiqê wan dihê domandin were ser nûxûmandin. Lê wê nikaribê ji ya demên salên 1937-8an ku wê li dersimê û berê wê li agirî û zilanê dûr wan di rengekê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê ev rengê ku wê van operasyonên ramyari û an siyesî wê di wê temenê de wê, weke wê navenda operasyonê a ku wê ya operasyona dersimê bi komkujiyên wê re da kirin wê weke ku ew di roja me de wan dide kirin.

Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê nikaribê wan ji hev cihê wê fahmbikê. Ji xwe ev di rengekê de wê, di çerçoveyek giştî de ku ew dihê nerin wê karibê ji gotinên rayadarên tirk ên weke Erdogan û hwd wê were fahmkirin. Di wê temenê de wê, wusa were fahmkirin ku wê navenda meşandina van operasyonên bi armanca domandina pêvajoya qirkirinê wê di roja me de wê, dewama rejima evren û 12-êlûnê wê rejima ardogan û AKP wê bide meşandin.

Di wê temenê de wê rejima ardogan wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê qadroyên rejima 12-êlûnê ji evren û heta

ciller û ardogan wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, di wê çerçoveyê de wê bi wê çerçoveya wê karibê wê fahmbikê. Ev wê weke rejimek şer bê. Di wê temenê de wê weke rejima demeke awarte bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, dema ku wê li pêvajoya çareserîyê jî wê binerin wê bi wê mantiqê rejima şer û awarta a 12-îlûnê wê binerin. Di wê temenê de wê, rewşa pêvajoya çareserîyê jî wê li gorî wê weke temenekê şer ê ku ew weke 'bi politikayên ramyarîyê' û an siyesî ku ew dimeşin lê dinerin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Evjî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werên ser ziman ku wê di wê temenê de wê ber vê yekê wê statûya kurd û kurdistanê wê li gorî mantiqê ramyriya wê zihniyetê wê ne tenê li tirkîya wê dervî wê jî wê di rengekê de wê weke 'xatariyê' wê di rengekê de wê weke li wê binerê. Di wê çerçoveyê de wê karibê wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Li ser wê temenê wê weke ku wê rayadarên rejimê wê êdî wê li hebûna civakê wê binerin wê çawa wê, perwerdeya bi zimanê dayikê bi kurdî wê weke 'karê şaytan' wê bibînin û an wê weke zimanê kurdî wê weke zimanêk weke 'ne zimanê şariştani ya' wê pêname bikin û wê di wê temenê de wê werênina ser ziman. Ev wê weke dîmenekê şerê wan ê li hemberê civakê ku ew di şêwayekê de wê didina domandin jî wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê ev gotin wê zihniyeta ku ew bi wan dide gotin wê di wê temenê de bê ku ew di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman wê ev zêhniyet bê. Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê çerçoveyê de wê werênê ser ziman. Ev wê, gotinên rejima evren-ardogan a şer bin.

Dema evren wê di rengekê de wê dema ku wê heta dema Ardogan wê were diyarkirin wê weke demek ku wê di xwe de wê pêvajoyên pêşketinê ên bi hizrî û zêhni wê afirandinan wê di xwe de wê biafirênê jî wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, ev dem wê di rengekê de wê, dişewayekê de wê mantiqê wê hinekê cihê bê ji ya demên berê wê. Di wê temenê de wê yekparatiriya bi têngîna tirkitiyê ku ew hatiya hizirkirin û heta wê demê ku wan hizirkiriya ku bi komkujiya û hwd hebûna civakên din hatina ji holê rakirin û an bê dengkirin û ew êdî wê nikaribê bahsa hebûna wan wê were kirin wê ser wê pêvajoyê re wê weke demek ku ew wê li ser wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê têngîna destûrê wê care pêşî wê di wê temenê de wê di wê demê de wê weke temenê ne gûharinê û hêncetên komkujiyan û kirina komkujiyan wê di wê demê de wê bi wê derkeve li pêş.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di wê nûqteyê de wê, pêvajoya komkujiyên ser navê tirkitiyê kku wê bi xalkên din wê werina jiyankirinê di wê temenê de wê, di rengekê de wê êdî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, weke encamên wê were kirin. Minaq dersim ku wê di salên 1937-8an de wê komkujiyên ku ew li wê hatina kirin wê êdî wê ji wê ti navê kurdî û an kirmanckî wê di rengekê de wê nikaribê ji wê were bahsikirin. Ev êdî wê weke li gorî xwe ji wê encam girtina û pêvajoya bişavtinê û an asimlesyonê jî wê ser wê re wê were birin li sêrî. Wê di wê temenê de wê hemû rewş wê di wê temenê de wê di nava wê çerçoveya wê de wê, were çareserkirin. Minaq wê, di wê temenê de wê, dema ku wê piştî di salên 2025an de wê bahsa pêvajoya çarewseriyê wê bikin wê, piştî hevdiştina birêz ocalan re wê kkomisyon wê bikê û pê de ku wê parti wê raporên xwe wê amede bikin wê di wê de wê çawa wê bi mantiqê “teslimbûnê” ku ew were kirin wê bi nêzîkatiyekê wê weke wê li hebûna civakek dervî ya tirkîyê wê were kirin. Di wê temenê de wê pêwîst bê ku ew teslim bibê. Wê li wê binerin. Di wê temenê de wê ya ku wan teslim girt wê çawa wê weke ‘di wekheviyek destûrî de wê weke xwe wê li wê binerin û wê bi wê re wê bikin.’ Ev jî wê weke pirsên ku ew ji aliyên din ve wê karibê were lê pirsin bê. Di wê temenê de wê, direngê de wê gotinên bi wê rengê ên ku wê partiyên rejimê ên weke AKP- MHP û het CHP û hwd jî wê bikin wê di mantiqê wan de wê ev zihniyeta ku me li jor wê bahsa wê kir a dema evren ku wî temenê wê avêtiya û heta Ardogan ser wê temenê hatiya pêşxistin weke ‘zohniyeta derbeyê’ jî dihê bi navkirin wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê ye

giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekkê de wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, têtîna hemû yên ku ew ne tirk ew pêwîst bin weke “iteatê bikin” ji tirkitiyê re wê ku wê di demên berê salên 1945’an û wan de ku wê bi were diyarkirin û an wê weke kesên weke Esad bozkurt ku wê li ser yê din wê bibêjin ku “wê yê ne tirk wê tenê mafekê wan hebê ku ew iteatê ji tirki bikê’ ku wê werênê ser ziman wê bi heman mantiqê di wê demê de wê di renekê de wê dîmenekê hizirkirinê wê bi zêhniyeta derbekar û an ya makanismaya derbeyê ku ew serdest a wê bi wê re wê karibê wê bi berdewamî wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Zihniyeta iteatê jî wê çawa wê, di temenê yê dihê iteatkirin û an iteat ji jê dihê xwestin ku ew ji hebûna xwe feragetê bikê û tûnabûnê di bin wê têtîna iteatê de wê herê bikê û di nava wê de wê bi rêyên asimlesyonê bi halihê wê bi fêrsekê wê bê xwestin ku ew were fahmkirin. Yanî iteat jî wê di wê temenê de wê, ji iteatêkê zêdetirî wê, bi têtîne politikaya jenosidê û komkujiyê wê di şêwayekê de wê weke ku wê bikê wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Di kirdeya gotina iteatê de wê ya ku ew bi wê dihizirin wê tûnakirina hebûna yê din li leyha ya zindiyeta serdest bê kirin bê. Di wê temenê de wê, dema ku wê, bahsa iteatê wê were kirin wê di çerçoveya bi têtîna zihniyeta ‘weke min bihizirê’, ‘bi zimanê min tenê tu karê xwe bîne ser ziman’, ‘tu nikaribê bahsa hebûna xwe ji bili hebûna min pê ve’ û hwd ve wê di renekê de wê weke bi wê re wê li wê bihizirê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê zêhniyeta ku wê di wê temenê de wê pêwîst in yê ne tirk li yên tirk xwe teslim bikin wê li wê bihizirin. Ev zêhniyetek fasizan a ku wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin û wê di dema ku em li pêvajoyên şerên jenosidkirinê ên weke li hemberê civakên weke civake kurd ku wê ev rejim wê bimeşênê ku mirov li temenê wê binerê wê karibê wê bi rehetî wê kifş bikê ku wê zihniyet wê di temenê wê de wê hebê û wê bi wê nerina wê zihniyetê û an ji wê zêhniyetê wê ev komkuji wê werina kirin. Komkujiyên wê yên dersimê ku wê kurd wê weke bi navê ‘dersim-38’ dihênin ser ziman û bi berdewamî wê dihênina ser ziman û dibêjin ku dersim-38 hê didomê ku wê diyarbikin wê di renekê de wê weke karibê wê di wê temenê û di encama wê û di çerçoveya wê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê herkesek wê xwe teslim bikê, wê doza ti maf û azadiyê nekê. Wê doza stastûya xwe ya civakî nekê. Wê li gorî mantiqê tirkitiyê wê ji tûnabûnê re wê bihêlê û wê ji dîrokê çûnê wê bi navê wê herê bikê. Ya ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê ev bê. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê li wê bihizirê bê.

Di wê pêvajoya çareseriyê ku wê birêz ocalan wê di sale 2025an de wê bide destpêkirin wê dîsa wê ev zihniyet wê di rengekê de wê weke li pêşîya wê asteng bê û wê şerê hebûna wê zihniyeta xwe li hemû maf û azadiya civakî a ku ew dihê xwestin were bide xistin wê xwe bide diyarkirin bibê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê pêvajoya jenosîdê û zihniyeta wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê di şewayekê de wê weke kku wê bide diyarkirin û wê karibê wê di wê temenê de ew di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê, di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, mijare weke qadaxaya ser zimanê civakê jî wê di wê temenê de ku wê bi destûrî wê were ferzkirin wê bi wê temenê wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê, di nava jiyane civakê de wê gelem makanismayên ku wê ser wê re wê werina avakirin wê hebin. Çendî ku wê di nava civakê de wê gotinên weke “ qadaxa ser ziman rabûya” ku wê werênina ser ziman jî lê di pretikê de tu nikaribê bahsa wê bikê û xwestekê wê werênê ser ziman. Wê dema ku wê xwestek were hanin ser ziman wê kesên weke Erdogan wê derkevin wê gotinê li dijî wê bi navê destûrê wê bibêjin û wê bi gotina dervî tirkî nabê ku perwerde bibê wê bi lêv bikin û an kesên weke Burhan kuzu û an bilan Arinc wê derkevina berçapameniyê wê di rengekê de wê, bi gotinên weke xwestina perwerdeya bi zimanê dayikê karê şaytên a’ û an ‘zimanê kurdî ne zimanekê şariştaniya’ û hwd re wê di rengekê de wê gotinê wê li hemberê wê bi lêv bikin û wê werênina ser ziman. Ev gotin wê tenê wê di gotinê de wê nemênin. Bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di pîretikê de wê ev gotin wê bi derûniya ku ew hati afirandin û rewşên weke li pêşîya di jîyan û saziyên kamuyê de ne hiştina bikarhanin û hwd de wê nişanaka wê bê ku wê çawa wê sazûmanek

astengiyân a bi rêkûpêk wê di wê temenê de wê li hemberê wê werina bikarhanin.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke laiyekê wê yê giring wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê din de wê mijarên din jî wê hebin. Minaq wê di rengekê de wê di pêşîya wê de wê, di rengekê de wê astengiyên li pêşîya zimanê kurdî weke zimanê civakê bi karhanina wê destûr bixwe bê. Destûra rejima 12-êlûnê ew çawa dihe bikarhhanin wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Kurdan weke minaq wê li cizira bota dibistana zarokan a beriwane, li geveê dibistana zarokan a dayika uweyş û li amede dibistana zarokan a kemenger wê vekin. Di wê temenê de wê, saziyên destûrê ên ewlehiyê wê bi xwe wê di rengekê de wê, herin û bi darêzorê wê mohrê li devê wan bixin ku ew wan bigirin. Di wê temenê de wê ber ku wê li gorî destûra tirkitiyê a 12-êlûnê ew wê weke ne rast bê û an wê weke li gorî wê sûc bê. Di wê temenê de wê, wusa bihasibênin ku wê zimanekê civakê ku ew bikarbênê wê li gorî destûrekê wê sûc bê. Ki dikarê wê deestûrê bi navê mirovatiyekê wê bi nav bikê û wê werênê ser ziman. Yan jî ki dikarê wê destûrê weke destûrek ku ew bi wê pêvajoya jenosîdê bi berdeami dihe mesandinê wê nebînê? Ev wê weke aliyên wê yên giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê piştî rejima evren wê rewşên weke leyistikên ser destûrê û na navê destûrê re wê bi gotinên weke “çêkirina destûrek nû” ku wê werêina ser ziman lê ku ew di aslê xwe de wê di rengekê weme manipulakirinê de dihe bikarhanin û wê di wê temenê de wê çawa wê bi wê têgînê û navê weke bi navê çêkirina destûra nû wê destûr mantiqê destûre 12-êlûnê a derbeyê wê bide domandin wê tenê û tenê wê bo wê bê. Di wê temenê de ew gotin jî wê li gorî wê jî rastiya wê navaroka wan wê were valakirin û wê di wê temenê de wê li hemberê rastiya ku ew bi dihe ser ziman wê were bikarhanin û diyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê vala derxistinê û manipulekirinê jî wê karibê wê di rengekê de wê di şewayekê de wê werênê ser ziman bê.

Rewşa qadaxaya zimanî a sistemetikî

Rewşên weke qadaxaya ser ziman wê di rengekê de wê weke rewşên weke yên ku wê dikarê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê

giring wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê mijare rewşa qadaxaya zimanî wê gelek aliyên wê yên ku wê bi jiyane civakê re wê hebin û wê weke pêwîst bin ku wê ser wê were sekin in bê. Rewşa qadaxaya ser ziman wê bi awayek sistemetikî wê hem bi tememî destûrî û hem jî bi temen û çerçoveyek iderî û hwd re wê di rengekê de wê weke ku wê xwe bide diyarkirin û wê bide domandin.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê mijare ziman wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê çerçoveyê de wê li ser wê bisekin bê. Di wê nûqtayê de wê dema ku em giringiya ziman bo civakê wê mazin wê kifşbikin wê demê wê giringiya wê rewşê a di temenê tûnakirina civakê de jî wê çawa wê mazin wê karibê bibê wê karibê wê di rengekê rehet de wê kifşbikê.

Di wê nûqtayê de wê dikarê wê qwerênê ser ziman ku wê, pirsgirêka qadaxaya ser zimanê kurdî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê plankirî wê di wê temenê de wê, di şewayekê de wê, bi beremberê domandina pirsgirêkê re wê çawa wê di rengekê de wê, bê kirin wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, di rengekê de wê rewşên weke yên propaganda wê di rengekê de wê bi aliyên wê yên negativ û yên ku ew wê weke positiv wê werina hasibandin jî wê bi armanca domandina wê rewşê de wê di roja me de wê bi awaekê plankirî wê were domandin. Di wê temenê de wê, çendî wê gelek dordor wê rewşê wê kifşbikin ku wê rewş wê weke rewşek xirab û nebaş û negativ a û di wê temenê de ew bahsa wek bi armanca hêrîşkirina li hebûna civakê ku ew dihê pêşxistin wê pênase jî bikin lê wê di wê temenê de wê bi intinayekê ku ew wê çawa wê di gotinê de ew wê were hiştin wê ser wê were sekin in. Gotinên weke di rengekê de 'qadaxaya ser ziman rabûya' jî wê di wê rengê de wê weke konseptek domandina wê pêvajoya qadaxaya ser ziman wê di rengekê de wê weke pêwîst bê ku ew di rengekê de wê weke ku wê li wê were kê hizirkirin bê.

Di wê nûqtayê de wê, di şewayekê de wê mijare ziman û qadaxaya ser wê di wê temenê de wê bi rengekê wê weke konseptek berfireh wê di wê temenê de wê were domandin. Di rengekê din de jî wê gotinên 'di zindanan de bi kurdî biaxifin', di malê de wê bi kurdî diaxifin', tikesekê tevli wan nebê ku ew diaxifin û hwd wê di rengekê de wê werênina ser ziman jî ev gootin wê weke di rengekê de wê di dîmenê manipilasyon û propaganda bi armanca domandin wê qadaxaya ser ziman de ku wê werina bikarhanin jî wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Weki din wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê pêvajoya hêrîşên ser ziman wê, di wê temenê de wê hinekê bi wê ve wê girêdayî bin. Ev wê weke gotinên di çerçoveya têgîna propagandada negatîv de ku wê çawa wê bertekan wê bipîvîn û bi wê minimalîzebikin û wê di wê temenê de wê bikîna xîsmeta domandîna wê, pêvajoya qadaxîya ser ziman de wê di rengekê de wê were bikarhanîn. Biqasî rewşên bi gotinên weke, qadaxîya ser ziman rabûya û yê wê weke ku wê minaq wê, weke Bilanc arînc wê bibêjê “zimanê kurdî ne zimanekê şariştanî ya’û an burhan kuzu wê bibêjê “xwestîna mafê perwerdeya bi zimanê dayikê wê kar şaytan bê’ ku wê diyarîbikê wê di heman çerçoveyê de wê bi heman armancê wê di rengekê de wê weke karîbê wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Lê ev di rengekê de wê, di rengekê de wê dema ku wê wê werîna diyarkirin wê li rengê cih û demê û hwd de wê, çawa wê, girseyê wê bi wan gotîna wê manipulebikin bi wan gotînan wê hinekê jî wê ser wê re wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê werênîna ser ziman.

Weki din wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê gotinên weke di rengekê de wê werîna diyarkirin ên weke ziman wê ‘yekîtîyê perçebikê’ wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê bi heman konseptê wê direngê de wê werênê ser ziman. Di rengê bi lêvîkirîna gotin wê bi konseptên cihê wê werîna ser ziman. Yek wê weke bi gotinên pêşî ên weke yê manipulekirinê ku me hanî ser ziman re wê, di rengekê de wê rewşên manipulekirinê wê pêşbixin. Aliyê din ê duyem jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karîbê wê werênê ser ziman wê gotinên weke ‘ziman yekîtîyê perçe dikê’ jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê çawa wê bi wê rengê wê weke rengekê hêrîşê ê bi derûnî û hwd ku wê bi wê çawa wê bahsa bilêvîkirîna perwerdeya bi zimanê civakê û an dayikê nekê wê bi wê pêşîya wê bigirê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê armancê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke rewşên bi plan û sistemetîkî ew hê dihên kirin bin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karîbê wê di şewa û awayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê çendî ku wê di rengekê de wê weke di roja me de wê pîrsgirêkê wê çareser bikin jî lê wê di rengekê de wê gotinên weke ‘perwerdeya ji zimanê tirkî û pê de wê ne bi derfet bê ku ew bibê’, ‘ziman wê yekîtîyê perçe bikê’, û an zimenê hevbeş û an weke bi gotinên weke ‘yek ziman, yek çand ..’ û hhwd re wê çawa wê di

rengêkê de wê, di temenê têtînek nijadperestî û faşîzan de wê werênina ser ziman wê di wê temenê de wê, di rengêkê de wê were lê hizirkirin bê. Di wê temenê de wê, di rengêkê de wê, bo domandina wan rewşên nagativ jî wê ji du aliyan ve wê rewşa rewjima 12ê-êlûnê a debeyê wê were bikarhanin. Di wê temenê de wê were bikarhanin. Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa ziman wê, di wê temenê de wê, dema ku wê weke di dîmenê rengêkê hêrîşkirinê ê li hebûna civakê wê dikin de wê di wê temenê de wê gotinên weke 'di destûrê de ew heya, ber vê yekê em mecbûrin weke destûrê bikin' jî wê di wê temenê de wê weke gotinek din a manipulekirinê ku wê were ser ziman bê. Di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke aliyekê wê yê din ê gotinê wê domandina wê gotinê û di wê gotinê de wê weke israrkirina wê, çendî ku wê bahsa 'gûharandina destûrê' wê were kîrn û wê weke destûrê wê bigûharênin jî wê ji têtîna navendî a parastina wê temenê wê pêvajoya qadaxaya aser ziman û bi wê domandina pêvajoya jenosidkirina civakê wê bi itînayekê wê bikin ku ew wê biparêzên û wê bidina domandin. Di wê temenê de wê gotinên weke 'destûra 12ê-îlûnê' bixwe jî wê ber ku wê dordorên demokrat wê bi lêvbikin wê çawa wê argûmanê wê weke puçbikin û di rengêkê de wê, vala derxin wê bi gotinên weke qaso bi hewldanên 'gûharandina destûrê', 'çêkirina destûrên nû' weke ya destûra ardogan ku ew bira refarandûmê jî wê di rengêkê de wê, wê tenê wê weke bi wê armancê û domandina gotina rejima 12ê-îlûnê bixwe bê. Di wê temenê de wê, ber ku wê di wê temenê de wê ev pêvajo wê ser gotina 'gûharandina destûrê re wê, çawa wê bide domandin û demdirêjkirin bi armanca domandina pêvajoya qadaxaya ser ziman û beremberê domandina asimlesyonê bi şitt wê di wê temenê de wê weke rengêkê din ê armanca wê bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, di rengêkê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di rengêkê de wê werênê ser ziman ku wê rewşa domandina qadaxaya ser ziman wê bi wan rewşan û rewşên weke ku ew bi plankirî dihên domandin û weke sistemetiyek pergale a domandina wê bin wê di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê bê. Ev wê weke şêwayekê wê yê bi wê domandina pêvajoya qadaxaya ser ziman û di dewama de wê pêvajoya jenosidkirinê a ser serê civakê jî bê. Di wê temenê de wê rewşên şer ên weke li ser rojava û an operasyonên siyesî û an ramyari û yan jî rewşên weke yên di temenê de dibin wê çawa di

xismeta domandina wê de wê bikarbênin wê, di rengekê de wê bi aqilekê din jî wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê car bi car bi awayekê rastarast wê weke çêkirina hêncetên şer ên weke li rojava wê weke Hakan fîdan wê bibêjê 'ji aliyê din ê sinor ezê du bombayan biavêjima vî aliyê sinor û sedema şer bi wê çêbikim' wê di wê mantiqê de wê, direngê de wê, nêzîkatîyek sistemetizekirî a pergale û ramyariya wê jî wê hertimî wê bi wê armancê were serdest kirin.

Tabî ev aliyên wê yên ramyari û pergale wê û destûrê ku ew dihên domandin bin. Lê di pîretîkê de wê ev wê çawa wê di rengekê de ew bi bergir û an tedbirên ser sazîyên kamuyê re hatina girtin ew wê were domandin wê ji wê aliyê ve jî wê di rengekê de wê, were diyarkirin û ev herdu alî wê weke hev temem bikin. Di wê temenê aliyên weke tedbirên ji aliyê kamuyê û sazîyên wê ve wê hatina girtin wê li dîmenekê wê weke balê û heyê wê li ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di rengekê de wê çawa ku wê weke bi gotinê weke di destûrê de wê tiştê wê bahsa destûrê nekê lê di aslê xwe de wê destûrên ser tirkîtiyê diyarkirina wê çawa wê bi wê temenê wê biafirênin wê ji aliyekê ve wê di wê temenê de wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, bi ramyari û gotinê wê hertimî serî li rêyên xapandinê bo ku ew were lê dan wê di wê de wê temenê gotina 'qadaxa rabûya' û wê di dewama wê de wê bide domandin wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di wê temenê de wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi niqaşkirinê û ne hiştina ti encam bi wê niqaşkirinê bibê jî wê weke aliyekê wê yê ku wê di wê temenê de wê li wê were lê hizirkirinê bê. Ev wê weke şêwayekê domadina pêvajoyek jenosîdê bê. Di rengekê de wê, minaq wê di demên dawî ên pêvajoya çareseriyê de wê bi îsrarî kku wê herkesek wê bahsa gavaêvtinên destûrî wê bikin û ew wê çawa wê, di rengekê de wê, yan wê gavavêtinê neavêjin û an jî wê çawa wê di temenê domandina wê pergale qadaxayê ser ziman û an domandina pêvajoya înkare de wê bidina domandin wê weke aliyekê wê rewşê û mantiqê wê yê ku ew wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin bê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku wê çawa wê di nava gotinê de wê werê birin û windakirin û wê di wê temenê de wê bi rengê retorîkê wê ser rastîyê wê bikê ku ew bigirê wê di şêwayekê de wê weke hewldanaka ku wê ji wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku ew wê weke şêwayekê şer û pêvajoya wê ya ku ew bi wê li gorî xosletên

pêşketina demê ew dihê domandin jî wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, li gorî demê bi rêxistinkirina pergale jenosidê û şer a ser serê civakê û bi wê hewldana birina li sêrî jî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê teqez wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê tedbirên ku ew di jiyane kamuyê de wê ew inkara hebûna civakê û qadaxaya ser ziman wê were domandin wê, sistemetize wê di pergale de wê were pêşxistin û wê amûr û rêyên wê yên domandin û hwd wê werina pêşxistin. Di wê temenê de wê ev wê weke şewayekê hizirkirinê bê. Di wê temenê de wê, di wê sistemetize domandina pîrsgirêkê û pêvajoya inkarê û qadaxaya ser ziman de wê, giringi dayina ser retorikê û rengê wê bo ser rastiye nûxûmandin jî wê weke aliyekê wê yê din ê qirêj ku mirov wê karibê wê di wê nûqteyê de wê weke karibê wê kifşbikê bê.

Ji wê aliye ve wê dema ku em wê sistemetize domandina pîrsgirêkê wê baş fahm nekê û wê tenê bi gotinên weke bi navê qadaxaya ziman û an inkarê û hwd wê hanina ser ziman wê zêde ne vegotinbar bin. Di wê temenê de wê ya ku wê di wê temenê de wê, bi awayekê wê bi wê were domandin wê sê temen û lingê wê hebê. Lingê wê yê pêşî ê retorikê ku wê di wê temenê de wê bi ramyariye ve wê girêdayî wê were kirin û domandin bê. Lingê din ê duyem wê bi jiyane kamuyê û di wê de wê weke rewşek ku di rengê weke dervî destûrê bê lê wê weke ew di mejiyê xwe de wê weke 'li gorî wê didina dimandin' bê wê karibê wê kifşbikê bê. Rengê din ê weke bi têngîna weke bi gotinên weke 'perçebûna yekitiyê' ku wê bi refaransên wê çawa wê, bi wê pêşîya xwestêkên civakî wê bi wê bigirin û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke şewayekê ku wê bi wê mejiyê kesê ji civakê û bahsa wê dikê wê di xwe de wê yan bêdeng bikê û yan jî wê bikê rewşek xweparastinê û an pozisyona xwe parastinê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Ev wê weke rewşa domandina pîrsgirêkê jî wê xwe di rengekê de wê wekek u wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide domandin bê.

Wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê aliye jiyane kamuyê wê di wê temenê de wê, tedbirên ku ew di nava civakê de wê ser gotina nijadperestiyê re wê biafirênin û wê di wê temenê de wê ev di nava jiyane civakê de wê, dema ku wê kesek wê bi kurdî biaxifê ku wê karibê bi wê bi rehetî wê rastî hêrîşê bi wê were û wê yê ku ew hêrîşkiriya wê çawa ew wê ji berçav wê were dûrkirn û wê

weke 'kiryarek ferdî' wê bi wê were dayin nişandin û hwd wê di wê temenê de wê temenê wê bi wê re wê bê afirandin.

Lê di aslê rastiye de wê ev hemû wê bi refaransên fahmkirina rejimê ên di temenê domandin pêvajoya qadaxaya ziman û inkar û rewşa bêstatû hiştina wê de ku wê weke tedbirên bi temenê fêrsênw eke nijadperstiyê û hwd ku wê ser civakê û ji nava wê di wê temenê de wê, bi rêyên rejimek sergirtî a istixbarî û hwd wê were avakirin û wê ew wê hertimî wê bi avakirna tûra xwe ya têkiliya civakê bi gotinê û fizikî û wê bi wê ew wê hertimî wê li hemberê wê bikê tevgerê de wê, weke bi wê re wê hebûna wê hebê.

Ji wê aliyê ve wê di wê temenê de wê wusa wê were dîtin ku wê ji salên 2000an û pê de wê pergalek bi wê rengê ku wê yekser wê ser pergale sistemetika domandina pîrsgirêkê a bi temenê pergale istixbarî û rayên wê yên di nava civakê de weke ku wê xwe bi wan bi rêxistin kiriya û ew wê pîrsgirêkê û temenê wê bi wê dide domandin wê karibê wê fahmbikê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê şer ê ji hundûr ve wê weke li hemberê civakê wê di nava jiyane kamuyê de wê di rengê de wê bide domandin. Ev tûr wê çapameniyê û rêyên ragihandinê wê pîrr zêde wê bikarhanê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê, bi wê yekê wê bi derûnî wê kirina bin zorê û tepesendinê de wê bikê. Di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve jî wê weke rejimek tûndûtûjiyê wê tûndûtûjiya xwe wê, bi zêdeyi wê aliyê derûnî wê bi rêya çapameniyê û rêyên wê yên ku ew weke komên civakê ser têgînan weke minaq komên oldar wê weke pêşbixê bi temenekê nijadperestî û hwd wê di wê temenê de wê pêşbixê û wê di rengê de wê weke ku wê li hemberê civakê wê bikê nava pozisyona dijber de. Ber çî wê ji salên 1990 û pê de wê bi teybetî wê çawa wê zimanê kurdî wê ji zimanê waaazan wê dûrbikê û wê hemû ragihandinê wê di warê olî de wê tenê wê bi tirkî wê bikê wê tenê û tenê wê bo ku wê di wê warê de wê temenê tûndûtûjiya bi derûniyê-olî di wê rengê de wê şewayê wê di rengê de wê li dijî civakê wê bikarbênê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê şerkirinê ê li hemberê civakê jî wê karibê wê bi rêya olê wê bikarbênê. Lê ev wê lêingê wê yê ser olê re wê di temenê hêrîşên fizikî ên weke DAÎŞê û hwd de wê bi rêxistinkirina wê û domandina wê de jî wê di rengê de wê weke ku wê bikarbênê û wê di wê temenê de wê di rengê de wê bikarbênê.

Ji wê aliyê ve wê aliyekê din ê zimanî wê weke retorika ziman û rengê ragihandina wê ku wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin wê di wê temenê de wê çawa wê bi wê re wê çerçoveya sazûmana sistemetiza pergale di

temenê ppergale jenosidê de wê bide domandin wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê şeklê ku ew bi têngîna olî bê û an gotinên bi rengekê din ê têngînî bê ku wê salixkirin û serdestkirina wê bê ku wê di wê temenê de wê, çawa bi wê rengê hizirkirina mirovên wê ser dezenformasyona mediya û an çapameniyê re wê bi wê re wê bikê wê di wê rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ziman wê têngînên wê û rengê retorik û diyarkirina wê di rengekê de wê ji gelek aliyan ve wê weke bingihê salixkirinên hizrî ên bi tûndûtûji wê di rengekê de wê bi wê rengê wê biafirênê. Ji xwe di ziman de wê têngînên weke hatina çandîn wê di temenê dijberiyê de bê. Minaq wê gotinên weke maniyak' wê gotinên weke piçûk xistin û çîrekirinê bin. Lê weki din wê çavkaniya gotina maniyak wê di rengekê de wê komek ji civakê a maniyên bê û ku wê maniyak wê weke aligirê mani û an aligirê hizra Mani wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê gotinên weke “şebek” wê di rengekê de wê weke gotinên ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê bi heman mantiqê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, ev gotin wê di refaransên wan de wê, çawa wê, di rengekê xwe inkarkirinê de wê bi ziman wê temenê wê were afirandin wê weke aliyên wê yên ku ew dikarê wê di wê temenê de êwê werênê ser ziman bê.

Minaq 'şebek' w weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke navê beşek ji civake kurd a berê û iro jî bê. Di heman rengê de wê, gotinên weke 'kurdê bi dûv' û an 'dola ermeniyên' û hwd wê di wê temenê de wê karibê wê weke gotinên xwe inkarkirinê û di wê temenê de wê bi armanca pergale sistemetize domandina pergale jenosidê a bi aliyê wê yê têngînî wê di wê temenê de wê weke karibê wê di rengekê de wê di şewayekê de wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê navaro ka ziman û retorika wê di wê temenê de wê karibê bi serê xwe wê ji wê aliyê ve wê, bikê mijare lêkolînên bi têngînên ser ziman ên bi armanca çawa wê xwe inkarkirin wê bi wê re wê were kirin û wê were pêşxistin û famkirinê. Ji wê aliyê ve wê, ev ali wê di wê çerçoveya zêhni de wê weke literaturek fahmkirinê û rengê wê yê ku ew bi wê inkar dikê û an wê temenê xwe inkarkirinê wê biafirênê wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ev literatur wê, di renekê de wê dîmenê nebaşbûnê wê weke perdeyekê wê ser hemû yên ku ew weke cihê dihên dîtin û an ne tirk bin wê were girtin û wê bi wê re wê çawa wê xirab wê were diyarkirin. Di nava jiyane kamuyê de wê ev literatur wê ji gelek aliyên ve wê serdest bê. Di wê temenê de wê di renekê de wê, piçûk xistin û an di wê temenê de wê bi wê diyarkirin wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê di renekê de wê were hanin ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê, mijare jenosidê, inkare statûya civakê li kurdistanê û navê wê û her wusa qadaxaya ser ziman wê ev aliyên wê bi zêdeyî wê weke aliyên ku wê bi wê re wê weke aliyên ku wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ev literatura negativ wê di warê 'medya civakî' de wê çawa wê bikê ku mirov bi itînayekê ji bikarhanina ziman û çanda xwe û fêrsên wê yên fahmkirinê ên civakî wê dûrbikê û an wê di serê wan de wê, wê fahmkirin û xweşikbûna ku ew xwe bi wê bibînê ji meji dûrbikê wê ser wê re wê bi zêdeyî wê were bikarhanin. Di wê temenê de wê, di renekê de wê di nava medya civakî de wê 'trolên medya civakî ku wê bi teybetî wê ser wê aliyê wê bixabîtin û wê çawa wê mirovan ji rastiya wan ya civakî û zimanî wê dûr bikin û wê zimanê xwe yê tirkî wê li wan serdest bikin' wê werina pêşxistin. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke qadaka xabatê a asimlekirin û an bi têngînek jenosidkirina zêhni û hwd wê ser serê civakê wê were pêşxistin jî bê. Wê di wê temenê de wê ev aliyê wê weke aliyekê wê yê girin bê ku mirov wê di dewama wê de wê ji gelek aliyên ku wê di nava tûrên medya civakî de wê werina serdest kirin wê bi wê re wê bibin û wê bi wê re wê kes wê bêî ku ew di farqê de wê rengê fahmkirina wan, nêzîkatiya wan ya li wan, zaro û malbata wan û endamên malbata wan jî wê bide diyarkirin bê. Di wê temenê de wê bi wê re wê li ser wê re wê bihizirê. Ji wê aliyê ve wê, têngînen zimanî wê ne tenê wê weke aliyên wan ên zimanî wê bi tenê bin. Wê aliyê wan ê çandî û civakî wê hebê. Di wê temenê de wê, ziman wê wan aliyên wê di xwe de wê barbikê. Ji wê aliyê ve wê di wê temenê de wê, ji wê aliyê ve wê ev refaransên civakî û çandî ên wê yên esasî wê çawa bi ya çanda serdest a tirkî wê cih wê were gûharandin wê ser wê re wê xabatên navaroka medya civakî wê di renekê de wê werina pêşxistin.

Di wê temenê de wê, çerçoveya medya civakî wê di wê temenê de wê weke rewşa metraq û ya têkili danînê û an henekkirinê û hwd wê were dîtin û ev alî weke hinek argûmanên ku wê di xismetê wê rengê

serdestkirina wê rengê çand û zimanê serdest li şûna ziman û çanda wê ya civaki wê bikin wê bo wê bikin ku wê bikarbênin.

Di aslê xwe de wê ji wê aliyê ve wê mediya civakî wê pêwîst bê ku wê ji gelek aliyên ve wê weke karibê wê bikê mijarên rengên hêrîşkirinê civakê ku wê kes wê weke ne di farqê de jî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di pêvajoyek jenosidê de wê derbas bibê ku ew ne di farqê de bê. Di wê temenê de wê di nava wê rewşa civaknasî de wê weke rewşek ne di farqê de wê diji. Wê weke rewşek ku em dikarin bi gotina weke “fahm nekin lê wê dijin” re wê, di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê, ji wê aliyê ve wê di dema ku wê rêyên teknikê û ragihandinê bi mediya civakê û an ne bi mediya civakî pêşketina û ev aliyên wê zêde wê têkiliya wan ser civakê û hebûna mirov wê hebê wê di wê temenê de wê, çawa wê ev wê weke qadaka di pêvajoya jenoside de wê bi wê civak wê were derbaskirin wê bi wê re wê bi rehetî wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê trolên mediya civakî wê weke jenosidvanên navaroka tûra wê teknikê wê weke bi erk wê xabatekê bertek ku ew di farqê de bin û an ne di farqê de bin wê bikin. Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê, ew wê pêvajoya jenosidkirinê di wê temenê de wê, di rengekê de wê were kirin û wê bidina meşandin.

Di wê temenê de wê, bi wê yekê wê rêya ku wê civak wê xwe bi ziman û çanda wê xwe bide diyarkirin wê ji wê aliyê ve wê ji hemû aliyên ve wê weke ku wê li wê bidina girtin. Wê di wê temenê de wê ew wê, qadaxaya ziman wê di wê temenê de wê, bi çerçove û temenê ji holê rakirina temen û derfeta bikarhanina wê re wê di rengekê de wê, biafirênin û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi rengekê wê, şêwayekê hêrîşê ji temenê ve wê li hebûna mirov û civakê di rengekê de wê weke ku wê bikin. Di wê çerçoveyê de wê şêwayê hêrîşê bi navaroka mediyaya civakê wê ji wê aliyê ve wê weke pêwîst bê ku wê ji aliyekê ve giring be wê weke bi qadaxaya ziman wê weke çawa me li jor wê hani ser ziman ku wê newê hiştin ku ew di jiyane sazîyên civakî ên kamuyê were bikarhanin wê di heman mantiqê de wê rengekê hizirkirinê û weke bi stretejiyên hizirkirinê û dana diyarkirinê li wan hatiya hizirkirin û tefkkirkirin wê were kirin û ew wê were domandin. Di wê temenê de wê, ev aliyên hêrîşê ên li hebûna civakê û zimanê wê, di demên hemdem ên

weke bi aqil û zaninê û hwd pêşdikevin re wê nikaribê piçûk û ji rêzê werina dîtin. Di wê temenê de wê ev ji rewşên pêvajoya jenosida civakî a dema naziyan di şerê cihanê de ku wê li hemberê cihuyan wê bikê ji wê kêmtir wê fahm nekê. Heta ku wê ev wê pirr zêde wê ji wê mazintir wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, rewşa rengê bikarhanina çapameniyê wê di wê temenê de wê weke şêwayekê bi hebûna civakê bi giştî wê ji xwe re wê bikê armanc û wê weke di mantiqê bi qirkirina girseyî û giştî û an jenosidkirina giştî û girseyî de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê ev wê weke rengekê giring ê ku mirov wê karibê wê bi pêvajoya qadaxaya ser ziman û hwd re wê ji temen ve wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê bi tememî ji holê rakirina temenê bi karhanina ziman di jiyane kamuyê û saziyên wê de bê û an di navaroka tûrên mediya civakê û an internetê û hwd de bê wê weke bi wê mantiqê di rengekê de wê bi çerçoveyek jenosîdê a berfireh û giştî û pirrali wê di şêwayekê de wê fahmbikê û wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Mediya civakî wê di rengekê de weke têgînek masumane bê. Wê di jiyane mirov de wê weke fahmkirinekê û an têgînek weke dihê dîtin û fahmkirn bê. Di wê temenê de wê, ev wê çawa wê were kirin weke bi dîmenekê hêrîşkirinê û an temenekê şer ê bi hebûna civakê re wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, di rengekê de wê mediya civakî wê di rengekê de wê çawa wê weke temenekê ji holê rakirna hebûna civakê û were bikarhanin wê di wê temenê de wê pêwîst bê ku wê fahmbikê bê. Civak wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê ber vê yekê wê zimanê wê û qadaxaya ser zimanê wê çawa wê giring bê wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê û teknîkê wê di wê temenê de wê, ev wê weke dîmenekê ku wê di wê çerçoveyê de wê li hemberê wê ji aliyekê ve wê were bikarhanin bê. Di aslê xwe de wê ji wê aliyê ve wê weke bi mediya civakî û hwd re wê

were dîtin ku wê were bikarhanin wê encamên wê ji yên ku ew wê weke bi bombardomanên weke balafirên şer dihên kirin û an di wê temenê de wê bombayên atomê û an hidrojenê û hwd dihên bikarhanin wê ji wê zêdetirî wê weke ku wê, encamên wê mazintir bin. Di wê temenê de wê ev di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê mijare qadaxaya ziman wê di wê temenê de wê, tenê wê bi rengekê wê weke bi ji holê rakirina zimanekê û an bi wê nehiştina civakê weke bi ziman û çanda xwe jiyankirinê ji wê zêdetirî wê encamên wê hebin. An jî di wê temenê de wê wê, tenê wê weke ji zimanekê wê weke bi zimanekê din perweerdekirin û asimlekirinê wê zêdetirî wê encamên wê girantir bê. Di wê temenê de wê hebûna ziman wê refaransên wê yên bi fizik û biolojîya mirov û pêşketina wê re wê hilde li dest wê bi pêvajoyên jiyane re wê demdirêj û an demkort wê bi kodkirinên bi têgînî ên bi jiyankirinê wê xêwa xwe ya ku ew afirandî wê weke têgînên wê bin. Ev wê were ji holê rakirin. Di wê temenê de wê, mirov wê di wê rengê de wê ji pêşketina xwe ya civakî w di wê temenê de wê ji wê were kirin. Di wê nûqteyê de wê aliyê mediya civakî û an qadaxaya ziman a di wan aliyan de wê bikarnehana wê di wê temenê de wê ji jenosidekê zêdetirî wê encamên wê bo mirov û mitovatiyê û civakatiyê wê hebin.

Di wê temenê de wê, di şewayekê de wê, ziman û çand wê bo civakê wê ne bi kesekê re wê deestpê bikê û ne jî wê bi mirina kesekê re wê dawî li wan wê were. Ev berê jî wusa bûya. Heta roja me ew di wê temenê de wê weke hebûn zindî û weke organismeyek diji wê hebûna xwe wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bide domandin.

Ji aliyan ve wê mijare ji holê rakirina temenê bikarhanina ziman û rewşa qadaxaya ziman wê çawa wê pêvajoyek jenosidê ser civakê wê ji ya naziyan a şerê cihanê a duyem wê mazintir wê biafirênê wê karibê wê gelek awa û rengên wê yên fahmkirinê re wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di aslê de wê, rewşa naziyan a li hemberî cihuyan bi komkujiyên wan wê, li hemberê wê rêbazê û şêwazê weke bi qadaxaya zimanî û ji holê rakirina temenê wê yê di jiyane kamuyê û rewşên weke mediya civakî de wê ji wê zêdetirî wê mazintir wê xwediyê encamên dîrokî bê. Naziyan dibê ku evqas rêbazek kujar di demên xwe kifşnekiribin. Di wê temenê de wê, dikarê wê dii rengek de wê di şewayekê de wê bi rehetî wê karibê wê kifşbikê. Di wê

temenê de wê, di aslê xwe de wê, şêwayê bi wê rengê ê weke bi **rengê qadaxaya ziman û ne hiştina bikarhanina wê di jiyane kamuyê û mediya civakê û hwd de wê, ji ya naziyan û encamên wê mazintir bê.** Divê ku naziyan bi fizikî hebûnek bi armanca tûnekirinê bi xadarî ji xwe kiribûn armanc. Lê ya bi wê yekê a bi têgîna qadaxaya ziman wê bi rengê weke bi jiyane kamuyê û mediya civakê û hwd ne hiştina wê re wê, hem bi zêhnî û hem bi fizikî wê ne tenê wê weke renekê hêrîşê a li wê hebûna wê ya fizikî a wê demê bi tenê bê. Wê li dîroka wê ya demên bûhûrî û ya demên werin ku ew bêl ku ew werina ew werina tûnakirin wê di şêwayekê de wê weke karibê wê di renek de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şêwaye qadaxaya ziman û ji holê rakirina temenê wê yê bikarhaninê ji rêbazê jenosid kirinê ê naziyan wê xirabtir bê.

Naziyan wê di renekê de wê hebûna civakê wê bi rengê wê yê fizikî û bi armanca tûnekirinê wê ji xwe re wê bikina armanc. Lê di wê temenê de wê şêwayê wê yê bi qadaxakirina ziman û hwd re wê, ji wê zêdetirî wê hemû rengên pêşketina civakê wê di temenê tûnakirina civakê de wê ji xwe re wê weke ku wê bikê armanc. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê rewşê weke rewşek laviathanê hemdem ê li hemberê hebûna civakê şer dikê jî wê di renekê de wê weke salixbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê û zimanê wê di wê temenê de wê dema ku wê, were tûnakirin wê di wê temenê de wê weke komkujiyek herdemê bê. Naziyan bi carekl kuştinê re wê kuştin û komkujiyê bi wê bidina nasin. Lê bi ya weke ser ziman û qadaxaya ziman re wê weke komkujiyek her demê wê biji. Di mantiqê komkujiya naziyan de wê, bi tememî wê kolekirinek dîrokî wê nebê. Wê bi temenî wê ji holê rakirin wê hebê. Lê di ya komkujiya zimanî a bi qadaxa zimanî û hwd de wê weke ew her rojê dikujê û her wusa wê, weke bindestiyek mayinda ku ew her roj wê di wê de weke kuştîyek diji/biji bi fizikî wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê kuştîyê diji wê di wê temenê de wê weke encama wê bê. Di wê temenê de wê weke di renekê de weke çawa wê di rewşa hin filmên weke yê 'science fiction'ê de wê çawa wê xêwa wan bi tememî wê jê bibê û wê weke kesekê ji xwe heya wî nin a û ew wê di temenê de wê tenê wê bi trektifên ku ew li gorî wan diji dibê wê, were diyarkirin. Di wê temenê de wê di renekê de wê di aslê xwê de wê rewşa kolederiye ku me di rewşa qadaxaya zimanê û jêbirin xêwê de ku me li jor wê hani ser

ziman wê dîsa wê li hemberê vekirin û fahmkirna rewş wê dîsa wê pîrr zêde wê kêmbimênê. Yê ku ew wê, dijî wê hem xwe bi hebûna xwe û mirovatiya xwe re wê wînda bikê. Yê ku wê dikê jî wê ji hemû alîyan ve bi nîrxên mirovî wê ji mirovatiya xwe hemûyî wê weke dûrkeve.

Di w temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman ku wê ti rewşên weke bi gotinên jenosidên klasik ên ku ew dihênina ser ziman wê weke nikaribin wê rewşa jenosidê wê diyarbikin. Wê ji wê re wê kêmbimênin. Di wê temenê de wê, ev rewşek jenosidê ku mirov wê karibê wê ji gelek alîyan ve wê wekek bi gelek alîyan û awayan ve wê diyarbikê.

Em wê ser qadaxaya ser ziman re wê dihênina ser ziman. Lê wê bi encamên wê re wê ji wê rewşê wê zdetirî û xirabtir û diwartir û dijmirovitir wê weke rewşekê wê xwe bide diyarkirin. Gotina qadaxaya ziman wê nikaribê hemû aliyên wê bide berçav. Ber kku wê encamên wê di rengek de wê bi zêdeyî wê weke kûr bê û wê berfireh bê, bi çerçoveya wê re. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke kariibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê rewşa qadaxayê wê tenê wê di nava wan encamên wê yên bi tûnekirinê de wê weke rewşekê wê bimênê. Di wê temenê de wê çerçoveya wê ne tenê bi çerçoveya qadaxa ziman re lê wê bi çerçoveya giştî a civakî bi aliyên wê yên dîrokî, civakî, civaknasî, derûnî, keseyetî, hebûnî û hwd bi gelek nîrxên din ên weke wan ku wê karibê wê fahmbikê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temen de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê diwê temenê de wê bi wê re wê wê weke karibê wê werênê ser ziman bê. Aliyê wê yê din ê giring jî wê çawa wê teknik wê dervî armanca wê ya ku wê weke xi smeta mirov de bê wê di bin wan navan û hwd de wê weke amûrekê tûnekirinê wê were bikarhanin wê weke rengekê wê jê bê. Di wê temenê de wê, teknik û an teknoloji wê di wê temenê de wê, şêwayê wê yê weke rêbazekê jenosidkirinê û tûnakirinê wê di wê temenê de wê, pêşxistina wê ya di wê temenê de wê, weke ku wê şûna rewşên weke muharebeyên şer ên berê ku wê di wan de wê bi deh hezaran kes wê werina qatilkirin wê bigirê. Lê wê ji wê diwartir bê. Wê di wê temenê de wê, ev ne tenê kesên di wê muharebeyê şer de wê weke dihên farzkirin wê qatilkikê. Wê hemû civakatiya wê û civake wê bi dîrok, û çand û

ziman û hemû aliyên wê yên din re wê di wê temenê de wê weke ku wê tûna bikê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke dîmenekê ku wê zanin û encamên wê yên teknikê ku wê di ti demê de wê weke di vê demê de wê bi wê yekê û armancê û rengê ne hatiya kirin dijberiya mirov de bê.

Ji wê zêdetirî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, dema ku em di wê temenê de wê teknikê û şêwayê weke mediya civakî a li ser temenê qadaxayê zimanî û hwd û ne hiştina bikarhanina ziman di jiyane kamuyê de wê di wê rengê de wê weke şêwayekê şerkirina bi bi rengê muharebeyên şer ên kevn û şêwayên weke bi girseyî qirkirina weke nazi dikin wê di rengekê de wê weke şêwayê di demên piştî wan şûna wan girtî wê pênasibikê wê rast bê.

Di wê temenê de wê ev şêwayên şerkirinê wê di wê temenê de wê, di wê demê de wê hemû nirxên mirovatîyê ên bi zanîna di dîrokê de bi aqil pêşketinê wê bi awayekê bê ahlaqî û fitwa wê di rengekê de ew weke bikarbênê. Di wê temenê de wê di nirxa mirovatîyê de wê, ti sînor û pêvanên rewîstî wê ji xwe re wê nasnekê. Ji rewşa bêrewîstîtîya şêwayê maqyawalîst wê zêdetirî wê maqyawalîsttir bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke şêwayekê ku wê di rengê ku wê çawa wê weke pêşketina atomê û rewşa ekolojîyê a xwezayê wê weke tehdidekê ser zimane mirov û heta gezegena mirov wê were diyarkirin wê di aslê xwe de wê ev rewş wê ji wan xirabtir bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ji wan kujartir bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di serî de wê wi temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê kifşbikê û wê di wê temenê û şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke şêwayekê bêwinkirina mirov, bênerin û ji rastiya dûrkinê wê di wê de wê bikê. Di wê temenê de wê, di rewşa rengê weke bi winkirinê de wê çawa weke bêwinkirinek ku wê sînor û rengekê di ti ahlaqê mirov de wê nikaribê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê Ji wê aliyê ve wê rewşa ziman wê weke rewş bi qadaxaya wê re wê di wê temenê de wê, weke şêwayekê şerkirinê li dijî hemû nirxên mirovatîyê bê. Wê weke rewşek ya şerkirina muharebeyên şer û ya qeke ya qirkirina nazîyan wê bikê malê dîrokê û wê herdemê wê weke şêwayê ku ew bi wê qirkirinê bi berdewamî dikê wê karibê wê di

wê temenê de wê fahmbikê bê. Ev wê di rengekê de wê weke domandina wan şêwayên qirkirinê jî bê. Ev wê ne tenê bi fizikî wê bi zêhnî û hemû rêyên fahmkirinê ên weke bi ziman wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin û domandin Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê weke karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werên ser ziman. Di wê temenê de wê têgîna qadaxaya ziman wê di wê temenê de wê şêwayekê jenosidkirinê û qirkirinê ê hemû deman bê. Di wê temenê de wê, weke şêwayekê demên hemdem ên bi wê rengê bi gelek encamên wê re wê weke yê qirkirinê bê. Encamên qirkirinê û ji dîrokê birinê wê karibê di roja me de deh qatî ya komkujiyên naziyan bihasibênê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê werênê ser ziman bê.

Bikarhanina teknikê weke temenê tûnakirinê

Mijare Instagramê ku ew li Tîrkiye li dora destpêka heftes duyem a Tabaxa 2024an dihê niqaşkirin wê bi rewşa zimanê kurdi û parvekirinê bi zimanê kurdi ve girêdayî bê. Wê çawa pêşiya parvekirinê bi kurdi wê bigrin di çerçoveyê de dikarê wê fahm bikê. Ji aliyekê din ve ji dikarê mijarê qadaxayê Instagramê li tîrki û xwestekên rayaderên tîrk di çerçoveye pêvajoya şerê regime ê li hemberî civakê kurd ku ew dimeşênê wê fahmbikê.

Bi teybetî ji rayadarên Instagramê xwestina rakirina parvekirinê bi kurdi ji vê yekê piştrast dikê. Weki din mijarê xwestekên rayaderên tîrk ji yê instegramê wê çawa bi tememî rengên kurdi û zimanê kurdi ji hole rabikin wê di wê çerçoveye de wê li were lê hizirkirin.

Di warê gotinê T. Erdogan ên bi rege "fasisme digital" ji wê bi wan çawa dijitalê bikina xismeta rewşek fasizane a li tîrkiyê ku ew bi şerê jenosidkirinê li diji civake dimeşin wê bo we bê. Mijarê yek rengkirinek fasizane dihê armanc kirin. Di wê çerçoveyê de wê weke rewşek şerşer a li hemberî civakê a rejimê ji dikare wê şirove bikê. Ev rewşên bi vê rengê ên di navenda dijitalê de ku wê çawa bi pêşiya ragihandinê civaki wê bigrin wê nişanaka pêvajoyek nû a şer ku ew li hemberî civakê dikin pêşbixin weke nişanaka wê ji dikarê wê fahmbikê.

Zihniyeta Rejima derbeya 12 êlûnê ku ew di bin navê ya 15 temmuzê a "tesebusa derbeye" de hatiya li ser civakê ferzkirin di çerçoveye wê de dikarê vê rewşê fahmbikê ku ew bi hatiya domandin li demên piştre jî.

Gotinên weke 'dawî li dema derbeyê û destûrê hatiya hanin wê bi wê yekê wê weke gotinên xapandin û manipulekirinê bin. Heta roja me hemû rêyên kurdan ên xwe bi ziman û çanda xwe ragihandinê girtinê. Ti rê nehiştina ku ew bi ziman û çanda xwe ku ew xwe bi wê werinênina ser ziman. Vêca wê çawa pêşiya mediya civaknasi û bi hemû rêyên wê li kurdan bi zimanê kurdi û çanda kurd bigrin wê hewldana wê ji bê. Rewşa hewldan qadaxaya Instagramê ji rengên kursen di dewama pêvajoyên şer ên li hemberî civake kurd dihê meşandin di çerçeveya wê de dikarê fahmbikê. Weki din di çerçeveya konseptê şer a "şikandina civakê kurd" de wê dikarê fahm bikê.

Heta roja me, bi kriminalizekirina li ser gotina "terorê" di warên weke wê de pêvajoyên şer bi vê rengê li diji civakê li kurdistanê meşandina. Ji xwe, qadaxa û astengiyên li malperên bi kurdi û hwd ji di wê çerçeveyê de dikarê fahm bikê.

Ev weke renekê şerê rejimê ku ew di navenda dijitalî de li hemberî ziman û çanda civakê dimeşênê dikarê di çerçeveya wê de wê fahmbikê. Bi armanca bi tememî bédeng kirin û tûnê kirinê civakê bê. Qadaxeyên bi wê rengê ên nevanda dijitalî ji xwe terorek ku ew li hemberî civakê dihê meşandin di çerçeveya wê de dikarê wê fahm bikê. Sêwayêkê terori a dijitalî ê fasizane ê li hemberî civakê û pêşketina wê ji dikarê fahm bikê.

Di mijarê Instagramê bi xwestekên rayadarên tirk de wê çawa pêşiya pêşveçûna civake wê bigre dikarê di wê çerçeveyê de wê fahm bikê. Mijarê Instagramê bi rengê ku ew rayadarên tirk dihênina ser ziman wê di reng û awayê madaheleya li pêşveçûnê civakê ji bê. Di aslê xwe de wê ev mijar û rengê wê yê hatina li rojevê wê tenê ji gelek mijarên weke ku ew di çerçeveya şerê dijitalî de ku ew wê li hemberê civake bi qadaxaya ziman were pêşxistin bihasibênê bê.

Bombardinanên rejima tirk ên li diji rojava bê û an operasyonên wê yên leşkerî li başûr ku ew dikê û di wan de çekên qadaxakirî bikardihênê di çerçeveya weke wan de pêwista ku ew were fahmkirin. Mijarê Instagramê hanina wê ya li rojevê li tirkîya di çerçeveya şerê wê yê li diji civakê ê li kurdistanê û tirkîye de wê karibê wê fahmbikê. Weki din jî AKP û ardogan di çerçeveya şerê wan ê li hemberî civakê kurd, ziman û çanda kurd de wê hanina rojeve a Instagramê fahmbikê. Di çerçeveya pêvajoya şerê jenosida kurd de pêwista ku wê fahmbikê.

Wekê aliyêk wê yê din ji di çerçeveya qadaxa li ser ziman û çanda kurd de jî ji temen ve pêwista were fahmkirin. Şerê dijitalî ku wê çawa bi pêsiya bi Karharina kurdi di navenda internete de wê were girtin di

çerçoveya wê de dikarê fahmbikê. Di wê warê de ji xwe wê ji her aliyê ve şerêk dijitali ku ew li hemberi kurdi û çanda kurd dihe meşandin wê hebê. Ev rewşa hanina rojeve a Instagramê bi wê be girêdayi dikarê wê fahmbikê.

Di salixkirina gotina "terorê" a ku rayadarên tirk dikin de wê çawa li diji çand û nîrxên ên cihê bi wê werina ji hole rakirin wê di wê çerçoveyê de bê şirovekirin. Di çerçoveyê di pêvajoyek jenosidê de derbaskirina civake de wê weke gitinek temeni ji vê aliyê ve were bikarhanin.

Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werênê ser ziman ku wê çawa wê çerçoveya têgîna teknikê wê çawa wê were bikarhanin wê karibê wê ser wê bisekinê. Di wê nûqtayê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare teknikê wê, di roja me de wê, di wê temenê de wê pêşketina wê pirrali bê û wê, di wê temenê de wê ji gelek aliyan ve wê were bikarhanin. Di wê temenê de wê aliyekê wê weke bi rewşên weke bi karhanina têgîna çêkan û hwd re bê. Di wê temenê de wê bi teknikê wê çêkên cûr bê cûr wê werina pêşxistin û wê werina bikarhanin. Di wê temenê de wê, rewşên weke çêkên destî bigre û heta balafirên şer wê, karibê di çerçoveya yelpazeyek berfireh de wê weke mijarekê wê werênê ser ziman. Ji aliyê din ve jî wê di rengekê de wê mijare teknikê wê bi rengê weke bi têgînên weke bi qadaxayên zimanî û hwd re wê çawa wê temenê weke ji holê rakirinekê wê were kirin wê di rengekê de wê weke karibê wê ser wê bisekinê bê.

Di wê nûqtayê de wê, ev rewşa duyem wê di roja me de wê weke xosletekê ku wê weke di çerçoveya 'bernemeya xwe ya 'netewî' a weke ji xwe re netewekê ku ew weke hev bihizirê, bi heman zimanê biafirê û an di wê temenê de wê, ne cihê bê wê bi wê re wê, di rengekê de wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê, teknik bi karhanina wê, weke ku me li jor wê di wê temenê de wê bi rewşên weke yên 'mediya civakî' û hwd re wê were bikarhanin wê di wê temenê de wê weke bi gelek alî û awayên wê yên cihê wê were bikarhanin.

Di wê nûqtayê de wê, di şewayekê de wê, rewşa bikarhanina teknikê bo tûnakirinê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê ji gelek aliyan ve wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temen de wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê, di wê temenê de wê, mijare teknikê wê weke têgînek 'serdestiyê' wê di wê temenê de wê were dîtin û wê di wê temenê de wê, weke ji yekê maf û ji yê din re ne maf û hwd re wê di wê temenê

de wê di renek de wê were dîtin. Di wê temenê de wê, ev wê, di wê temenê de wê di roja me de wê bi wê rengê wê di rewşên weke bi navaroka internetê û hwd re wê weke ku wê xwe bide diyarkirin.

Minaq em dibêjin ku wê, teknik pêşketiya û wê karibê wê bi wê xwe bigihênê her devere. Ev rast a. Lê bi wê re jî wê di renekê de wê, di şewayekê minaq wê weke li kurdistanê wê, di renekê de wê, weke kurdek dervî welat dinivîsênê û an malparek bi kurdî dinivîsênê wê rejima serdest wê karibê hêncetan wê bi wê bibînê û wê di wê temenê de wê karibê wê qadaxa bikê û wê nehêlê ku wê ji wê civakê wê ti kesek xwe bigihênê wê ku ew ji wê bi zimanê xwe bixwênê. Di wê renekê de wê, rewşên weke pirtûkxaneyên digitalî bê û an rewşên weke di wê temenê de ên weke pirtûkxaneyên weke bi fizikî ên ku ew di wan de wê pirtûk wê werina bicihkirin wê minaq wê, di renekê de wê, ji wê civake ku ew wê, diji re wê, bi navê û wê û zimanê wê rastî ti pirtûk û nivîsê wê newê. Di wê temenê de wê, bi gotinên weke “bo ku ew bixwênê wê pêwîst bê ku ew xwekuştina civakê bikê’ û an wê di renekê de wê, ji ziman û çanda xwe wê dûrkeve û wê wan bi terikênê. Di wê temenê de wê ev rewşên weke yê xwendinê wê bi wê armancê wê li hemberê wê werina bikarhanin. Yan jî wê di dibistanekê ji ya destpêkê û heta ya zaningehê wê di wê temenê de wê bi zimanê wê civakê wê di renekê de wê, rastî ti pirtûk û nivîsê wê newê. Di wê temenê de dema ku ew hat nivîsandin jî wê weke Musa anter wê ber wê were qatil kirin. An jî weke bi hezaran nivîskarên kurd ên ku ew bi wê sedemê hatina qatilkirin, êşkence kirin û an zindankirin wê karibê wê di renekê de wê bahsa wan bikê.

Di wê temen de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê werênê ser ziman bê. Di wê pêvajoya ku wê di wê de wê bahsa rewşa rojava û hebûna wê were kirin. Di wê temenê de wê, çawa wê rojava wê ji holê rabikê wê di wê temenê de wê, tirkiya wê ser wê bisekinê. Sedem wê ew bê ku ew, nexwezê ku statûya kurdan herê bikê û wê kurdên bakûrê kurdistanê di nava sînorê wê de wê ew wan jî wê weke asimlebekê û bi rêya asimlekirinê wê ji weke bi şewayê çawa nazîyan cihû ji holê ra dîkin ew wê wan ji holê rabikê wê di wê temenê de wê weke ji pirsgrîrê wê xilas bibê.

Di wê nûqtayê de em wê bibêjin ku wê kuştina mirovekê bi fizikî û an bi aliyên din ên ne fizikî wê nikaribê ji hev cihê bikê. Di wê temenê de wê ya ku ku ew wê di dema nazîyan de wê li hemberî cihuyan hat kirin

wê di wê demê de wê bi şêwayên weke li hemberê kurdan wê were kirin wê nikaribê wê cihê bikê û wê ya ser kurdan wê ji gelek aliyan ve wê karibê diwartir jî xwe di rengekê de wê weke karibê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Mijare hebûna civakê wê çawa wê teknik wê were kirin xismetê wê û di wê temenê de wê di wê temenê de wê weke bi pêvajoyên teknikê ew wê were tûna kirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di aslê xwe de wê ya ku ew bi teknikê dihê kirin wê karibê ji ya fizikê diwartir û komkujitir bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Li kurdistanê wê di wê temenê de wê, pêvajoyên şerên li hemberê civakê wê di wê temenê de wê, bi giştî wê ser teknikê re wê her demê wê were domandin û wê her ku wê teknika nû derket wê di rengekê de wê bi wê re wê, di şêwayekê de wê, li hemberê civakê wê were bikarhanin. Dema ku saddam di salên 1988an de wê li helebçe wê çekên kimyewî wê dest bikarhanina wan ya li hemberê kurdan wê bikê û pê de wê hin bi hin wê hinekê ev mijarê wê êdî wê weke were lêpirsin. Tirkiya wê, di rengekê de wê, ji wê zêdetirî wê hem çekên kimyewî wê û an weke ku wê di çapameniyê de wê were ser ziman wê çekên 'qadaxakirî' wê bikarbênê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku ew bikardihênê bê. Aliyê din jî wê ew bê ku wê ew bikarhanina wê çawa wê, newê hiştin ku ew were ser ziman û nivisandin wê bi teknikî wê ser wê bisekinê û wê sansura teknikî wê ser wê re wê pêşnbixê û yên ku ew dinivisênin jî wê çawa wê ew wê nivisandina wan wê ji holê rabikê û an ji navaroka teknikê wê dûrbikê bo ku ti kesek wê newênê wê, di şêwayekê de wê ser wê bisekinê. Ber çî wê mijarên weke medya civakî wê bi pîrsgirêk weke ku me li jor hani ser ziman? Wê aliyekê wê yê ku wê bi wê aliyê ve girêdayi jî wê hebê. Wê çawa ew pêşîya kiryarên xwe yên reş û qirêj ên li hemberê civakê ku ew bikardihênê wê pêşîya wan bigirê wê bi wê yekê wê ew wê bikê. Minaq wê, zimanê civakê qadaxa kiriya bo ku ti kesek ne wê zimanê ku wê qadaxakirî wê bikarbênê û ne jî bêjê ku ew bêjê ku ew qadaxaya. Di wê temenê de ew ser wê ti tişt newê ser ziman. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyên wê yên ku ew wê di rengekê de wê serê wê bisekinê.

Di dema ku wê Rejima tirk ji serî ve wê li dijî instagramê wê dijberî û bertekê wê bide nişandin bo pêşîlêgirtina rengên kurdî û navê wan di wê

temenê de wê hinek armancên wê hebûn ku ew wê di nava gotinên Ardogan de wê nişanakên wê werina fahmkirin. Ew wê di wê demê de wê werênê ser ziman û wê bêjê ku em di wê de newê hanin ser ziman ku wan çî kiriya li hemberê civakê. Rengê politikayên wan ên li dijî civakê newê hanin ser ziman. Di dewama wê de ew civake ku ew dikin ku wê tûna bikin û ji holê rabikin rengê wê newê diyarkirin. BI navê wê û dîroka wê ti tişt newê ser ziman. BI zimanê wê û rengê axiftina wê ti tişt newê ser ziman. Di wê temenê de wê ev hinek ji wan yên ku ew di wê temenê de wê bi wê re wê weke ku wê li wê bihizirê ku wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê jî dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare teknikê wê di wê temenê de wê, bo wan çendî wê temenê derfeta ji holê rakirinê wê bikê wê di rengekê din de jî wê bo xwe ser yê din farzbikin weke bi ziman û hwd re jî wê li wê binerin. Di wê temenê de wê, teknikê wê di rengekê de wê weke bo tûnakirinê wê di şêwayekê herî qadarî de wê were bikarhanin û wê bikarbênin. Dijberîya ku Ardogan li instegramê di wê demê de dida nişandin û wê weke 'fasizma digitalê' bi nav dikir wê, di wê temenê de wê, ev wê ne weke dijberiya li wê bû. Wê weke dijberiya li wê rengê civakî ê kurd ku wê dihanî ser ziman bû.

Çapamenî, mediya civakî û qadaxaya ser ziman

Di rengekê de wê dema ku wê bahsa ziman wê were kirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê bi navê civakê û zimanê wê hemû tişt wê were ji holê rakirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê rewşên weke qadaxaya ser ziman wê di pîretikê de wê bi gelek şêwayan wê xwe ideme bikê û wê bide domandin. Di rengekê de wê, dema ku em li dîroka weşane kurd binerê wê gelek rojnema û kovarên bi kurdî ku ew çawa pêşîya hatiya girtin ku ew werina weşandin û an bi hêncetên cûr bê cûr ew hatina girtin û an temenê wan hatiya ji holê rakirin ku wan ne kariya ku ew carek din xwe bi weşênin. Di wê temenê de wê rewşa weşana kurd wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, çawa wê, pêşîya wê were girtin wê, weke gelek rêyên wê bi hêncetên cihê wê werê bikarhanin. Di rengekê de wê gotinek weke ya manipulekirinê a 'terorê' ku wê di wê temenê de wê, bi wê çawa pêşîya pêşketina ziman û hanina ser ziman a bi ziman wê

bigirê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê ku wê were hizirkirn. Bi gotina 'piştgirîya terorê' re wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqteyê de wê, rojnemeyên kurd ên weke "welat" û gelek rojnemeyên din ên weke bi kurdî û kovarên ku ew derketina wê tenê wê bi hêncetên weke ji ber ku ew bi kurdî weşanê dikin wê werina girtin û an wê, pêşîya wan wê were girtin.

Lê di wê nûqteyê de wê tiştêkê din wê were kirin. Di renekê de wê, dema ku ew wê were kirin ku wê piştî salên 1990 û pê de wê, ji ber ku wê derfeta qadaxakirinek eşkera wê li holê wê nemênê, wê di renekê de wê çawa wê bi awayekê din ê bi rêyên manipulekirinan wê bikin. Minaq wê gotina 'terorê' ku me li jor wê bahsa wê kir wê di renekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, gotina terorê wê weke temenê hêncetekên ku ew ser wê re wê diafirênin wê bi wê re wê bikin. Rastarast wê, ne bi gotinên weke 'ji ber kurdi ya ew hatiya girtin' wê çawa wê, li şûna wê gotinek ku wê erk û îşleve wê gotinê wê werênê li cih wê biafirênin wê di renekê de wê bi têgînek argûmanî û retorikî wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirin.

Di wê temenê de wê, minaq wê, dema ku wê digirin wê, wê gotinên 'weke alikariya terorê kiriya' wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. An jî di demên dawî de wê gotinên weke "hêrîş li yekitiya me ya netewî kiriya" wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. An jî bi gotinên weke "ne li gorî nirxên me weşan kiriya" wê di wê temenê de wê gotin wê werina afirandin û wê di wê temenê de wê di rennekê de wê ew wê bi wê bikin.

Di wê temenê de wê, di şewayekê de wê, ev şewayekê sistemetizekirina temenê pêşlêgirtina bi kurdi weşanê bigirê wê di wê temenê de wê di renekê de wê, werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, minaq wê, di destûra tirk de wê ne nivîsê ku wê, bi kurdî nabê ku perwerdeya bi kurdî were kirin. Li gorî wê gotinên weke "tenê bi zimanê fermi dikarê perwerde kirin." Wê zimanê fermî jî wê tenê wê tirkî bê. Ji wê encamê wê tenê wê bi zimanê tirkî wê ew perwerde wê were kirin û wekî din wê derfeta bi ti zimanên din ew ne bi derfeta were kirin wê bigihijina wê encamê.

Di wê temenê de wê di rengekê din de jî wê mijare weşanê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Minaq wê di wê temenê de wê, dema ku wê hêncet wê were çêkirin wê tenê wê rewşên derxistina rojnemeyan wê bixwezin were derxistin. Di wê temenê de wê febrîqayên derhanînê û an cihê weşanê wê ji navendê wê bixwezin ew were kirin bo ku ew wê kontrolkirinê wê di wê temenê de wê ser wê bikin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, piştî pêşketina têgîna retorikê a pirr ali wê çawa wê, piştî wê, di rengekê de wê ji gotinê wê xwe di wê temenê de wê bo ku ew di temenê qastî hebûna wê weşanê wê bikin wê xwe bigihênina encamên fahmkirinê wê ser wê bi wê bihizirin.

Di wê nûqtayê de wê mijare weşanê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê mijare di rengekê de wê minaq bi navê kurd û kurdistanê wê hê jî wê weke qadaxa bê ku wê weşandinek were kirin. Di wê temenê de wê kurd li bakûrê kurdistanê nikaribin bi navê kurdistanê weşanekê û an ne rojnemeyekê derxin, ne kovarekê bi weşanênin û ne jî wê karibin partiyekê siyasi û an ramyari wê ava bikin.

Di wê temenê de wê ev wê di serî de wê, di temenê wê pêvajoya qadaxaya di temenê pêvajoya pêvajoya asimlesyon-jenosidê de wê çawa wê were meşandin wê weke pêvajoyek wê ya ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê, were diyarkirin. Minaq wê, di wê temenê de wê gotina kurdistanê ku wê, dema ku wê niviskarek û an akademisyenê di xabatekê û an gotarekê xwe ku ew nivisandî û yan jî di rewşek din a niviskî de ser jiyane kurd binivisênê ku ew di wê de bikarbênê wê karibê bi gotinên weke bi rengê hênceta beşek ji welêt bi navekê din diyar bikê û di wê temenê de ew bê kirin sedema dijberiyê.

Lê di aslê xwe de wê di rastiye de wê navê wê herêmê wê kurdistan bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê navê civake wê civake kurd bê. Wê zimanê wê kurdî bê. Wê dîroka wê dîroka kurdistanê bê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê qadaxayên ser pirtûkên bi navê dîroka kurdistanê û biryarên berhevkirina pirtûkên bi kurdî ên di wê temenê de wê bi hêncetên ku wê biafirênin wê karibin ji gelek aliyan ve wê bîrê ser ziman ku wê were kirin.

Di wê temenê de wê, minaq wê navekê kurdî ku wê zaroyek kurd wê li xwe bikê wê li xwe kirina navekê kurdî wê karibê 'weke sucekê' li gorî destûrê were diyarkirin û di wê temenê de ew bibê sedema kuştin, êşkencekirin û heta avêtina zindanê û an bi wê ku ew rastî kiryarên pîr zêde xirab were. Di wê temenê de wê, di demên dawî de wê gelek minaqên bi wê rengê wê rastî wan wê were ku wê ciwanên kurd wê ber ku wan musika kurdî wê, guhdarkirina wê karibin werina girtin û an êşkence kirin û wê bi wê cezayên giran wê li wan wê were birrin. Di wê temenê de wê, weke gotinek manipulekirinê wê retorikek din wê were bikarhanin. Minaq wê, di ragihandinê de wê nebêjin ku wî ji ber musika kurdî guhdarkiriya ew hatiya ceza kirin. Wê di rengê de wê, gotinên di rengê de ku wê bi heman encamê wê encamê wê bide wê di rengê retorikî de wê li wê were lê hizirkirin. Minaq wê bêjin ku "bi dengê bilind li musikê guhdar kiriya û aramiya gel xirakiriya." Di wê temenê de wê ev wê weke gotinên ku wê di wê temenê de wê êdî wê weke bê kirin weke kirina sedema cezakirina bo ku ew li kurdî hisandiya. Li stembûlê di nivê sale 2025an de wê minaqek weke di rengê ku wê malbatek wê dema ku wê ji piknikê wê were û ji ber ku wan di arabayê de bi kurdi musik hisandina wê, polisên tirk wê arabayê wê bidina sekinandin û wê, piştî wê bidest êşkencekirina wan bikin ber ku wan bi kurdi musikê hisandina.

Li Bayrampaşa ya Stenbolê, 10 endamên heman malbatê ji aliyê polîsan ve bi îdiaya ku di dema vegera ji pîknîkê de di otomobîla xwe de muzîka Kurdî guhdarî kirine, hatin lêdan û binçavkirin. Ev bûyar wê di 14ê, hezirana 2025an de wê di rengê de wê weke ku wê bê kirin. Sê ji endamên malbatê yê hatine binçavkirin piştê bi daxwaza girtinê sewqî dadgehê hatin kirin. Di dema bûyerê de, welatiyan, ku zarokek û jineke ducanî jî di nav de bûn, li nivê kolanê rastî îşkenceyê hatin; jina ducanî piştî ku lê hat xistin, jina ducanî ji zaroya wê hat ber ketinê. Ev hêrîş ne tenê "dozeke ferdi" an bûyereke "rewşek ferdi" ye. Di wê temenê de wê çawa wê, mijarê wê weke ji rêzê bidina nişandin wê ser wê bisekin in. Wekî din jî wê ji aliyekê din ve jî wê, bi wê re wê bi sînor newê mayin. walitiya stembûlê wê bi gotinên weke "li hemberê hêzên ewlehiyê wan dest rakirina" û an "li hemberê hêzên ewlehiyê rabûna û hwd wê di rengê de wê weke ku wê bînin ser ziman. Ev wê bêgûman wê ji çavkani û çavdêran û ragihandinên wan jî wê were fahmkirin ku ew ne rast bê. Lê ev wê bo ku şewayê rengê sistemetize kriminalizekirinê ku wê çawa wê, di rewşên wusa de wê were bikarhanin û wê, aliyê din wê

sucdar bikin bo wê fahmkirina wê giring bê. Weke aliyekê din jî wê hertimî ew hêz û kesên di bin navê ewlehiyê de wê dikin wê hertimî wê weke 'werina parastin' û wê, di rengekê de wê, ew navê wan wê veşari wê were hiştin û wê, ber ku ew kirin kirina wê ti carî wê rasti cezakirnekê newin. Ku ew kesekê jî bi wê armancê ji ber ku li musika kurdi hisandina bi kujin jî wê weke bê ceza wê bimênin. Di wê temenê de wê ev wê weke nêzîkatiyek sistemetize a ku ew dihê bikarhanin û wê weke politikayekê ku wê bi gelek awayên wê were kifşkkirin. Minaq wê, di rengekê de wê, di rewşên bi dozên bi wê rengê ên li hemberê kurdan de jî wê di rewşên weke destavêtinê de jî wê çawa wê bê ceza wê werina hiştin û wê çawa wê, aliyê maxdur wê weke 'sucdar bidina nişandin' wê weke pêwîstiya politikayê wê di rengekê de wê hertimî wê were kirin. Ew wê weke şewayekê bêdengkirinê û tepisandinê ên li nava civakê jî bê.

Di wê temenê de wê dema ku em bahsa wê bikin wê karibê gelek minaqên wê rastî wê were ku wê di wê temenê de wê ne tenê mijarên destavêtinê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê rengê wê werina bi encam kirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bo wê rewşê ku wê weke rewşek tepisandinê a ser pergale huquqê re wê, dadgeh û pergale huquqê wê hertimî wê yekali wê bixabitê. Di wê temenê de wê hertimî wê çawa wê aliyê kurd wê di her rewşê de ku ew maxdur jî bê wê şşedar bikê û aliyê din ê tirk ku ew sîcdar jî bê wê çawa wê weke maxdur bide nişandin û wê weke bê ceza wê were hiştin wê ser wê bisekinê. Ev di nava rayagiştî de wê weke 'rewşa bêceza hiştinê bi armanca domandina wê, politikayê ser serê civakê jî bê' wê were diyarkirin. Wekî din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di şewayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di rewşa bûya ku me li jor a bi malbate kurd ku ew bi kurdi musik hisandiya û wê û wê rastî şideta polisên dewletê wê were wê, heman politika wê, were bikarhanin. Wê li şûna sîcdaran wê ceza bikin wê çawa wê, bi gotinên weke "wan derb li hemberê hêzên ewlehiyê kiriya' wê bê gotin û wê di wê temenê de wê, bi ne rastî wê dezenformasyonekê wê bikin û wê di wê temenê de wê, sîcdariyê wê li ser aliyê maxdur wê çawa wê bihêlin wê ser wê bisekin in. Ev wê weke li gorî rayadarên dewletê wê, çawa wê, bi wê kurdan wê ji kiryarên weke li musika kurdi dihênin dîr bikin û an bi zimanê kurdî diaxifin ew neaxifin wê bikin. Bi heman rengê wê, di rewşên weke yên navaroka mediya civakî de jî wê heman tişt wê were kirin. Minaq wê ser parvekirinên wan re wê, ku wê bi kurdi wê bikin û an wê, di rengekê de wê, çawa wê, bahsa kurdi û kurdistanê wê bikin wê di wê de wê, weke 'parvekirina ne

li gorî destûrê' wê were pênasekirin û wê bi wê re wê karibê bi rehetî ceza li wê were birrin. Di wê temenê de wê, çawa wê, di navaroka mediya civakî de wê, bi wê rengê wê bi wê pêşîya parvekirinên bi kurdî û ser çand û zimanê kurdi wê bigirin wê bi wê armancê bê. Ev wê weke şêwayekê hêrîşkirinê ê navaroka mediya civakî li hemberî yên ku ew wê bikarhênin jî wê were diyarkirin. Wekî din jî wê hertimî wê gotinên ku wê bi wan wê çawa wê bidina tirsandin wê weke 'di nava mediya civakî de weke instegramê û an facebook'ê de wê, hertimî wê were şopandin ku tu çi parve dikê û an diaxifê. Di wê temenê de wê, divê ku tu tiştêkê şaş nekê. Di wê temenê de wê êdî wê bi wê re wê, li ser wê re wê tirsên ku ew dihên çêkirin re wê bi wê re wê di nava civakê de wê bi wê re wê çawa wê zimanê parvekirinê wê bikina tirkî û wê di nava parvekirinê de wê parvekirinên ku ew bahsa kurdî, zimanê kurdî, çanda kurd, dîroka kurd û hwd dikê ew wan nekê wê di wê temenê de wê, weke bi wê êdî wê bi wê yekê ser wê bisekin û wê bi wê bixwezin ku ew pêşîya wê bigirin. Ev wê weke di rengekê de wê, di rengekê de wê bi awayekê weke makanismayekê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin.

Ev rewş wê, di rengê weke şêwayê weşandina navaroka internettê de jî wê wusa bê. Di wê temenê de wê, di her bajarê û deverê de wê bi giştî wê hemû malper û weşandin wê çawa wê bi zimanê tirkî bê wê ser wê bisekin in. Di wê de wê bi kurdî tenê parvekirinek jî wê destûr ji wê re wê newê dayin nişandin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, dema ku wê nivisandina pirtûkek piçûk jî bi kurdî were nivisandin wê, çawa wê pêşîya belavbûna wê were girtin wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê pêşîya belavbûna weşane kurdi girtinê û an pirtûkên kurdi girtinê wê di wê temenê de wê di nava wê sistemetizeya qadaxa ser ziman de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di rengekê de wê ser wê bisekinê bê. Ev wê di ahengekê de wê, bi rewşên weşanên xwendinê ên bi niviskî û yên weke bi weşanên dîtbarê ên weke bi tv'yan û hwd de wê, çawa wê zêdeyi wê, bi tirkî bê wê ser wê were sekin in. Minaq wê, di wê rengê de wê, dema ku wê ji beşek civakê re wê, dema ku wê, weşandinek bi dîmenî bê û an niviskî bê wê weke pêwîst bê ku ew bi zimanê were wergerandin û an were bi dengkirin. Lê di wê temenê de wê, pêşîya wê çawa wê were girtin û bo ku wê hemû bi zimanê tirkî bê wê di wê temenê de wê, di wê de wê were israr kirin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê di pîretikê de wê dema ku ew dibêjin 'qadaxaya ziman rabûya' wê çawa wê temenê wê gotinê wê di pîretikê de wê vala bikin wê, bi israrî û giranî wê ser wê

bisekin in. Di wê temenê de wê, di piretikê de wê çawa wê, bihêlin ku ew ti manaya wê nemênê. Yan jî weke ku wê bê gotin ku wê dema ku wê bê gotin 'qadaxa ziman rabûya' ti kesek bo bi niviskî bi xwênê ti malper, pirtûk û an kovarên bi niviskî nebînê. An jî wê dema ku ew dibêjin 'qadaxaya ser ziman' rabûya wê, çawa wê bi dîmenî wê ti berneme û film wê nebin ku ew bi zimanê xwe tamaşa bikê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyên ku ew bi israri wê ser wê bisekin in bin. Ev wê, weke bi awayekê sistemetizekirî wê werina kirin û wê di wê temenê de wê politikayek giştî wê bi wê rengê ser hemû sazîyên kamuyê û an yên dewletê û nava wê re jî wê were meşandin. Mînaq wê, bêjê qadaxaya ser ziman rabûya' lê wê ti kesek wê nikaribê di ti sazîyê bi zimanê xwe perwerde bibînê, wê ti kesek wê dema ku ew herê sazîyek tendurustê ew bi zimanê xwe alikarî û an xîsmetê bibînê. Tevî ku ew kes wê bace xwe jî wê bide lê wê di berdêla wê de wê çawa wê bi zorê were asimlekirin û an di wê temenê de wê di bin tûndûtûjiyek dayimî de wê were girtin bi wê, ser wê were sekin in.

Ji aliyên sazîyên kamuyê ve wê xîsmet wê ti carî wê bi zimanê civakê wê nebê. Di wê temenê de wê, mînaq wê, di rengekê de êw bakûrê kurdistanê wê ser 30 mîlyonî re bê lê wê ti sazîyên ku ew di wê temenê de wê dikin wê nebin. Di wê temenê de wê, berê wê bi deverên xwendina medresayan de wê, bi kurdî wê xwendin bûban. Ew jî wê di wê temenê de wê çawa wê pêşîya wê bigrin wê ser wê were sekin in. Wê di wê temenê de wê çawa wê bi tirkî wê waazê wê bikê wê ser wê were kirin. Di wê temenê de wê bi awayekê minafikî jî wê piştî wê rabê û bibêji 'em birayê hev ên olî na'.

AKP-ardogan û hezar rûyê wan

Ji wê aliyê ve wê, di rengekê de wê, di nava jiyanê de wê, di wê temenê de wê hemû temenê ku wê civak wê bi ziman û çanda xwe wê xwe bi wê ideme bikê wê ji holê wê were kirin. Nûqtayên ku ew wê li hemberê bi çand û zimanê xwe wê berxwe bidin wê di bin pêvajoyên hêrîşên li ser wê temenê ziman û çandî re bin. Wê di wê temenê de wê gotinên weke reşkirinê û hwd wê di rengekê de wê were kirin. Di wê çerçoveyê de wê, di şewayekê de wê, ev wê, weke şewayekê jenosîdî wê di wê temenê de wê bi rengekê wê bide diyarkirin.

Ber vê yekê ya ku wê dewlet û sazîyên wê bi israri wê li dijî gotina 'civake kurd' wê bisekin in. Her çendî ku wê piştî salên 1990 û pê de wê nikaribin êdî weke berê hebûna kurd inkar bikin jî lê wê di rengekê din

de wê di şêwayekê de wê, çawa wê weke civakekê wê di wê temenê de wê newê pênamekirin wê di wê temenê de wê, ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê gotina kurd wê were bikarhanin. Rayadarên dewletê ên weke Ardoganê wê gotinên weke “hemwelatîyên min ên bi koka xwe kurd’”. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ew kurd wê ne xwediyê ziman bê. Wê, ne xwediyê çand bê. Ew kurd wê weke civak wê newê dîtin. Di refaransên gotina “hemwelatîyên min ên bi koka xwe kurd’” wê, di wê de wê, di wê temenê de wê kurdekê ji van nîrx û aliyên xwe yên civakî, dîrokî û ziman û an çandî hemûyan hatî kirin wê di wê de wê were diyarkirin. Di wê tîgînê de wê kurdekê bêziman û bêcivak wê di mejîyê yê ku ew wê dibêjê û bilêvdikê de wê hebê. Di wê temenê de wê, ev gotinek ku wê di kirdeya xwe de wê weke tirkîrî lê weke bi koka xwe kurd bê wê di rengekê de wê were diyarkirin. Ew bi zimanê tirkî bi axîfê. Bi çanda tirkî tevbigirî. Weke tirk bê. Di wê temenê de wê mafê wî kesê weke hemwelatîyê ardogan ê bi koka xwe kurd wê nebê ku ew bêjê ez ji civake kurd im. Ez zimanê min kurdî ya û ez dixwezim bi zimanê xwe perwerde bibînim. Çanda min çanda kurdî ya. Ew wê mafê wan nebê. Wê weke kesekê bi tememî di wê kirdeya wê gotinê de wê weke ji wan aliyan ve bi tememî hati asimlekirin. Ber vê yek wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, tenê wê bi koka xwe wê weke kurd bê. Lê ew wekî din wê bi ti tiştê xwe wê ne weke kurd bê û wê bi kurdî neji û wê neaxîfê û xwe newênê ser ziman. Ku wî xwe hani ser ziman wê weke sûcdakê wê li gorî mantiq û zihniyeta wan kesên ku ew wê gotinê dibêjin wê weke ku wê bikê bê.

Mînaq wê piştî dema ku wê komîsyon wê bi serokê kurd birêz ocalan ew wê hevîtinê bikê wê, di rengekê de wê, ser pîrsgirêka kurd wê, herkesek wê raporta xwe weke hizra xwe wê werênê ser ziman. Ya partiyên rejîmê ên desthilat weke AKP û MHP wê çawa wê, di temenê teslim bûnê de wê werê ser ziman wê di wê temenê de bê. Di wê temenê de wê, ji xwe wê di wê mantiqê wê de wê hebûna pîrsgirêkê wê qabul nekin. Di wê temenê de wê temenê inkarê ku wê berê ser hebûna kurd re wê were domnandin wê di wê temenê de wê vê carê wê dîmenekê wê yê zalimane û bêwijdanî wê ser gotina ‘nebûna pîrsgirêka kurd’ re wê werênina ser ziman. Ev wê weke rengekê weke tîgînek ku ew wek rûyek ji hezar rûyê desthilata demê jî wê bi xwe re wê bide diyarkirin bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, weke berê çawa wê kurd wê heyet ji wan wê avabikîran û wê bişandan welatên europa ku wê bi wan bidan gotin ‘pîrsgirêka kurd nîn a, pîrsgirêka terorê heya’ wê di heman mantiqê û

nêzîkatiyê û zêhniyetê de wê di rengekê de wê kesên weke ji herêmê wê hîlbijêrên wê weke kesên kole û îteatkar wê çawa wê di wê temenê de wê gotinê wê bibêjin wê werina bikarhanin. Mînaq wê, Mehmet Ucum ku wê weke şêwirmendê Erdogan wê were diyarkirin û wê ji herêma bakûrê kurdistanê ê karsê wê were nişandin wê piştî amede kirina raporek ser pîrsgirêka kurd a di temenê bi zimanekê inkara hebûna kurd û hebûna civake kurd û pîrsgirêka kurd rejim wê afirandiya de wê, bibêjê ku “serokkomarê me Erdogan pîrsgirêk çareserkirîya, pîrsgirêka êdî kurd nin a” û hwd re wê di wê temenê de wê gotinê wê werênina ser ziman. Ev gotin wê ne gotinên ku ew rastiye bînin ser ziman bin. Wê gotinên inkarkirinekê û domandina wê bin. Manipulasyon di wê nûqteyê de wê, ya inkar dikin wê weke di bin gotina çareseriyê de wê, bidina nişandin wê, weke retorika xapandinê a bikardihênin bin. Ev wê ji aliyekê ve wê rengê retorika ku ew di çî awayê de dixwezî pîrsgirêkê bidina domandin û bi wê temenê inkarê bi berdewamî bidina domandin jî wê bide nişandin û diyarkirin. Weki din di retorikê de ev di gotinê de wê weke bibin rengê bi maskekirinê û an sernûxûmandina dîmenê inkarê jî bê. Niyete bi ser nûxûmandina gotina inkarê bo domandina wê, di wêtemenê de wê, weke nişanaka pêvajoyên din ên inkare ser kurdan û dijberîya li statûya wan jî wê, di rengekê de wê bide domandin. Ev wê, weke nişanaka pêvajoyên din ên şer jî bê ku ew temenê wê bi wê re dikin çêbikin û bidina domandin. Bi hezarûyek rûyî, rûyên sernûxûmandina inkarê diafirênin bo ku ew wê, bidina domandin. Ev jî wê yek ji hezar rûyê AKP û erdogan ê li ser temenê domandina inkare kurd û pêvajoyên şer ku ew dikin bidina domandin ku ew pêşdixin.

Ev gotin wê di rengekê de wê, di temenê wê zihniyeta jenosidkirinê a civakê de wê, di rengekê de wê karibê wê fahmbikê bê. Ev wê weke têgînek weke ya di temenê inkarê de wê, çawa wê ji vê demê û pê de wê weke di sale 2014an de ku wê, di wê demê de wê ji pêvajoya çareseriyê wê pêl û pêvajoyek şer a weke ya di rengê DAÎŞê de wê li hemberê kurdan wê pêşbixin û wê derxistina li holê wê, di wê demê de wê gotinên qaşo şêwirmendê erdogan mehmet ucum ên di rengê inkarkirina pîrsgirêkê de ku wê di wê temenê de wê werênê ser ziman wê weke gotinên ku wê di temenê weke di mejiyê kurdan de weke bi rêxistina pêvajoyek din a şer li hemberê kurdan ku wê rayadarên dewletê dikin wê bide nişandin wê fahmbikin.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, gotinên Mehmet Ucum wê, bi gotinên weke hewldanên hêrîşên li ser rojava û hewldanên bêparastina

hiştina rojava û an gotinên weke operasyona leşkerî a li dijî rojava û an QSD'ê ku wê werênina ser ziman ve wê girêdayî wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê ev wê weke gotinên ku wê di wan de wê nişanaka pêvajoyek şer a li hemberê hebûna civakê jî bin. Di wê temenê de wê, xwe inkarkirina hebûna pîrsgirêkê wê, di serî de wê, temenê şerkirinê a li hemberê civakê wê biafirênê. Bo ku ew li gorî giyane wan gotinan rewşekê biafirênin wê pêwîst bê ku ew civak hebûna bi şer bê û an bi pêvajoyên şit ên weke bi asimlesyonê û hwd bê ew were ji holê rakirin. Di wê temenê de wê, bi navê civakatiya wê ti tişt wê newê ser ziman. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, nişanaka pêvajoyek şer bê ku ew dihê bi rêxistin kirin û an ku ew di demên pêş de were diyarkirin.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê, van gotinên bi wê rengê wê, di demên berê de wê minaq inkara hebûna kurd wê çawa wê di rengekê de wê, temenê şerê li dijî hebûna wê civakê were pêşxistin wê temenê wê biafirênê wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê bê. Mijare civakê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di rengekê de wê ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman bê. Di rengekê de wê gotinên weke asimlesyonê û an weke qadaxaya ser ziman rabûya' ku wê Ardogan bixwe jî wê werênê ser ziman lê wê heman partiya wî kesî AKP wê bo ku wê di pîretikê û jiyanê û di ti saziyên kamuyê de wê bikarhanina wê zimanê wê nebê wê pîr zêde wê di nava hewldanê de bê. Wekî din wê heman Ardogan bê wê di temenê ku wê çawa wê rengê kurdi wê ji navaroka mediyên civakî ên weke instegramê û hwd wê were dûrkirin wê li dijî wê, gotinê wê bibêjê û wê, li cem saziya şirketa instegramê wê, çawa wê, zimanê kurdi û rengên kurdi wê di wê de wê pêşîya parvekirina wan bi wê bigirin û an asteng bikin wê ser wê xabatê wê bikin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê ev wê weke rengekê hêrişê ku wê di wê temenê de wê, karibê wê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê dema ku em di çerçoveya van gotinên ardogan ên li dijî bikarhanina di instegramê de bi rengên kurdi ku ew wê gotinê bibêjê ku em gotinên şewirmendên wê weke mehmet ucum li wan binerê wê rewşek zêde xirab a ku wê ji rewşa pêvajoyek şer a weke ya demên sale 2014an de ku wê çawa wê di wê de wê DAÎŞê wê were afirandin û wê bê ajotin bi ser kurdan de wê ji wê xirabtir wê weke rewşek wê xwe di rengekê de wê weke karibê bide diyarkirin. Ev wê di wê temenê de wê,

di rengekê de wê weke gotinên ku wê Mehmet Ucum wê werênê ser ziman wê, nişanaka bi rêxistiniya pêvajoyek şer ku wê ji pêvajoya komkujiya ermeniyana salên 1916an ne cihê ku ew weke dixwezina wê werênina serê kurdan di wê demê bi rê û şewazên cihê wê karibê ji wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, gotinên mehmet ucum wê weke agahiya hatina komkujiyên mazin ên ku ew werina hanin serê civakê wê bidin. Di rengekê din de jî wê weke gotinên ku ew di temenê israre di rejima asimlesyonê a ser civakê de de bi qadaxaya zimanî ku wê bidina domandin wê weke nişanaka wê jî bê. Dîsa wê weke istismarkirina weke li hemberê nixirê din kirina wê weke ser kurdan re wê, weke 'wan qadaxa rakiribê ji ser zimanê kurdî' xwe bidina nişandin lê bi wê re jî ew wê, qadaxayê di pîretikê û bi hemû qadên jiyanê ji wê rew bi girtinê bidina domandin. Retorika xapandinê wê, xwe di rengekê de wê bi awayekê bêbaxtî wê bi wan re wê xwe bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê di şewayekê de wê şewayê hizirkirina Ucum û gotinên wî di temenê politikayên AKPê de ên weke di rengekê inkarê û hwd de wê bi şewayekê cihê wê xwe bidina diyarkirin. Ji gotinên wî di pîretikê de wê ya ku wê pêşdikeve û an di hê pêşxistin ku em bi wan re li wê di hizirin wê çawa wê weke pêvajoyek komkujîyan wê were hanin li serê kurdan.

Di wê nûqtayê de wê karibê şewayê inkarkirinê ê AKP û ardogan jî wê hinekê ser wê bisekinê. AKP û ardogan wê di inkarkirina bi pîrsgirêka kurd de wê, di rengekê de wê politikayên dema CHPê a demên berê salên 1945'an wê di şewayekê de wê weke ne dûrî wan di şewayekê de wê bikê. Lê li gorî demê wê hatina rêxistin kirin û şîrovekirin û di temenekê de wê bi şewayekê retorikî wê çawa wê, manipulekirinan wê li ser zimanê kesên demokrat û hwd re wê bê kirin û wê bi wê re wê hem ew werina vala derxistin û hem jî wê bi wê re wê politikayên inkarê wê werina domandin wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Heta ku wê gotinên wan ji devê wan bigirin û wê istimar bikin û wê xwe ser wê re wê bikina desthilatdar. Netenê bo ku ew xwe bikina desthilatdar sser wê relê wê, çawa wê vala derxin jî wê ew wê bikin. Minaq gotina çekirina destûrek nû ku wê di wan demên berê ardogan de wê çawa wê priir zêde wê were ser ziman bo ji 'destûra 121-îlûnê were xilasbûn. Ew jî wê, destûrekê ser temenê rejima 12ê-êlûnê çekikê û wê xwe bi wê hem bikê desthilatdar û wê gotinên çekirina destûrek nû wê bi wê rengê wê vala derxê û wê bixê li valahiyê. Piştê wê êdî ew ne hat ser

ziman. Heta Ardogan bixwe dibêjê 'destûrek nû dikarê were çêkirin' lê ev dordên demokrasi wê ti deng ji wan dernekeve. Bi wê rengê wê, rejima ardogan wê, weke rejimek ku wê çawa wê hemû argûmanên li dijî derbeya 12ê-îlûnê û retorika wê hemûyan wê di wê temenê de wê weke ku wê vala derxê. Di wê de wê, pirr zêde wê weke hosta bê. Dema ku wê destpêka bûna serokkomar a ardogan de gotinên "hosta" ku wî ji wî re werina serfikirin ku em bi kirpênin wê di wê nûqtayê de wê, bi manipûlekirinê wê karibê bi rengekê bi temen bikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, Ardogan wê di wê temenê de wê, dema ku ew dihê ser desthilatê wê gotinên çapê wê manipulebikê ûwê di wê temenê de wê argûmanên wan ên weke destûra nû, demokratikbûnê û hwd wê ji wan bigirê û wê di wê temenê de wê xwe bi wê bikê desthilatdar û wê di dewama wê de wê wan jî bi wê dervî siyesetê û hwd wê bigirê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê ev wê, di wê temenê de wê bikê. Di wê temenê de wê, ev şêwayekê manipulekirinê a salên 1980 ku wê di retorika derbekarê derbeya 12-êlûnê evren de jî wê hebê. BI heman rengê wê di retorika derbekarê derbeya 15-temmûzê Ardogan de jî wê dikarê bi şêwayekê de wê kifşbikê. Di retorika derbeya 15-temmûzê de wê, ew dîmenê xapandinê ê diru wê hebê ku ew wê çawa wê ser têgîna maxdûriyetê re wê bikê û wê weke ew derbe ne wan kiri weke li hemberê wan kiri wê xwe çawa li aliyê din wê bicih bikin bo ku ew rejima derbeyê bidina domandin. Di wê temenê de wê, ev retorik wê weke retorika rejimê a dema rejima Ardogan a di dewama 12-êlûnê de ku wê were pêşxistin bê. Ber ku wê rengekê argûmana ku wê derbekarek wê wer bikarhanin wê hebê û rengekê din ê ku wê weke xwe maxdûrê derbeyê bidê nişandin û wê bikarbênê wê hebê. Wî li hemberê civakê wê çawa wê ya aliyê duyem wê bidest bixê û wê bikê temenê pêvajoyên şer de wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê weke xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Istismare ser gotina mexdûriyetê re wê, di wê temenê de wê karibê wê bi rehetî wê kifşbikê. Di wê temenê de wê, ev dîroka rejima Ardogan a bi referansên wê re wê ji destpêka wê re wê, di rewşa weke bi rewşa weke 27 şibatê de wê were kirin wê dîroka wê ya mexdûriyetê wê di wê demê de wê were kirin. Ev wê weke rengekê û projeyekê desthilatê wê di wê temenê de wê bê kirin û wê piştî wê bi temenê gotina mexdûriyetê wê, hemû nîrxên bi navê demokrasiyê û mirovatiyê û baweriyê û olê wê istismar bikê. Di wê temenê de wê xwe weke oldar û an rejimek oldar dana nişandin jî wê tenê û tenê wê bi wê

rengê wê weke maskeyek wê bê. Wê rûyek ji wan hezar rûyê wê bê. Di wê temenê de wê têngîna derbeya 12-êlûnê ku wê di rengekê de wê, bi têngîna tirk-islamê wê were kirin wê bîrdoziya wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê weke bikê. Wê xwe bi wê rengê wê bide nişandin. Di wê rûyê wê yê bi olî û baweriyê de wê pêvajoyên şer ên weke bi qirkirinê civakê li rojava û bakûrê kurdistanê û an deverên din ên kurdistanê bi operasyonên leşkerî û an siyêsî dimeşênê re wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Ji wê aliyê AKP û Ardogan wê bi desthilate wan re wê karibê bi şibênê canawirê bi hezar rûyî ku ew weke bi hezar rûyî û sed çavî ya. Ev canawirê herî mazin û xadar wê di rengekê de wê, ne tenê wê bigihênê fêrsa dîtina her tiştê wê xwe kirina her tiştê û rengê wê de jî wê, bi wê re wê, bikê. Minaq wê gotinên mehmet ucum wê dîmenekê AKP û Ardogan bi bi gotina pirsgirêka kurd me çareserkiriya' re wê werênê ser ziman. Lê ji aliyê din ve jî wê pêvajoya wan a inkar û şerê wan pirralî ê li hemberê civakê jî wê di rengekê de wê weke karibê wê di rengekê de wê weke diruyê ji hezar rûyên **canawirekê** karibê wê fahmbikê bê. **Di mitolojiya** girêkê de lê wê çendî wê bi qarakterekê cihê jî bê, wê, canawirekê bi navê ' Argos Panoptis' hebê. Tenê ji hezar rûyî ve dikarê wê bi gotin bikê. Çendî bi qarakter cihê jî bê lê wê ji hêla hezar rûyê ve wê, şibandinekê wê weke di meji de çêbikê. Nexwe wê dema ku ew dibêjin me pirsgirka kurd êdî çareserkiriya û wê di dewama wê de wê pêvajoyên şer ên li dijî rojava û an kurdên rojava wê, planbikin û wê, bêjin qadaxaya ser ziman rabûya lê wê di rengekê de wê, ardogan bixwe wê derkeve berçapemeniyê û wê bibêjê "perwerde wê tenê bi zimanê fermî ê tirkî wê bibê' wê di wê temenê de êw dijberiya xwe li xwe xwesteka mafê perwerdeya bi zimanê dayikê wê werênê ser ziman wê çawa wê karibê wê fahmbikê?

Di wê nûqteyê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku ew wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê tenê wê bi dirutiya ramyari re wê werênê ser ziman wê bêtûman wê gotin wê pirr sivik wê bimênê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê çawa ku wê wê, di rengekê de wê, weke ramyariyek fahişeyî wê were meşandin wê karibê wê bi wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê, rûyekê din jî wê ew bê ku ew bixwe jî weke wê rûyê xwe û durustnebûna xwe wê bibînin û wê kifşbikin. Bo ku kesên din ên ji nava civakê wê kifşnekin bi zêdeyî xwe li kirasê baweriyê pêçan wê ji aliyekê û rûyekê ve jî wê weke ku wê bi wê ve wê girêdayî bê. Di wê temenê de wê rûyekê din jî wê bi rewşa

weke ser gotina ‘haqaratê a li ardogan’ re ku wê li kesên ramyarivan û an akadamişyan û hwd re wê, pêlên dozê wê weke dozên bêdengkirinê wê vekin bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê dîmenê gotina weke gotina haqarate li ardogan wê, dîmenekê din ê istismarkirina huquqê li hemberê civakê di rengê istismarkirina ol û baweriyê de jî wê karibê wê weke konseptekê wê fahmbikê bê.

Wê li gorî wê û bi wê bibê desthilatdar. Ev jî wê rûyekê wê yê bi desthilatdariyê ê ji wan hezar rûyan wê karibê wê fahmbikê û bibînê **bê**. Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê, mantiqê wê derbeyê wê li ser esasê ku wê çawa wê tevgera kurd wê teslim bigirê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê gotinên Ardogan wê di rengekê de wê, ji wê mantiqê ne dûr bin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, heta roja me wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê çawa wê bi tevgera kurd wê gavê bide avêtin û wê hêncetan wê bo xwe biafirênê ku ew ti gavê neavêjê wê di wê temenê de wê ser wê bisekinê. Ev mejiyê bi nimerdi dihizirê wê di wê temenê de wê di demên berê de kurdan wê bi goitina “baxtê rûmê nin a” wê bi gotin bikin û wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê di rengek de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Li ser wê temenê de wê têgîna inkarê wê di rengekê de wê ser kurdan re wê were meşandin. Wê di wê temenê de wê gotinên weke qadaxaya ser ziman rabûya, û an gotinên pîrsgirêka kurd hatiya çareserkirin’ û hwd wê di wê temenê de wê weke gotinên ku wê dema ku em refaransên wan ser têgînên siyaset û an ramyariya rejimê re wan bikin ku em fahmbikin wê dîmenekê weke di temenê domandina inkarê de wê, li ser çerçoveya tûnakirina hebûna civakê re wê, li wê bihizirê wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê gotinên Ardogan ên di rengê pîrsgirêka kurd çarserkiriya wê di wê temenê de wê çawa wê ji temenekê statûya civakî wê dûr bê û wê bi wê newê hizirkirin wê ser wê bê sekin in. Di dewama wê de wê gotinên weke “qadaxaya ser ziman rabûya’ jî wê di rengekê de wê, bi heman rengê û mantiqê di jiyanê de wê çawa wê ziman newê bikarhanin û wê di rengekê de wê, bingihê wê rabûna qadaxaya ser ziman wê nebê wê li ser wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa rabûna qadaxaya ser ziman wê were kirin û wê di dewama wê de wê çawa wê derfeta bikarhanina wê dijiyanê de wê ji hemû aliyan ve wê ji destê wê zimanê wê were girtin wê, di wê temenê de wê weke du aliyên di temenê rengê mantiqê inkarê ê AKP û Ardogan de wê hev temem bikin bin. Di

rengêkê din de jî wê minaq wê AKP wê, dema ku wê bahsa “rabûna qadaxaya ser ziman” wê bikê wê di rengêkê de wê bahsa ‘trt-şes’ wê bikê. Lê ev jî wê di rengêkê de wê çawa wê, di şêwayekê de wê, nekeve xismetê rewşek zimanî a di jiyanê de ku ew li wê were gûhdarkirin û an hisandin jî wê di wê temenê de wê bi wê rengê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê ev wê weke hêncetên ku wê di rengêkê de wê çawa wê, li hemberê derve bo ku ew bi wan tengesiya xwe ya diplomatîkî bi wan derbas bikin. Bêjin ku wan qadaxa rakirîya bê. Lê di rastiyê de wê zêde ti wateya wan bo kurdan û pêşketina kurdan wê nebê. Wê bo zimanê kurdî û civakî wê ti wateya wê nebê. Ji xwe bo ku ew ti wateya wê nebê wê ser wê were sekin in.

Di wê temenê de wê, direngêkê de wê bo ew nebêjin zimanê kurdî û wê di kirdeya gotina zimanê kurdî de gotin û fahmkirina têngîna bi navê civake kurd ji wê newê fahmkirin wê, gotina ‘zimanê dijin’ wê di rengêkê de wê icat bikin û wê ser wê re wê di rengêkê de wê werênina ser ziman. Gotina ‘zimanê dijin’ wê weke di temenê inkarê de wê weke rengêkê teybet bê. Di wê temenê de wê, di rengêkê de wê, di şêwayekê de wê dema ku em ji têngîna gotina zimanê dijin jî li wê binerîn wê çawa wê weke şêwayekê şerkirina bi armanca jenosidkirina ser serê civakê û birina serî wê pêvajoya jenosidkirinê wê karibê wê bi rehetî wê fahmbikê.

Di wê temenê de wê jî di rengêkê de wê werênê ser ziman ku wê tlgîna civakê de wê, di rengêkê de wê kirdeyên weke maf û azadiyê û an statûyê wê hebin. Di wê temenê de wê dema ku wê civakek wê hebê wê mafên wê yên civakî û keseyetî ji wê hebin. Ev wê nikaribê wê were inkarkirin. Ber vê yekê wê gotina civakê wê di rengêkê de wê di rengê inkara ser zimanê kurdî ê di pîretîkê de wê di temenê gotina qadaxa ser ziman rabûya de ku wê were kirin wê ji wê ne kêr diwartir bê. Di wê temenê de wê di rengêkê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ev wê weke şêwayekê hizirkirinê wê di rengêkê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê şêwayekê hizirkirinê ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Pêvajoya AKPê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, hertimî wê diru wê bileyizê. Di rengekê de wê bi gotinên weke bi rengê qadaxaya ser ziman rabûya, me pirsgirêka kurd çareserkirîya ku wê werênê ser ziman jî lê wê di bin wan gotinan de wê çawa wê di rengekê de wê inkarê û pêvajoya şer û asimlasyonê bi heman dijwarî û şitiya xwe wê bide domandin wê ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê ev wê weke diruya wê bê ku mirov wê di rengekê de wê di şewayekê de wê weke karibê wê fahmbikê bê. Di wê nûqteyê de wê dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

AKPê wê weke partiya rejima şer bê. Ardogan wê weke serê wê bê. Piştê dilgiretina Birêz ocalan wê weke dema rejimê a bi tûndî wê şerê wê li hemberê civake kurd wê bikê bê. Di wê temenê de wê, di demên hatina derbaskirin de wê, AKP wê, bi deh hezaran ciwanên kurd wê qatil bikê. Di wê temenê de wê pêvajoyêmn qatilkirinên dema DAÎŞê û heta ya hêrîşên ser afrinê û hwd wê di wê temenê de wê, bi wê re wê were kirin û ev wê, di rengekê de wê pêvajoya şer wê hê di rengekê de wê weke ku wê bide domandin. Ji wê aliyê ve wê, AKP û ardogan wê di wê demê de wê, bi idiaya ku wê pêvajoya jenosida kurd wê bina sêrî wê werina ser desthilatê û wê heta wê rojê wê bi bûna weke partiyek rejimê û wê idiaya xwe wê ser desthilatê wê bê hiştin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê AKP û Ardogan wê ne bi rûyêkê lê wê bi gelek rûyan wê bibin û wê di nava siyasetê û an ramyariyê de wê cih bigirin. Di wê temenê de wê weke karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di şewayekê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê AKP û ardogan wê weke rûyê rejimê ên inkara kurd û bi tememî yê pêvajoya domandina şerê wê yê li hemberê civake kurd jî bê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di awayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Rejima 12-êlûnê a şer ku ew bi çî armancê heta roja me bi wê hatiya wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê armanca wê rejimê wê ji dema evren û heta dema Ardogan wê di temenê tûnakirina hebûna civake kurd de wê karibê wê di şêwa û renekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di renekê de wê Ardogan û AKP wê partiya makaniya derbeyê bê û wê hertimî wê bi rewşên weke yên derbeyê ku ew pêşdixê wê xwe bi wan wê ser lingan bigirê û wê desthilata xwe wê bide domandin. Di wê temenê de wê, di nava xwe de û li diji li hemberê xwe wê di renekê de wê makanismaya derbeyê wê di renekê de wê hertimî wê weke şêwayekê rejimê û desthilatê wê ser lingan wê bigirê. Di wê temenê de wê ji rewşa kayyuman û heta rewşên weke operasyonên li KCK û heta yên weke li hemberê CHP û Imamoglu bixwe jî xwe wê di wê çerçoveya makaniya derbeyê de wê direnekê de wê karibê wê fahmbikê bê.

Rewşa makaniya derbeyê wê dema ku ew bahsa wê were kkirin wê pêvajoya wê ya ji evren û heta ardogan wê di wê temenê de wê çawa wê bi hezar rûyî ew wê bide kirin û pêxistin û wê weke bi wê bi hezar rûyî wê bijî wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

AKP û ardogan wê dema ku em desthilatan wan û pêvajoyên wan ên desthilatê bi hezar rûyê wan wê fahmdikê wê nikaribê wê di pêvajoyê de ew çawa diru dileyizê jî wê di renekê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di renekê de wê heta wê demê wê çawa wê, xwe di renekê de wê bikê desthilatdar wê xapandinê ser zihniyeta civakê û hwd wê bikê wê nikaribê wê di wê temenê de wê, di renekê de wê fahmbikê bê. Di wê nûqteyê de wê, hezar rûyê AKP û Ardogan wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê, ji hezar kiryar û aliyên wê ve wê di renekê de wê fahmbikê bê.

Ku gotin di cih de wê karibê AKP bi politikayên wê bicihê canawirê bi weke hezar rûyî pênasebikê. Di rastiyê de, aferendiyê (canawirê) herî navdar ê ku wekî bi "hezar-rû" an "sed-çav" dikarê were fahmkirin û **dikarê were fahmkirin ku ew** wek ev cinawirê mazin û xadar bi sedan çavan hene, ku hemî di xew de jî vekirî dimînin, û dihêle ku ew her gav her tiştî bibîne û wekî çavdêrek çalak tevbigerê. Îfadeya "hezar-rû" pir caran ji bo hebûnên weha pir-çav an piralî tê bikar hanîn, lê temsîla herî rast wê ev bê.

Di wê temenê de wê ev wê, weke şêwayekê şer ê li hemberê civakê ê weke bi hezar ewayê jî wê di rengekê de wê weke karibê wê bi wê re wê fahmbikê. Minaq wê dema ku wê, dema ku wê bahsa 'rabûna qadaxaya ser ziman' bikê jî wê beremberê wê di pîretikê de ku wê ti qadake bo ku ew ziman di wê de were bikarhanin nebê wê ser wê bisekinê. Dema ku ew dibêjê 'me pîrsgirêka kurd êdî çareserkiriya' jî wê ji her aliyê ve û ku gotin di cih de bê wê bi hezar awayê wê pêvajoyek şer wê li hemberê civakê û navaroka wê û beşên wê li her deverê 'û bi her awayê wê pêşbixê û wê bide meşandin. Ji wê aliyê ve wê pêvajoya şerê AKP û Ardogan wê di wê temenê de wê di demên hemdem de wê karibê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê şîrovebikê wê werênê ser ziman. Wê dema ku wê çawa wê bahsa rabûna qadaxaya ser ziman wê bikê wê çawa wê, li hemberê şirketên weke yên instegramê wê çawa wê rengên civakî ên kurdi û bi kurdî wê di wê de wê ji holê wê rabikê û wê di şêwayekê de wê pêşîya wan bigirê ku ew êdî bi ziman û rengê mediya civakî bi wê rengê bikarbênin wê ser wê bisekinê.

Zimanê civakê û an civake bêziman

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê mijare zimanê civakê wê weke pênasayekê wê weke karibê wê ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Zimanê civakê wê weke hebûna wê ya têgînî, û çandî û hwd wê bi hemû aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, dijberiya li zimanê civakê wê, cihê wê di ti mirovatîyê de wê nebê. Wê dema ku wê bahsa civakê wê were kirin wê bi çand û zimanê wê re wê karibê wê fahmbikê. Di wê nûqtayê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê rewşa zimanê civakê wê weke hebûna wê bê. Wê dema ku wê li dijî zimanê wê were sekin in û an wê zimanê wê were redkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê, mijare ziman ku wê weke hebûnê bê wê demê dema ku wê li dijî wê were sekin in wê demê wê li dijî hebûna wê were sekin in. Dema ku wê zimanê wê hat redkirin û an ji holê rakirin wê temenê wê yê fahmkirinê, û çandê û hwd bi temenê xwe yê afirandinê wê weke ku ew wê were ji holê rakirin. Ev wê weke şêwayekê hêrîşî yê xadarî ku wê li hebûna civakê wê were kirin jî bê.

Mijare civakê wê, di wê temenê de wê, dema ku em bahsa wê dikin em nikaribin wê tenê wê ji komê mirovan a hati ba ku ew wê hebûna wê diafirênin û an tenê wê weke bi zimanekê ku ew bi wê diaxifin û an ew bi wê neaxîfê wê nebêjî wê nikaribê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ziman wê, weke temenekê wê yê xêwî wê hebê ku ew weke xêwa civakê bi temenê mejuyî yê wê bi çerçoveya çand û dîroka wê re wê weke karibê wê, di rengê de wê fahmbikê bê. Hêrîşên ser ziman re wê ji yên naziyan ên ku ew mirovan di firnê halandina mirovan û tûna kirina wan ku wê bikin wê xirabtir bê. Wê zalimenetir bê.

Di wê nûqtayê de wê, ji hemû rejimên û desthilatên berê ên kolederî wê koledertir bê. Di wê nûqtayê de wê weke têngnek ku ew ne tenê ser hebûna kolekirinê jî wê karibê wê fahmbikê bê. Ji wê zêdetirî wê weke xwediyê temenekê teqez ê tûnekirinê jî bê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê çerçoveyê de ku wê fahmbikê û wê weke karibê wê di rengê de û di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê wê, di wê temenê de wê çerçoveyek zêhni a ku wê aliyên wê yên ontolojîkî jî û epistemolojîkî wê di zikhev de wê bi wê re wê hebin wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê temenê pêşketina zêhni, û hizrî û an hişmendî wê bi wê hebûna wê re wê biafirênê. Têkiliya kes û civakê wê di wê temenê de wê bi hev re wê bi têkiliyek xwe afirandinê a bi temenê zêhn û hiş re wê bi wê re wê hebê. Ji herdû aliyên ve wê bi dana hev re wê weke ku wê bi wê re wê hebê. Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, kes wê, çendî wê bi temenê civakê wê bi aliyên xwe yên weke bi hebûna xwe ya derûnî û civaknasî wê bigihênê li têrbûnê wê bi wê yekê wê civak jî wê xwediyê aliyekê wê yê ku ew bi wê rew dibê û pêvajoyên xwe yên fahmkirinê wê di wê temenê de wê, bêtir ser ziman bê.

Nivisandina dîroka civakê wê weke bi dîrokê, civaknasî, derûnî, antropolojîkî, epistemolojîkî û an hizrî û zêhnî û yan jî bi hişmendî û hwd wê weke bi gelek aliyên wê di wê temenê de wê bibê û ev wê, weke aliyên wê yên ku ew di rengê de wê biafirênê bê. Her têgin wê bi wê re wê, pîretizekirina wê re wê aliyên xwe yên bi şîrove û bûnê wê di pîretika wê de wê weke ku wê bi wate bikê. Aliyê madî ê civakê wê bi wê hebûna wê ya bi hebûna mirovên wê re wê hebê. Lê hebûna wê ya ne fîzîkî ên weke bi zêhnî û aliyên wê yên ên hizirî û hwd ku wê weke bi çerçoveyek berfireh wê bî çerçoveya çandê û pêvajoyên wê yên

fahmkirinê û hwd re wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Em ji wê aliyê ve wê, mijare civakê wê, nikaribê wê ji rêzê wê fahmbikê. Wê dema ku wê Weber wê li ser temenekê ferdiyetê wê şîrovebikê wê dîsa wê bi pêvajoyên aborî û tîgînên weke etîkî û an hizrî û hwd re wê, di zikhev de wê bi wê re ku ew çawa xwe ser wê re afirandiya wê bixwezê ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê, rêyên xwe ragihandinê wê rêyên ku em dikarin bi jiyane civakê re wê ji du aliyên re wê ser ziman. Yek wê dema ku wê kes wê xwe di nava civakê de wê, werênê ser ziman wê hem weke bi civaknasî û derûnî wê weke di pêvajoyek terapiyê de wê derbas bibê wê di şêwayekê de wê, xwe biafirênê û wê weke hertimî wê weke wê afirandinê wê weke bi xwe re wê bixwezê wê bijî. Ew pêvajoya xwe afirandinê wê di nava civakê de bê û wê, her ku wê xwe biafirênê wê, bi ragihandina xwe û diyarkirina xwe wê bandûrê li hewirdora xwe jî wê bikê.

Di wê temenê de wê civakê jî wê di rengekê de wê bi wê rengê wê weke ku wê bixwezê wê biafirênê. Di wê temenê de wê tîkiliya nava civakê û kes wê tîkiliyek hev afirandinê bê. di wê temenê de wê, tîkiliyê wê nikaribê wê ji rêzê û weke bi yekawayê wê bi tenê şîrovebikê. Ev wê weke tîkiliyek pirrdîmenê a di zikhev de derbas dibê û wê di wê temenê de wê, ev tîkili wê ser temenê ziman wê avabikê.

Ziman û tîkiliya bi fahmkirinê û hiş wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê wê weke karibê wê di şêwayekê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê, wateya ziman wê biqasî bo civakî wê jiyânî bê wê bi heman rengê wê bê wê çerçoveya wê tîkiliyekê re wê bo kes jî wê jiyânî û afrîner bê. Di wê temenê de wê, ev tîkiliya bi zimanî a afrîner wê karibê wê ji hinek aliyên ve wê bikê ber lêpirsinê. Minaq wê, tîkiliya xêwî a bi xêwa civakê û kes re wê li wê bihizirê. Di wê nûqtayê de wê bi kes re wê weke temenekê biolojîkî wê weke ku wê bistênê û wê karibê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqtayê de wê, tîkiliya kes û civakê û an bi aliyên wê yên çand û ziman re wê, di wê temenê de wê, weke tîkiliyek zêde giring a ku mirov wê ji gelek aliyên ve wê di wê temenê de wê ser wê bisekinê bê.

Di renekê de wê weke di demên hemdem de wê di renekê de wê tiştek wê xwe di helwestên wan (ên rayadarên dewletê ên weke Ardogan) de wê bide diyarkirin. Bi gotinên weke ku wê weke navê kurd wê bînina ser ziman. Wê bi peyvbikin. Lê wê di wê temenê de wê, dema ku wê dor wê were ser rewşa maf û azadiyê û ziman wê, di wê de wê, dumenê wê bi zivirênin wê weke çarq bikin.

Di wê temenê de wê, çawa wê kesek bê ziman wê bibê. Di wê temenê de wê, gotinên weke 'perwerdeya bi zimanê dayikê wê welatê perçebikê.' Wê di wê nûqteyê de wê karibê wê bibêjê ku wê dema ku wê yekbûnê tû ser tûnakirina yê din avabikê û bi wê li wê bihizirê û tenê yekbûnê di tûnekirin û an asimlekirina yê din de wê bibînê wê demê wê di wê perçebûnê de wê xeyrek ilahî û mirovî wê hebê.

Di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê çendî ku wê, bahsa kurd wê bikin jî wê di renekê de wê di mantiqê gotinê de wê li ser wê temenê wê, weke di temenê inkarê de wê ew bilêvkirin wê weke were kirin. Di wê temenê de wê, dema ku wê dor were bi navkirinê wê bê gotinêdî 'tû kurd î'. Lê wê dema ku ew dorêdî wê piştî wê were ser zimane kurdî wê demê wê bibêjin ku wê, perwerdeya bii zimanê dayikê wê perçebûnê wê bikê û an wê di renekê de wê, di destûrê de wê cihê wê nebê û yan jî wê tenê perwerde bi zimanê dewletê ê fermî û an bi tirkî wê bibê. Di wê temenê de wê ev wê weke zimanekê civakê wê zêdetirî wê weke zimanekê li leyha wê jenosidkirin dihê kirinêdî weke zimanekê jenosidê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê were bi temen kirin.

Di wê nûqteyê de wê, demê wê ne tenê wê kurd jî wê xalkên din ên jî ziman wan kirina wê di renekê de wê weke bi jenosidvanê xwe re wwê di renekê de wê bi wê re wê bijin wê di şewayekê de wê weke ku wê xwe di şewayekê de wê weke ku wê bidina diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê rewşê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di mijare civakê de wê, ji xwe wê bi zimanê wê re wwê hebûna wê ya civakî wê were redkirin û inkarkirin. Di wê temenê de wê, ew wê bi wê re wê were ji holê rakirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di şewayekê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Ziman zimanê civakê ya û civak bêziman nabê. Wê zimanê wê hemû aliyên wê yên ne fizikî ên weke bi zêhnî û hwd wê di xwe de wê bihawênê. Wê bi dîroka wê ya jiyankirî û hwd re wê di wê temenê de wê weke karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, civak wê hemû pêşketinên xwe wê bi civake xwe wê biafirênê. Ev wê, rengê jiyane wê bê. Di wê temenê de wê, hebûna wê ya madî û ya nemadî wê di wê temenê de wê bi wê re wê bi hev re wê di têkiliyek fahmkirinê û xwe bi wê afirandinê de wê bi wê re wê bibê. Ev wê, dema ku mirov wê dîroka civakê wê bi pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê ser wê bisekinê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di şêwayekê de wê bi rehetî wê ji wê aliyê ve wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Di rengekê din de ji wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê karibê wê ji gelek aliyan ve wê ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Mijare civakê, ziman, çand, û pêvajoyên wê yên fahmkirinê û pirrali wê, di wê temenê de wê bi hev ve girêdayê wê çerçoveya wê hebûna wê bi pêşketina wê re wê di rengekê de wê bidina pêşxistin. Lê ev hemû jî wê bi şêwayên kûrbûnê ên bi fahmkirinê wê bi pêvajoyên fahmkirinê ên bi ziman û hiş wê bibin.

Qadaxaya ziman û rengê metingeriya demên hemdem û pêvajoyên bi wê ên jenosida civakî

Di awayekê de wê mijare qadaxaya ziman wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ser wê bisekinê ku wê weke dîmenekê metingeriya hemdem jî wê di şêwayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Ev dîmenê metingeriya hemdem wê xalên wê yên giring wê weke bi bişavtinê û an asimlesyonê wê bibin û wê karibê wê bi restên wê re wê, di şêwayekê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê aliyên wê rengê metingeriyê ên weke ku ew li dijî ya navxweyî û ya li dijî ya ne ya navxweyî û ankû ya derveyî ve girêdayî ku wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di şêwayekê de wê, di demên aqil û pêşketina aqil û zanînê de wê têgîna bişavtinê wê di wê temenê de wê şêwayekê ku wê di wê temenê de wê, hemû nîrxên bi navê mirovatiyê jî wê karibê di rengekê de wê istismar bikê. Xwe weke mirovî bide nişandin. Weke li gorî maf û mirov bide nişandin. Di wê temenê de wê ya ku wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê li wê bihizirê wê di serî de wê weke wê aliyê wê bê.

Di wê temenê de wê, ev wê weke şêwayekê jenosidkirinê wê yên bi rengê jenosida fizikî û an ya bi çekdarî û hwd wê, bi bandûr wê xwe di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê bide diyarkirin û domandin. Di wê temenê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê, serdestîya çandî û zimanî wê weke reng û dîmenê wê yê sereka wê bi rewşên weke qadaxakirina ziman û pêvajoyên talanê û an asimlekirinên ser çandê û rewşên weke yên zêhnî û hwd re ku wê werina kirin bin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê, aliyekê mirovî wê hebê ku ew bi mejuya xwe ya civakî wê xwediyê dîroka xwe ya keseyetî jî bê. Wê di serî de wê bo ku ew wê bindestiyê bikê û kes di wê temenê de ji wê bi wînbûna wê û an wî dûrbikê wê di serî de wê, pêşî wê pêşî wê aliyê ku ew dîroka keseyetîya wî temenê wê diafirênê aliyê wê yê civakî bi çand û ziman û dîroka wê û hwd re wê ji holê rabikê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Pirsgirêkên demên liberalismê bi gelemperî wê hinekê jî wê dema ku em di asta giştî de wê li wê bihizirê wê di wê nûqteyê de wê di rengekê de wê xwe di destpekê de wê weke ku wê bidina diyarkirin. Piştî rûxîna sovyetê Fokuyama ku wê bi têgîna xwe ya bi navê 'dawîya dîrokî' re wê werênê ser ziman wê aliyekê wê yê ku wê ji wê aliyê ve wê jî wê weke ku wê di temenê bêdîrokkirinê de wê weke ku wê weke pêwîst bê ku wê bi wê çerçoveya giştî re wê bixwênê. Nexwe wê heta ku mirov wê hebê wê pêwîstîya civakî wê weke aliyekê wê yê nebê nabê wê xwe di rengekê de wê biafirênê û wê temenê wê xêwa hebûna mirov a giştî û teybetî jî wê bi wê têkiliya kes û civakê re wê xwediyê temenekê afirîner bî ku mirov wê karibê wê di wê rengê de wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare civakê wê di wê temenê de wê, giring bê ku nirov wê ji aliyê kes ve wê ser wê bisekinê bê. Lê wê dema ku em ji aliyê kes ve wê ser wê sekin in jî wê bi aliyên weke têtîni ên xêwî û hwd re wê bi hebûnê ve girêdayî wê bi temenê fahmkirinê wê weke pêwîst bê ku wê ser wê bisekinê. Ev jî wê di asta dawî de wê bi girêdanek weke bi hebûna zimanê ku wê bi têiliya wê ya girêdane bi aqil û fahmkirina wê û hwd re wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê weke karibê wê di şêwayekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare civakê wê di wê temenê de wê bi kes re wê bi temenê wê yê zimanî wê hebê. Wê dema ku ew têtîli hat ji holê rakirin wê kes wê ne tenê wê bi wê têtîliya wê ya civakî re wê were tûnakirin wê ji aliyekê din ve jî wê civak wê were tûnakirin. Di wê temenê de wê tûnakirinek pirrali wê bi wê re wê biafirê. Mirov di wê çerçoveya dîroka wê ya bi hişbûnî û pêşketinê de wê, dema ku em li lê bihizirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke li wê bihizirê û wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê weke wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Me li jor li devereke wê bahsa têtîliyê metingerî bi têtîna qadaxaya ziman û di dewama wê de hatina pêvajoya bişavtinê û hwd de kir. Lê ev di aslê xwe de wê weke têtîliyê pirr zêde teluke a bi temenê tûnekirinê bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di serî de wê xosletên ser têtîliya wê tûnakirinê a bi qadaxaya ziman û têtîliya wê ya bi asimlesyonê re wê di rengekê de wê, bi rewşên weke ser pêvajoyên hizirkirinê ên bi rengê manipûlekirinê û hwd re wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Ev wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di dîmenê wê weke di nava hizirkirinê de wê weke bi kûrbûnê wê were kirin wê di wê temenê de wê bi refaransên hizirkirinê wê çawa wê ji wê aheng û hevraste wê ya jiyanî wê dûrbikê ku ew ne di farqê de jî bê wê bi wê re wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Wê jî dikarê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşa hizirkirinê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê çawa wê were fahmkirin wê weke giring bê ku mirov wê fahmbikê bê

Di wê nûqteyê de wê biqasî mijare fahmkirinê wê çawa fahmkirinê jî wê bi wê re wê di rengekê wê yê giring de wê weke ku wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Her wusa wê ziman wê ne bi reng û rêyên fahmkirinê bi tenê ve wê girêdayî bê. Wê weke aliyekê ji hevrasta wê derxistinê wê ji zimanê wê dûrkinê wê di wê temenê de wê weke ji xêwa wê ya kesî û civakî û hwd wê weke dûrkinê bê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê hemû rewşên weke yên nivisandina dîrokê ên weke yekali li tirkîya û herêmê wê hinekê jî wê bi wan rewşên pêvajoyên bişavtinê ku wê bi bernemeyên rejimên herêmê ên weke tirkîya ve girêdayî ku ew dihên pêşxistin wê weke karibê fahmbikê bê.

Ev jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wî di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê, di wê temenê de wê, pîrsgirêkên civakî jî wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Pîrsgirêkên ser temenê civaknasiyê û derûniyê ku ew bii awayên cûr bê cûr di nava malbatê û kesa û an hewseran û hwd de wê bi tûndûtûji û hwd wê bibin wê aliyekê wan ê weke ji wê dîrok û mejuya wan ya xêwî a civakî û rastiya wê bi dûrkinê wê bi di farqê de bûnê û an ne di farqê de bûnê wê tengesiya xwe ku ew bi wê di xwe de hîs dikê ku ew bi wê dide li der jî bê. Ev wê di rengekê de wê weke pîrsgirêkên kes ên bi derûni ve jî wê girêdayî bê. Ber ku wê ziman û fêrsên fahmkirinê pirr alî bi ziman û civak û çandê û hwd ku wê di zikhev re wê derbas bibin wê temenê pêşketina mirov wê biafirênê. Lê wê dema ku ew ji temen û an dest hat girtin wê demê wê ev wê temenê pîrsgirêkên xwe ifedekirinê û an hanina ser ziman û hwd re wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Pîrsgirêk ne tenê bi ziman û gotinê ziman re bi sînor in. Wê aliyên wan ên bi zêhni û fahmkirinê û rengê wê û hwd ve jî wê girêdayî wê hebê. Di wê temenê de wê êdî wê li şûna ku wê xwe bijî wê bi rewşên weke betekê ku ew weke xwe di avjêniyekê de li binê avê dîberdê û an xwe li rewşa xwekustina xwe re xwe dîberdê re wê weke di rengekê de wê bi pîrsgirêkên xwe re wê bide diyarkirin.

Qadaxaya ziman û derfet bûn û an nebûna bikarhanina teknikê weke renekê pêşketina demê

Di aslê xwe de wê dema ku em bahsa qadaxaya ziman bikin li kurdistanê wê weke aliyekê wê yê din jî wê mijare rewşên weke yên bi teknikê ku me hinekê di nava mijarê de wê weke bi rewşên weke mediya civakî û hwd re wê hani ser ziman jî lê wê di wê temenê de wê ev wê weke çerçoveyek berfireh wê biafirênê wê weke ku wê pêwîst bê ku em wê hinekê din wê ser wê bisekin in bin. Di wê temenê de wê di renekê de wê pêşketina teknikê wê weke ku wê were ser ziman wê çendî wê derfetek berfireh ji pêşketina mirov û xwe ragihandinê re wê biafirênê wê di wê temenê de wê zimanê wê ragihandinê wê çawa bê û wê çawa wê derfet wê newê hiştin ku ew xwe bigihênê derfeta xwe bi wê tîknîkê diyarîkê û hwd wê weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di renekê de wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbîkê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbîkê û wê werênê ser ziman bê.

Li kurdistanê wê dema ku em bahsa qadaxaya ser ziman dikin wê weke aliyekê ku wê weke çawa wê pêşîya bikarhanina ziman di saziyên kamuyê de wê pêşîya wan wê were girtin ku wê çendî wê bibêjin ziman ne qadaxa ser rabûya jî lê wê di wê temenê de wê heman rewş wê, di warê navaroka teknikê û hwd de jî wê xwe di renekê de wê bide diyarkirin. Ev wê bi tîgînên weke rewşên weke çapameniya dîmenê a weke tv'yan bê û an yên weke bihistinê û an rewşên weke bi temenê ku wê weke bê kirin temenê pêşketina xwe de bê. Di wê temenê de wê ev wê çawa wê weke dîmenekê ku wê bi wê rengê wê vaji wê çawa wê bi temenê ku ew wê weke bê kirin temenê pêşîlgirtinekê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê, werênê ser ziman.

Gotinên weke yên derfet zêde pêşketina û herkesek di karê xwe bigihênê wan û bikarbênê jî wê di wê temenê de wê di renekê de wê di wê rewşê de wê weke gotinek manipulekirinê a di wê warê de wê weke ku wê xwe di şewayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Minaq wê di rewşên weke çendî ku wê di renekê de wê weke bahsa rabûna qadaxaya ser ziman wê bê kirin jî lê wê çawa wê bi rewşên weke teknikê wê pêşîya xwe gihandina malpar û an rewşên weke pirtûk û nivîsên bi kurdî wê bigrin jî wê weke aliyekê wê yê ku wê ser teknikê ku ew wê weke 'bergirênên teknikî' wê bi nav dikin wê bi wê re wê pêşbixin. Di dewama

wê de wê, di rengekê de wê, bo ku ew wê gotina qadaxaya ser ziman rabûya wê dûbare wê weke tîgînek manipule bikarbênin wê di hêncetên ku ew ji wan pêşîlêgirtina xwe gihandina wan de wê werina diyarkirin jî wê di wê temenê de wê, bi hêncetên cihê wê di rengekê de wê, werênina ser ziman. Mînaq wê gotinên weke 'propagandaya terorê' û hwd wê di wê temenê de wê pirr zêde wê weree bikarhanin. Lê ev wê weke gotinek razber bê û wê navaroka wê ti carî wê newê diyarkirin. Yan jî wê hinekê wê diyarkirna wê were kirin wê di wê temenê de wê gotinên weke tekoşînê û maf û azadiya kurdan dikin wê di wê de wê karibin wê weke gotinên li gorî wê ne rast ku wê bikina temenê tîgînên bi wê rengê û bikarbênin de wê di rengekê de wê werina bikarhanin.

Di wê temenê de wê, şerê li hemberê civakê wê ber ku wê teknik wê bikeve nava jiyane mirov de wê çawa wê barî navaroka teknikê û an internettê û hwd wê were kirin wê di wê temenê de wê bi teybetî wê, ser wê were sekin in û wê were kirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê demek dirêj wê li hemberê şiketên google wê were sekin in ku ew çawa zimanê kurdî weke zimanê tercumekirinê newê bi cihkirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din wê di rengekê de wê di malperên weke netflix'ê de wê zimanê kurdi wê bi cih nekê û wê dema ku wê bahsa kurdan û an rewşa wan wê bikê wê di wê temenê de wê çawa wê bertekê wê bidina nişandin û wê weke gûrê har wê hêrîşe ji yek navendê wê li wê were kirin wê karibê wê weke mînaqê wê di şêwayekê de wê diyarbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê rewşên weke bi wê rengê ên ku wê karibin li wê werina zêdekirin wê di şêwayekê de wê piirr zêde wê hebin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê dema ku em dîroka weşana kurdi wê li wê binerîn wê ne tenê wê di nava tirkîya û li kurdistanê e wê ev wê bibê. Wê vajî wê gelek tv'yên kurdî wê li rojava ku wê weke 'nuçe tiv', 'med tv', 'medya tv', 'roj tv', û gelek tv'yên din û hwd wê weke weşanên kurdî ku dikirin wê çawa wê bi diplomasiya li dijber wê di wê temenê de wê werina girtin wê karibê wê di wê temenê de wê bahsa wan bikê. Ev di wê temenê de wê çawa wê, di rengekê de wê, rewşa weşanê wê di rengekê de wê, li giştî wê newê kirin. Wê di wê temenê de wê weke civakekê ew nebê wê di wê fêrsê de wê ew wê were kirin.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê karibê wê werênê ser ziman ku wê rewşa tv'yên kurdî û an weşanên weke rojnemeyên kurdî di wê temenê de wê girtina wan wê karibê di wê temenê de wê weke di çerçoveya yelpazeyek berfireh de wê di rengekê

de wê weke karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman û wê ji wê bahsa wê bikê. Di wê nûqteyê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare weşane kurdî wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, minaq wê, di rengekê de wê, piştî saln 2000an wê hinek 'tv'yên kurdî ên weke di rengekê de wê, bo ku ew bêjin 'ziman ne qadaxaya' wê werina vekirin. Lê ew jî wê di navende rewşek digitalî de wê çawa wê pêşîya xwe gihandina wê were girtin û wê zêde newê tamaşakirin û wê di wê temenê de wê ne weke artarnatifên tamaşakirinê bin wê di wê temenê de wê, ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, di rengekê de wê, ev rewşên bi teknikî wê di dîmenekê rengekê hêrîşkirinê de wê weke ku wê bi wê re wê weke di rengekê de wê weke ku wê werina kiran.

Di wê temenê de wê di wê temenê de wê, di nava jiyanê de wê nebê weke zimanekê ku ew bi civakî wê were dihê axiftin. An jî hin kes li wê dinerin ew dîsa wê di rengekê de wê bi awayekê sînor wê bibê wê di wê temenê de wê, çawa wê bi rewşên teknikî û an rewşên weke bi hêrîşên siberî û hwd re wê pêşîya wê bigirin wê weke aliyên ku wê karibê di dewama wê de wê bi wê re wê bahsa wê bikê û wê werênê ser ziman bê.

Gelek rewşên wekepirtûkxaneyên digital' ku wê dervî welat wê werina avakirin ji hêla kurdên penabar ve wê di rengekê de wê li kurdistana bakûr di nava sînorê tirkîya de wê derfet nebê ku ew li wan xwe were gihandin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, di şewayekê de wê, li pêşîya wan wê asteng wê werina danin. Wê weke rewşên digitalî ên ku ew di temenekê kriminalizekirinê de wê hildina li dest. Di rengekê din de wê ber ku wê bi wê rengê wê werina hildan li dest wê ew wê bi awayekê vekirî wê were diyarkirin û ragihandin li mirovan ku ew wê bibênin wê êdî ev wê weke temenê tirsê wê bi wê nava mirovan de wê were çêkirin ku ew nekin ku ew xwe bigihêninê de. Yên ku ew weke bi israri xwe digihêninê de ew wê weke kesên ku ew êşkenceyê, zindankirinê û heta kuştinê jî ew didina ber çavên xwe bin. Di wê temenê de wê ev wê weke kiryarên ku ew êdî wê weke ji rêzê ku ew werina serê mirov bin. An jî kurdek ber ku ew li musika kurdî guhdar dikê ew rastî hêrîşek kujari were û di wê de were kuştin û ev jî aliyê walitîyên dewletê ve 'weke bûyarên ferdi' ku ew werina nişandin û di wê temenê de ew bi wê rengê temenê domandina kiryarên bi wê rengê hertimî bidina parastin ku ew weke rewşên bergir ku ew bi wan di nava civakê de bi wan pêşîya rewşên tamaşakirinê û an guhdarkirinê bi wan bigirin. An jî di wê temenê de wê, di rengekê de wê ev intiba wê biw an wê hertimî wê bide diyarkirin ku ew kesê ku ew jî ber kiryarek bi wê rengê li kurdan hêrîşkiriya ew bêceza

were hiştin. Ber vê yekê wê gelek dûrdorên kriminal ku ew kiryarên qirêt dikin wê bo ku ew xwe ji rewşên ceza girtinê rizgar bikin wê di wê rewşê de wê weke 'nijadperest' wê bidina nişandin û an weke rewşên bo parastina dewletê kiriya wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê di şewayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, bo hêrîşekê li hemberê kurdekê ku yekê ew kir xwe 'weke nijadperest' bide nişandin wê weke sedeme wê were nişandin ku ew ceza negirê. Di wê temenê de wê, pêşî lêgirtina kurdek li musika kurdî guhdar bikê, malbatek kurd li tv'yek kurdi tamaşa bikê û an di rengekê de di nava jiyane xwe de bi kurdî biafirê wê weke sedema hêrîşê bin. Di wê temenê de wê ev wê weke rewşên ku ew dikarin weke sedema hêrîş û kuştinê bin ku wê kiryarên wan wê weke bêceza wê bimênin. Di wê temenê de wê hêrîşên di nava civakê de wê di wê temenê de wê weke 'hêrîşên ferdi' wê werina bi navkirin wê di rengekê de wê bi gotina 'hêrîşên ferdi' wê ser wan wê di rengekê de wê weke ku wê were nûxûmandin.

Di wê nûqtayê de wê, ev wê weke aliyekê wê bê. Ji aliyê din ve jî wê, rewşên weke çawa wê pêşîlêbigirin ku wê kurdek wê di xismeta xwe de wê teknikê wê bikarneyênê wê hertrimî wê ser wê temenê wê teknikî wê li rêyên pêşîlêgirtinê wê bigirin. Di nava dewletê de wê komên weke 'komên rêxistin kirî ên pêşîlêgirtinê' û an 'komên weke hatina sazîkirin ên weke bi wê re wê ser navê dewletê di awayekê fermî û an nefermî de wê şer bikin wê biafirênin. Di wê temenê de wê ev komên nefermî wê weke rengekê dewletê ê diyar wê di temenê şerê wê yê li navaroka civakê de wê bi wan re wê li hemberê wê were pêşxistin bê. Ev kom wê hem di nava internettê û bi teknikê û hwd wê rêxistinkirî bin û hem jî wê weke komên ku ew di nava civakê de ên ku ew di wê temenê de wê bi rengê 'hêrîşên ferdi' pêkbênin wê weke komên rêxistin kirî bin. Di wê temenê de wê, ev wê, weke kom û an kesên ku ew di wê temenê de wê weke qaydkirî bin. Wê dema ku wan ew hêrîş û an kiryar kir wê di rengekê de wê jî wê ilham û wêrebûnê wê bigirin wê hhertrimî wê ew wê bikin.

Mînaq di 17'ê Hezîrana 2021'an de saet di 11.05'an de kesê Onur Gencer li bulvara Şaîr Eşref a navçeya Konakê ya Îzmîrê ket hundirê avahiya Partiya Demokratîk a Gelan HDPê û bi çekê gulebaran kir û xebatkarê partiyê Denîz Poyraz qatîl kir. Ev kes wê di rengekê de wê weke kesekê jî wan kesên diyarkirî ku ew wê weke bi reng û direktîfên bi wê temenê ku ew weke hêrîşên plankirî dikin û an ew di wê temenê de wê bi direktîfên ku ew bi xwe wê plandikin û wê dikin wê di wê temenê

de wê were diyarkirin û ev wê weke rewşek ku wê, di rengekê de wê di wê çerçoveyê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, kiryarên bi wê rengê wê di rengekê de wê weke kiryarên plankirî bin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê çerçoveya civake kurd wê berfireh bê. Wê di wê temenê de wê li her derê wê hebin. Ji xwe wê piştî di dema serokwezirê tik Tansu Çiller de wê ser 5-hezar gûndên kurdan wê werina wêran kirin û şawitandin wê di encama wê de wê bi deh hezaran malbatên kurd wê ji cih û warên wan wê li rojavayê tirkiya û an welatên europa wê werina goçber kirin. Di wê temenê de wê, ev kesên ku ew li rojavayê tirkiya de wê bicihkirina wê çawa wê di bin sistemetizayek bi wê rengê de wê bigirin ku ew ziman û çanda xwe nekin û heta ew wêra û an cesaret nekin ku ew bêjin ew kurd in û zimanê kurdî bi karneyênin wê kiryarên bi wê rengê ên weke 'rewşên tirsandinê' wê bi awayekê plankirî wê herdemê wê werina kirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di encama wê de wê, nifşên wan ê duyem ên piştî wê goçberkirinê wê zêde wê bi zimanê kurdî wê neaxifin. Gelek ji wan wê bi tirsê û ji ber tirsbûna xwe wê ew nekin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke rewşên ku mirov wêkaribê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqtayê de wê bi teybetî wê kurdên bi milyonan li bajarên tirkan ên rojavayê tirkiya hatina goçberkirin wê di wê temenê de wê, zêdetirî wê di bin zaxt û pêvajoyên bi wê rengê ên tirsandinê de bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê dema ku wê bahsa 'rejima tirsê' wê were kirin wê ev gotin wê were kirin wê ev gotin wê yekser wê di wê temenê de wê weke bi armanca wê kurd wê ji nirxên xwe yên civakî û zimanî wê li leyha ya tirkiya û zimanê tirk wê bi şûn ve wê gavê biavêjin wê bi wê armançê bê. Ev wê weke şewayekê pergale bi zorê û an tirsek bi tûndûtûj ku ew ser serê wan hatiya pêşxistin û ew heta roja me dihê domandin wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê armançê bê.

Di wê temenê de wê gotina rejima tirsê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê ji gelek aliyan ve wê divê ku mirov wê şîrovebikê û wê di gelek awa û aliyan de wê werênê ser ziman. Ber ku ev di roja me de wê bi temenê temenek bi plan de wê heta roja me jî wê di rengekê de wê weke ku wê di rengekê de wê, were domandin. Di encama wê de wê kurdek wê dema ku wê, bi zimanê xwe diaxifê wê ji hêla kurdekê din ve wê ew wê weke were hişyarkirin û wê bê gotin ku "ew axiftina te ya bi kurdî û lê xwedi derketina te dikarê bibê sedema gelek tiştên xirab ku ew

werina serê te û maêbate te.” Di w temenê de wê ev wê weke têngînek hişyarî ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke di encama wê rewşa tirsê rejimê a ku ew ser mirovan di wê temenê de hatiya afirandin û ew heta roja me hatiya domandin wê di encama wê de wê weke ku wê were kirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê ev hisiyet wê bi wê yekê wê di mejiyan de wê, bi zelali wê were xwestin ku ew were çandin ku ew çendî bi zimanê tirkî axift û weke bi tirkî jiya wê ti tişt newê serê wan û malbata wan. Di wê temenê de wê ev wê weke rewşên ku wê di wê temenê de wê li wê aliyê welêt wê weke rejimekê xiyalî lê ku ew di serê her kurdê wê herêmê de wê weke bi wê rengê zelal a û diyar a wê bi wê re wê weke ku ew wê hebê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê heman rejima tirsê wê li bakûrê kurdistanê jî wê hebê. Di wê temenê de wê bi wê re wê kiryarên weke zêdetirî ên ser pergale polis û leşkeran û an bi leşkergehên ku ew di nava bajaran de weke anitan hatina bicihkirin ku ew weke hertimî li berçav çavên mirovan bin wê bi wê re wê bixwezin ku wê heman encamê bi dest bixin. Wekî din wê di rengekê din de jî wê bi wan leşkergeh û herêmên weke ‘herêmên leşkerî’ ku ew di nava bajaran de wê weke yên ‘lojmanên leşkerî’ hatina çêkirin wê ji aliyekê derûnî ve jî wê çawa wê bi heman armancê wê di wê temenê de wê werina bikarhanin wê karibê were kifşkirin û were hanin ser ziman.

Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, jiyanê leşkerî ku ew bi teybetî li herêmên jiyanê sivil bo ku ew di wê temenê de wê di bin kontrolê de wê bigirin hatina çêkirin wê weke rewşên derûnî û fîzîkî ên tûndûtûjiya nava civakê jî wê di rengekê de wê temenê wê biafirênin. Di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê ji nava lojmanekê wê karibê bi rehetî hêrîş li kesên sivil ên derve werina kirin û ew ber ku ew leşker in wê weke bêceza bînin hiştin. Di wê temenê de wê di nava kurdan de wê ev rewş wê bi gotina “wê weke kesê ku ew bi wê dihê kuştin weke ji kîsê xwe diçê” wê di rengekê de wê bi wê re wê were hanin ser ziman. Di wê temenê de wê ev rewşa weke qadên leşkerî ên di nava jiyanê sivil û navend û an merkeza wê de dihên avakirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke rewşên di wê temenê de ên bi derûnî û hwd wê çawa wê bingihê rejimek tirsandinê wê çêbikin wê di wê temenê de wê yekser û tenê wê bi wê armancê bê. Di wê temenê de wê, ev wê ji xwe wê bi kiryarên xwe yên qirêj û kujar wê

weke yê ji hemû rewşên cezakirinê wê weke 'muaf' dihên hiştin bin. Di wê temenê de wê di rewşa destavêtinekê û an tecewuzekê de jî wê di rengekê de wê rewş wusa bê. Di wê temenê de wê ev rewşên weke destavêtinê wê weke rengekê sistemetiya wê rejima tirsandinê wê di rengekê de wê zêde wê were bikarhanin. Di wê temenê de wê rewşên weke li herêmen bajaran kurdan keçê û lawên kurdan xwe kuştinên wan ên bi fizikî û hwd wê, aliyekê wan ku ew zêde nayê ser ziman wê bi wê aliyê ve wê girêdayî bê. Ji ber kku wê malbatên wan wê bi rewşên jiyane faodal wê mazin bibin û wê hê ev faodali wê li wan ser wer bê wê, di wê temenê de wê ragihandina wê rewşê destavêtinê wê weke 'xilasiya xwe' wê bibînê. Wê weke 'xilasiya rûmeta xwe wê bibînê'. Di wê temenê de wê di wê rewşê de wê ev rewş wê ji aliyê rejimê ve wê were kifşkirin û di wê temenê de wê gelek rewşên bi wê rengê ên tecewizê wê werina kirin û wê keçên malbatên bi serweriya faodaliyê a li wan wê hilbijêrên. Di wê temenê de wê hem wê kiryarê tecewuzê wê bi kirina wê di nava civakê de wê were bihistin û wê tirsekê wê çêbikê û wê ji ber faodaliya malbatê wê di rengekê de wê ew wê, di wê temenê de wê newê ser ziman û ew kiryar wê di wê temenê de wê weke bêceza wê bimênin. Ew jî di rengekê de wê dihizirin ku ew werina ser ziman jî wê ji xwe cezayê li kesên ew kirina newina birrin. Û ew dizanin ku ew ji dewletê na. Ber vê yekê wê di wê temenê de ew dihizirin ku ew werênina ser ziman wê tenê wê bi wê rûmeta wan wê bişikihê û wê rezil bibin. Di wê temenê de wê ev wê weke rewşek baş hati plankirin a weke di rengekê sernûxûmandinê de wê weke bê û bibê wê êdî wê pêşkeve bê.

Di wê temenê de wê jî dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê bi teybetî wê malbatên ku ew bi zimanê kurdî diaxifin wê werina bijartin. Di wê temenê de wê, ev wê weke rengekê ku wê çawa wê malbat wê ji çand û zimanê wê bi wê were dûrkirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê wê intibayê wê bi zelali wê bidina wan ku ew bi tirki axiftin û bahsa kurdî û çanda kurdî nekirin û tiştê bi navê kurdî nehanina ser ziman wê ti tişt wê newê serê wan. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku ew wê didina diyarkirin û ev rewş bi derûnî û aliyên din ên ragihandinê wê ji aliyê malbatên kurd ve wê bi başî wê weke werina kifşkirin û hîskirin.

Di wê temenê de wê malbatên kurd wê hertimî wê di nava cendereyekê de wê xwe bibînin. Wê di wê temenê de wê ew hisiyet wê bi wan re wê bibê ku ew ti carî ew li cihê wê di arami û rehetiyê de wê nemênin. Ber vê yekê wê ev hêst û zora bi wê hêstê wê hertimî wê weke çawa wê carna

wê hertimê wê herêmê ji wê mirovan bidina goçberkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wêwerênê ser ziman. Carna wê bahsa reşên goçberiyên ji bajarên kurdan li rojava ê tirkîya wê tenê bi hêncetên aborî wê werina diyarkirin. Lê di aslê xwe de wê ti carî wê goçberiyên li rojava wan tenê di wê temenê de wê bi hêncetên aborî wan fahmbikê. Ji wê zêdetirî wê bi hêncetên di mejiyê mirovê kurd de ên destavêtinê ku ew li wan û malbatan wan dihê kirin bê. Lê wê dema ku ew goçî rojava dikê jî ew dihezirê ku ew wê ji wê rewşa xirab wê xilas bibê lê ew di rengekê din de wê li rojava wê rastî rewşek din a bi wê rengê a rejima tirsê ku ew di wê temenê de ew ser wan hatiya afirandin wê were kirin. Di wê temenê de wê, malbatek tirk wê di rengekê rehet de wê dema ku wê kurdek wê bi zimanê kurdî wê di malbate xwe de wê biaixê bi jin û zaroyên xwe re û an jinek bi zaro û mêrê xwe re wê ew karibê bibê sedema wê kesê ji malbata tirk ku ew di cih de wê weke şikeyet biikê ber wê yekê. Di wê temenê de wê makanismeyek ser malbatên tirk re jî wê bi wê yekê ku ew hertimî xwe weke bi tirkîyekê diyarbikin û ew rewşên weke dervî wê ên bi kurdan û hwd re di temenê de ew ji rayadarên dewletê ên weke leşker, polis û an jandarmayan re ew ragihênin. Di wê temenê de wê, dema ku ew ragihandin bû jî wê yan wê di rewşekê de wê polis wê 'bi ser malên wan de wê bigirin.' Ku ew serdegirtinê nekin jî wê di rengekê de wê makanismayên tirsaninê ên weke li zaroyên wan xistinê bê, têkili bi cihên ku ew di wê de kar dikin ku ew bi wan re têkiliyê dênin ku ew wan ji kar bidina avêtin û an rewşên din ên weke wan ku wê jiyane wan ji temen ve w bandûr bikin û ew nikaribin bijin wê bi wê re wê êdî wê werina pêşxistin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, rewşek weke ya makanismaya tepisendinê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê ser wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were kirin û wê were pêşxistin.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dema ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman wê rewşa axiftina bi ziman wê weke rewşa 'potansiyale herî mazin a weke teluke' ku wê were pênasekirin wê di wê temenê de wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê kurd wê bixwe wê ji aliyê xwe ve wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, di wê temenê de wê, bidina diyarkirin.

Di dewama wê de wê, mijare axiftinê û an weke kurd xwe dana nişandin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke hinek ji

wan makanismayên ku ew bi wan ser serê wan dihên pêşxistin bin. Di aslê xwe de wê ev makanismayên weke ku ew weke yên bi zorê ên asimlekirinê bin wê di wê temenê de wê di rengek de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê herina bi serê wê de. Wê ber vê yekê û wê makansimaya asimlekirinê 'û an tirkkirinê wê zûtirin wê ew wê ji zimanê xwe wê dûrkevin. Kurdên li bakûrê kurdistanê wê ji ber rewşa wan ya girrseyî û wê wêrebûna ji wê rewşa xwe ya girseyî digirin wê bi wê doza maf û azadiya xwe û zimanê wê bikin. Wê di rengekê de wê, xwepêşandinan wê bikin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê li gorî wê çawa wê makanismayaên tirsandinê û hwd wê werina pêşxistin ji wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê werina pêşxistin. Ev wê weke aliyên wê yên ku ew wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê di şêwayekê de wê weke karibê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Wê dema ku em vê makanismaya rejimê a sistemetize wê ya rejima tirsê ku wê fahm nekê wê baş fahm nekê ku ew wê tevî ku ew gotina qadaxa ser zimanê kurdî rabûya û çawa beremberê wê ew qadaxakirin di jiyane de dihê domandin wê nikaribê wê baştirin wê fahmbikê bê.

Di aslê xwe de wê hinekê pê nebaweriya kurdan a bi tirkan wê hinekê ji ku wê di demên berê û iro de wê di nava wan de wê hebê ji wê ji wê aliyê ve wê temenekê wê hebê. Ew hertimî wê weke yên aligirê rejimê ku wê rewşek kurd a weke bi kurdi diaxif û an tiştêkê din weke fikir wê di cih de wê, ixbar bikê. Di wê temenê de ew bi xwezayî weke sixorê nava civakê dihat diyarkirin. Di wê temenê de wê, ji wê aliyê û dîmenê ve wê dema ku mirov binerê wê rewşa weke nebûna têkiliya kurd û tirk a bi hev re wê çawa wê hebê wê weke sistemetizeyek ku ew di temenê pirsgerêka kurd û pêvajoyên asimlesyonê ên ji aliyê rejimê ve dihat diyarkirin ku wê were bikarhanin de ji wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werênê ser ziman wê ji xwe wê bo wê armanca xwe wê dewlet û rayadarên wê ji wê hertimî wê di nava teşwikek bi tirkitiyê de wê çawa kiirna pozisyonekê de wê bikin wê bi wê re wê tevbigerihi. Di wê temenê de wê, di nava rêxistinên weke CHPê de wê, wekilên wê ên ku ew bi gotinên weke "tu nikarê netewa tirk weke milletê kurd bikê û bîne wê seviyê" ji wê di wê temenê de wê tîgînek ku wê karibê di temenê de wê bi fêrsa wê rewşê ve girêdayî wê ji aliyekê ve wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê fêrse de hêsta xwe çêtir dîtine û hwd wê

weke ya ku wê bi wê re wê çawa wê ew were serdest kirin û wê di wê temenê de wê, weke rewşekê wê bikê temenê zora xwe ya li hemberê kurdan jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê bê.

Pirsgirêka kurd û tirk wê di wê temenê de wê ji bili ya statûya kurd û qadaxaya ser ziman kurdî û pêvajoyên şer û qirkirinê ên ser kurdan ku wê bi awayekê sistemetikî wê bimêşênê wê were fahmkirin wê dervî wê ev ali jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê, karibê wê fahmbikê bê. Weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê têngîna serdestî û bindestiyê wê bi wê yekê wê ew di nava herdû aliyên ve wê bifaîrênê. Wê ser wê re wê di nava aliyên tirk de wê li hemberê kurdan de wê, weke têngîna şovenisma ku ew bahsa dihe kirin li hemberê kurdan wê were diyarkirin jî wê di rengekê de wê karibê wê weke bi wê çavkaniyê re wê ji gelek aliyên ve wê fahmbikê.

Di w temenê de wê, di rengekê de wê, minaq wê, di rengekê de wê dema ku wê sazîyek komeli a weke ya jinan bê û an ya karkeran bê wê bi wê şovenismê wê derkeve hemberê kurdan. Ew wê fêrsa rûmetê wê nedîna nişandin ku ew wê dema ku ew hatina wê civakê ew bi fahmkirina wê ya civakî û zimanê wê ew herin bi wê re wê têkiliyê dênin. Vajî wê di wê temenê de wê, weke heta ku ew wê, ew bi direktîfên dewletê ew jî wê di rengekê de wê ji wê aliyê ve wê weke amûrna zorê ên li hemberê civakê bi rewşên weke bişavtinê û an asimlekirinê û hwd de wê werina bikarhanin wê bi pozîsyonekê ku ew di farqê de na û na ne di farqê de na wê tev bigerihin. Di wê temenê de wê dema ku wê, kampanyayên weke 'heydê keçikno li dibistanê wê, ti kesek jî wan kes û sazîyên ku ew kampanya meşandin de wê ew wê rûmetê wê nişan nedin ku ew bahsa zimanê wê yê civakê kurdî bikin û an bi zimanê wê herina wê ku ew bahsa perwerdeyê li wê bikin.

Di wê temenê de wê hemû beşên civakê wê di rengekê de wê bi wê yekê wê weke li hemberê aliyê kurd wê di rengekê de wê weke bê bi pozîsyonkirin. Ev di nava çapgirên dewletê û hwd de jî wê, di rengekê de wê bi heman fêrsê û têngînê ku wê weke 'şovenismê' wê were bi navkirin wê di rengekê de wê, xwe di reng û awayekê de wê weke ku wê bidîna diyarkirin.

Ev wê bi teybetî wê di rewşa ziman de jî wê di heman awayekê de wê di minaqên weke ku me li jor wê li kurdistanê û an li bajarên tirkiya li hemberê kurdan wê were diyarkirin wê karibê werênê ser ziman. Di wê

temenê de wê minaqên wê pirr zêde wê hebin. Ev minaqên ku me bahsa wan kir wê di wê demê de jî wê weke minaqên ku ew dihên bikarhanin bin. Di wê temenê de wê weke minaqên ku wê bi wê çawa wê, pêşîya wê bigirin ku wê kurdek wê bahsa ziman û çanda xwe ya kurdî bikê. Ew wê dema ku wê bikê wê weke 'perçebûnê' dikê û an 'cîhêkariyê dikê' re wê were tohmetbarkirin. Di wê temenê de wê hertimî wê bi wê rengê wê, weke hêsta bindestiyê wê hêst sûcdariyê ku ew dema ku wê dikê ku ew bi wê di xwe de hisbikê û an weke 'ew tiştê rast nekê' ku ew bi wê bide hiskirin û hizirkirin wê di wê temenê de wê ser wê were sekin in. Di wê temenê de wê retorika ku ew hati afireandin weke retorika serdest wê di wê temenê de wê refaransên wê ên ku ew didin diyarkirin di fahmkirinê de wê di wê temenê de bin.

Di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di şewayekê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, şewayê qadaxaya ziman wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengê de wê, were meşandin. Ser wê hêstê re wê, gotinên weke "meyizênin kurd jî nexwezin ji me cihê bibin, ew jî perwerdeya bi zimanê kurdî nexwezin, ew jî dewletek cihê nexwezin' û hwd wê weke gotinên wê retorikê ên manipulekirinê ên nerast ku ew dihên ser ziman bin. Lê di wê temenê de wê, di rengê de wê gotin wê hertimî wê bi wateya wê re wê weke ji serî ve wê were diyarkirin û wê weke li gorî wqateya wê mecbûra kes di jiyane xwe de weke wê bikê. Ew wê wateya wê bizanibê. Ew li gorî wê bikê. Dernekeve dervî wê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyên ku ew wê di wê temenê de wê, bi wê retorikê wê were diyarkirin bê.

Wê jî di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê retorik wê di serî de wê ser inkara aliyekê wê were avakirin. Di wê temenê de wê aliyek wê çawa wê li leyha aliyên wê weke ji hemû maf û azadiya xwe û nirxên civakî û zimanê û hwd wê dîrkeve û an wê bi zorê û an bi dil wê feragatê bikê wê were avakirin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, pêvajoya asimlesyonê wê di wê temenê de wê, bi wê yekê wê temenê wê di nava civakê de wê were afirandin. Di wê temenê de wê, di rengê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, keseyetiya asimlekiri wê hertimî wê weke xwe bûnê bixwezê. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê têgînek asimleyî a dualî kar dikê wê karibê wê kifşbikê. Heta vê nûqteyê wê aliyê kurd wê karibê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Lê aliyê wê yê tirk wê çawa wê bi wê bijî? Ev wê

di rengekê de wê weke yê din vê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. dîmenê asimlesyonê ê weke ji derî ve bi direkftan bo aliyê tirk jî hatina diyarkirin ew wê di wê temenê de wê bi wan wê di rengekê ku ew bi wê bijî û dijberiyê bide nişandin, bi kujê, weke 'serbest' û 'rehet' bê, ew 'tirk bê' û hwd re wê di rengekê de wê weke were diyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Yê tirk wê bi dîroke ku ew jî gotina hati nivisandin û di wê de wê gelek aliyên wê ji ne rastîyan wê pêkwerin wê di wê temenê de wê bi wê re wê were jiyankirin û wê bi wê re wê bijî. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, ev wê dîmenê wê yê ku ew bi wê teşwikkirina tirkitiyê ku ew wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê weke ew xwûdêyê wî kurdî û ax û male wî jî bê. Ew wê mafê di xwe de wê bi wê şovenismê wê bibînê ku ew tevli wê bibê û an ew çawa bi kurdî axift ew wî êşkence bikê û an bikujê. Di wê temenê de wê di rengekê din de jî wê, di wê derûniyê de wê, heta roja me me hertimî jî aliyê kurdan ve wê hani ser ziman ku ew çawa rastî wan kiryarêmn qirêj û dijmirovî dihên hani ser ziman. Lê yê ku wan kiryarê dijmirovî bi 'mafê di xwe de dibînê' û dikê û an jî wê di xwe de wê dibînê ku ew bibêjê "navê ku kurd bi zimanê kurdî bi axifin û an navê kurd bahsa perwerdeya bi zimanê dayikê û hwd wê, di wê temenê de wê weke mejiyekê ku ew di wê temenê de wê di serî de ew were lêpirsin bê. Wê ji rewşek nijadperestî wê weke mejiyekê nexweş û şizofreni wê karibê di rengekê de wê şîrove bikê û wê werênê ser ziman Ev meji wê bi awayekê mazozist wê mafê jiyanê karibê ji yê li hemberê xwe nede naskirin û wê mafê di xwe de wê bibînê. Wê di rengekê de wê, di wê temenê de wê li hemberê hebûna wê ya civakî wê şer bikê. Di wê temenê de wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê di rengekê de wê ser naziyan re wê piştî ûerê cihanê wê lêpirsinên bi derûnî wê were kirin di wê temenê de wê ji wê aliyê wê mejiyê û refaransên wê yên hizirkirinê re jî wê weke pêwîst bê ku ew di rengekê de were fahmkirin û ser wê were sekin in.

Di wê temenê de wê mejiyê mirov serdest wê di rengekê de wê bi refaransên wê re wê di wê temenê de wê, pêwîst bê were lêpirsin. Diwê nûqteyê de wê, çawa wê mafê di xwe de bibînê ku wê mafê jiyanê ji çand û ziman û hebûna kesekê din ê ji civakek din a dervî xwe wê ji wê re wê nasnekê. Di wê temenê de wê ev mejiyê ku ew wê iro wê li hemberê hebûna civake kurd wê li herêmê wê bisekinê wê ne tenê wê lli

tirkiya wê li sûrî û beşên din ên kurdistanê jî wê xwe bide diyarkirin wê nikaribê ji wê mejiyê naziyan ku wê mafê avêtina cihuyan li firinên şawitandinê û an odayên gazê ku ew wan tûna bikê ji wê cihê û cûda bihizirê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve mejiyê serdest ê li herêmê ku wê temenê pirsgirêkên herêmê wê ev qariqatura mejiyê ku ew di şerê cihanê ê duyem de wê mirovan wê bişên odayên gazê bê. Di wê temenê de wê weke bi saddam re wê, mafê bigaz bikarhanina li hemberê beşek civakek cûda di xwe de wê bibînê. Wê weke li tirkiya wê bi heman rengê wê mafê bi karhanina çekên kimyewê bikarhaninê û pêvajoyên komkujiyan û her wusa qadaxaya ziman û hwd di temenê inkara civakî û statûya wê pêşbixê wê di xwe de wê bibînê. An jî wê weke di rengekê de wê weke mafê di xwe de bibînê ku wê kesek wê bi hebûna xwe û rengê xwe wê hebê û an nebê, biji û an neji, û hwd wê karibê bide diyarkirin wê di xwe de wê bibênê. Di wê temenê de wê ev mejiyê ku mirov dişandina odayên gazê ên di dema naziyan de serdest bû.

Di wê temenê de wê, dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê dema ku em vê mejiyê fahm nekin wê nikaribê temenê pirsgirêkên herêmê jî diyarbikê. Î ro bi kurdan re wê dide diyarkirin ku ew wan jî dîrokê bibê. Siba wê di rengekê din de wê bi beşek din a civakî û hwd re wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev wê di warên zêhni û hwd de jî wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Minaq gotinên Mehmet Ucum ên weke “bi navê Erdogan dibêjê ‘serokkomarê me Erdogan pirsgirêk çareserkirîya, êdî pirsgirêka kurd nin a” wê karibê wê dîmenekê wê zêhniya ku mirov dibina odayên gazê ku ew jahr dikin û tûna dikirin bê. Di wê temenê de wê, ev zêhniyet wê, zêhniyet kujar bê. Wê di feraseta wê hizirkirinê û mejiyê wê de wê hebê ku ‘me êdî got pirsgirêk nin a, me

pirsgirêk çareser kiriya, hun jî wê wusa herê bikin û li hemberê wê ti tiştê nebêjin û êdî pirsgirêkê newênina ser ziman.’ Mantiq ev e. Ev mantiqê di odayên gazê de ên jenosidkirinê ya. Ev mantiq wê heta roja me wê weme mantiqê temenê hemû pirsgirêkên bi şer ên li herêmê jî bê. Wê dema ku em vê mantiqê baş fahm nekin emê bi tememî û baş fahm nekin ku wê heta roja me, heta salên 2025an ber çî pirsgirêk ne hatiya çareserkirin û heta roja me plansaziyên şer û konseptên wê hatina pêşxistin û bi wan şerê DAÎŞê û hwd hatiya pêşxistin wê jî baş fahm nekê. Ev mantiqê jenosida civakî bê. Ev mantiqê inkara civakî bê.

Fêrsa bi gotinên weke ji rewşên teknikî ‘divê kurd ji wê sûd negirin’

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê nûqteyê de wê karibê wê ser wê bisekinê û wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Ev fêrsa weke divê kurd ji wê sûd negirin wê weke fêrsek kûr û ku wê hemû kurd wê di mejiyê xwe de wê weke xwediyê wê bin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê di warê teknikî de wê di xismeta ziman û çanda xwe de wê bikarneyênin û hwd wê hertimî wê ser wê bisekin in.

Di wê temenê de wê makanismayên astengkirinê û an pêşîlêgertinê wê hertimî û di her warê de wê werina pêşxistin. Di rewşên weke rewşa hêzên xwe parastina rojava jî de wê heman mantiq wê ser kar bê. Gotinên Hakan fidan ên weke di rengê ku ew ser hêza hewayî di destê kurdan de wê, bi gotinên weke “ew pêwîst in ji destê wan were girtin” re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Ev wê di wê temenê de wê weke gotinên ku ew wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê alikariya li rojava a amarika bixwe jî wê bi wê ferasetê wê çawa wê pêşîya wê bigirin wê hertimi di nava diplomasiyê de bin. Wê çawa wê pêşîya wê bigirin wê ser wê bisekin in. Di wê temenê de wê minaq wê, bi dehan tv’yên ku ew li tirkiya wê weşanê dikin ên rojane wê di wê temenê de wê destûrê nedina wan ku ew di rengekê de ew tv’yên xwe yên rojana vekin. Minaq li tirkiya di wê temenê de wê nikaribê bahsa wê bikê. Li ser trt’-şes’ê re ew bahskirin wê nebê. Ber ku ew tv jî wê ne bo kurdan û armançek pêşketina wê hatiya pêşxistin. Wê çawa wê hêncetek weke ya ku wê çawa wê di rengekê de wê, bo ku ew ji derve bêjin me ziman qadaxa ser wê rakiya wê weke rewşek dezenformasyonê bê. Di wê temenê de wê rewşên weke kursiyên kurdî ên li Artuklu jî wê di rengekê

de wê bi heman ferasetê û propagandayê wê di rengekê de wê werina bikarhanin.

Di wê temenê de wê ev rewş wê weke rewşên bo domandina wê inkarê û qadaxayê a ser civakê bi hebûna ziman û hwd re bê.

Ji aliyên din ve jî wê, di rengekê de wê, di rengekê de wê, mejiyê Ardogan wê di rengekê de wê jî yê Burhan kuzu wê ne cihê wê xwediyê hizirkirinekê bê di warê zimanê kurd û perwerdeya bi zimanê dayikê de ku ew wê bibêjê “ perwerdeya bi zimanê dayikê karê şaytan a’. Di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Ber vê yekê û ber ku ew di wê mantiqê e ya wê di wê temenê de wê çawa wê pêşîya wê bigrin ku wê di nava jiyane de êw belav bibê wê ser wê bisekin in. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê ê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê bê. Di wê nûqteyê de wê, di mijare têgîna teknikî de jî wê di wê temenê de wê pêşîya wê were girtin. Wê çawa wê newê hiştin ku ew teknîkek bikeve destê kurdan wê pêşîya wê bgrin wê bi wê mantiqê ser wê bisekin in. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê direngekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Minaq ziman wê di wê temenê de wê weke neynîkek wan a baş bê. Lê di wê temenê de wê aliyên wê yên din jî wê hebin ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bo ku radio tv’yên rojane bi kurdî newina vekirin wê çawa wê, pêşîya wê bigirin wê ser wê bisekin in. Yên ku kurdan bi imkanên xwe vekirina jî ser stalaytên weke hotbirdê’ û hwd jî wê çawa wê weşanên wan li wir newê tamaşakirin wê hertimî wê li rêyên astengkirinê wê bigerihin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa kurdi û nîrxên civake kurd, çanda kurd û hwd wê di rengekê de wê li gorî wan hanina rojevê û an pêşxistinek bi wan çêkirin wê weke perçekirina wê bi xwe re wê bîrê. Di wê temenê de wê, ya ku wê zêde wê hemû kurdan wê aciz bikê wê hinek kurd wê di wê temenê de wê bikevina nava ‘xwe-parastinê’ de wê bibêjin ku em tirkîya parçe nekin û

di wê temenê de wê, weke di temenê argûmanên rejimê ên di wê temenê de wê weke bi devekê wê biaxifin. Ev wê di rengekê de wê weke aliyekê xirab ê ji aliyê kurdan ve bê. Di wê temenê de wê nikaribê li gorî argûmanek bi wê rengê ne xwe bi parêzê û ne jî hişê bide li pêş. Ber ku wê di wê temenê de wê tenê wê li gorî hebûna civakê wê karibê wê şîrovebikê ku ew çawa li gorî wê rast a. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, dema ku wê civakek cûda bê wê bêgûman wê zimanê wê jî wê cûda, çanda wê jî û gelek aliyên din ên weke dîroka wê jî. Di wê temenê de wê ev tiştê ne xirab û asayi ya. Bi hebûna civakê ya din jî wê nikaribê were diyarkirin. Di wê temenê de wê ne li gorî civake kurd nîrxên tirkî ji tirkên re wê rast û mirovî bê û ne jî li gorî civake kurd wê nîrxên kurdî û kurdan wê rastê bê ku ew werina qadaxakirin û an ne rast bidina nişandin û an hebûna nebûna wan bê nişandin û diyarkirin.

Ev wê di rengekê de wê rewşek ku wê nikaribê wê weke rewşek mirovî jî wê di rengekê de wê, şîrove bikê. Wê di wê temenê de wê nikaribê wê weke aliyekê ahlaqî jî wê şîrove bikê.

Di wê temenê de wê ji xwe wê hemû pîrsgirêk û domandina wê ya heta roja me ku wê li wê bihizirê wê ji ber helwestek bi wê rengê jî bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, dema ku wê, li gorî aliyekê weke aliyên din maf û azadiya wê hat niqaşkirin ku ew hebê û an nebê wê demê ev wê, jenosidkirinek ser navê wê yê ku ew li gorî wê dihê kirin bê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê dema ku wê mijare redkirna statûya civakî, qadaxa ziman wê, ser ya tirkîtiyê re wê were diyarkirin û wê bi gotina perçebûnê wê were diyarkirin wê bi wê yekê wê ew wê êdî wê bi wê navê wê jenosidkirinek wê were kirin bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê, nikaribê wê dervî wê bi gotinek din wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê pîrsgirêka civakê wê, di wê temenê de wê, karibê wê di rengekê de wê fahmbikê. Mijare civakê û pêşketina wê ku em bi awayekê rastin wê li wê bihizirin wê di mantiqêkê wusa bo ti civakê wê ne rast bê. Minaq wê di rengekê de mantiqekê bi wê rengê hebûna civakeê bo xwe pêwîsta tûnakirin wê dibînê wê demê wê ev wê, weke rengekê nerin û zihniyetê wê bi xwe re wê pêşbixê û wê piştî wê kengî pêşketinek civakî ji nava wê bixwe û ji civake wê bi xwe jî wê derket li holê wê karibê bi heman ferasetê li wê nêzîkatiyê bikê û wê di rengekê de wê bixwezê ku wê ji holê rabikê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di

şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê direngê de wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, di wê temenê de wê, di rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ne rast bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê. Wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê jenosida civakî wê di temenê têgînên çandî û zimanî de wê xwe bide diyarkirin wê ji aliyekê ve wê hemû rê û derfet û bi teknikî û hwd wê were bi temenkirin û ji aliyê din ve wê ti derfet wê newê nişandin ku ew xwe pêşbixê. Di wê temenê de wê dema ku ew hat kirin wê demê aliyê ku ew ti derfet ji wê re ne hatiya nişandin wê çawa ew wê di wê temenê de wê were ji dîrokê birin wê tenê û tenê wê bi wê armancê bê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Minaq wê di rewşên weke weşanên tv'yê de bê, weşanên pirtûk û belavkirina wan de bê, perwerdeya bi zimanê dayikê bê, rewşên din ên weke bi teknikî û bi zimanê xwe derfeta xwe hanina ser ziman û ragihandin û hwd bê wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênê ser ziman. Ji xwe wê dema ku wê, ev rewş nebin wê nikaribê bahsa rabûna qadaxaya ser ziman bikê. Bahskirin jî weki din wê weke derewek û an manipulekirinek qirêj bê. Di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê hingê wê ew bahskirin wê bi niyetek nebaş bê. Di wê temenê de wê karibê wê bi rehetî wê fahmbikê bê.

Weki din wê dewlet wê bi teknikî wê bo çanda tirkî û zimanê wê hemû derfetên teknikî wê, bikarbênê ku ew serwer bikê. Lê kurd wê bi derfetên xwe jî wê dema ku ew dikin wê weke li amedê û gelek deverên girtinên malên kurdan ên çandê weke ya cegerxwûn bê û an kurdi-der û hwd bin wê karibin bahsa wan bikê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê vaji wê teknik wê çawa wê bo pêşîya wê were girtin wê di wê temenê de wê were bikarhanin. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Kurdi çawa di nava dorpêça asimlekirinê de ya û wê çawa wê pêşîya wê di jiyane kamuyê de bi karhanina wê bigirin û her wusa wê weke zimanê çandê û xwe ragihandinê wê nebê wê di wê temenê de wê dewlet wê hemû qayreta xwe wê li hemberê wê bikarhbênê. Ji wê aliyê ve wê weke

aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Di rengekê din de jî wê rewşên weke weşandinê, ragihandinê û xwe handina ser ziman û perwerdeya bi zimanê civakê bê. Di wê temenê de wê ev di demên hemdem ên pêşketina bi aqil û ragihandinê de wê weke aliyên ku ew nebin nabê bê. Di wê temenê de wê weke karibê wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di demek weke ya bi aqil pêşdikeve weke di roja me de asta pêşketinê hatiyê de her rojek qadaxaya ser ziman wê weke windahiyek dîrokî a bo civakê û pêşketina wê jî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ji wê aliyê ve wê aliyekê wê yê din jî wê weke di demên berê de wê rejimê fikir ku ew nexwedi bihêlê ku ew karibê wê bi rêve bibê wê di wê temenê de wê di wê demê de wê bi heman mantiqê di rengekê de weke nêzî mijarê bibê. Di wê temenê de wê çendî ne pêşketi bê û ew karibê wê qadaxaya di pîretikê de ew ser ziman bide domandin û ne hêlê ku ew di qadên jiyanê, perwerde, nivisandin û perwerde û xwendinê de ziman were bikarhanin ew wê weke bo xwe weke qizincekê dibînê. Di wê temenê de wê, bi wê yekê wê weke bixwezê wê bide domandin. Ev wê weke rewşek ku wê çawa wê bi rêya ji xate pêşketina wê bi xistinê jenosidkirina wê bê. Di wê temenê de wê weke rewşek jenosidê a bi rêbazên metingeriya hemdem ew di rengekê de ew dihê kirin û dihê dimandin jî bê.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di demên hemdem de wê giringiya pêşketina ziman û an pêşketina di ziman de wê bo civakekê wê giring bê û wê temenê xwe barkirina wê ya li paşeroja wê jî wê biafirênê. An jî wê temenê afirandina paşeroja xwe wê di rengekê de wê bi wê bibê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengek de wê bi wê re wê li

wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê weke bi wê re wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê têkiliya pêşketina civakê wê demê wê bi asta pêşketina zimanê wê bi zanebûna wê ve wê ji aliyekê ve wê hem bi sînor bê û hem jî wê bi wê ve wê girêdayê bê. Wê dema ku wê civake wê ji wê aliyê ve wê were bi sînorkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê ji pêşketina wê were xistin. Di wê temenê de wê israre rayadarên dewleta tirk ku ew nahêlin kurd zimanê xwe pêşbixin û bi wê perwerde bibînin û hwd wê wê hinekê jî wê bi wê ve wê girêdayê bê. Di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve jî wê di wê temenê de wê ji asta zimanekê civakî wê dîr bikin û wê temenê bikarhanina wê bi israri jî holê rabikin û wê bi wê bingihê berttekên li dijê ên ji derve dihên wê bigirin wê rewşên weke bi gotinên 'qadaxa ser ziman rabûya' û vekirina 'rewşên weke trt' -şes'ê û hwd wê di wê temenê de wê bînin ser ziman. Wê di wê de wê bo ku ew manipulyasyonê bikin û bi wê hem qadaxayê bidina domandin û hem jî bîjin qadaxa me rakirîya' û hwd wê di wê temenê de wê di rengekê de wê ev gotin wê werina ser ziman. Gotin weke yê Mehmet ucum ên di temenê jenosida civakî de bi lêv dikê wê weke 'pirsgirêka kurd, êdî çareser bûya' wê di wê temenê de wê xwediyê konseptek jenosidkirinê bê. temenê van gotinan wê girêdayê gotinên Erdogan ên weke "dema ku tu ne hizirê wê nebê." An jî "dema ku tu ne fikirê ku pirsgirêka kurd heya wê nebê". Di wê temenê de wê ev wê weke gotinên ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku ew wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê bê.

Diwê konseptê de wê ne bi rengekê şerê leşkerî lê bi rêyên weke ramyari û an pergale jiyane kamuyê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de ew ya ku wê di wê demê de ew bi wê li pêvajoya çareseriyê dihizirin jî wê ji wê ne cihê bê. Di wê temenê de wê çendî ku wê birêz ocalan wê pêvajoyek çareseriyê wê bide destpêkirin bo çareserkirina pirsgirêkê û di destpêkê de Erdogan ku wê dijberiya li perwerdeya bi zimanê dayikê û ankû kurdî wê bide nişandin wê karibê wê bi wê re wê di rengekê de wê weke fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê çawa wê, bi wê re wê giraniyê bidina pêvajoya asimlesyonê û wê di wê temenê de wê li gorî

xwe wê pêvajoya çareserîyê wê bidina serî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, ber vê yekê wê, bi israrî ji gotinên civake kurd ravînê û ne hiştina wê bikarhanina wê û an di wê temenê de wê di temenekê oto-sansurî de wê yên ku ew bikardihênin jî ew wê ji wê derdixin û wê dihênina ser ziman wê hinekê jî wê weke ku wê bi wê ve wê weke girêdayî bê.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê pêvajoya asimlesyonê wê di wê temenê de wê bi rewşên weke ku me li jor wê hani ser ziman wê çawa wê di wê temenê de êw bide domandin wê di wê temenê de wê bi wê mantiqê li wê were lê hizirkirin. Hem gotinên ardogan ên weke ji zimanê tirkî û pê de wê perwerde bi zimanekê nebê ku wê werênê ser ziman û gotinên mehmet ucum di dewama wê de wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê têgînek jenosidwarî wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev wê di rengekê de wê weke dîmenekê hizirkirinê ê ku ew bi wê ne tenê li kurd wê herwusa li pêvajoya çareserîyê jî wê di temenê wê pêvajoya asimlekirinê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke bi wê li wê bihizirin û wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayek de wê werênê ser ziman. Şêwayê li pêvajoyê hizirkirin jî wê di wê temenê de bê. Di wê temenê de wê, çawa wê bi giraniya zimanê tirkî li jiyane kamuyê, perwerdeyê û hwd re wê, bi tememî wê bindestiya civakî wê bi wê re wê bide domandin û wê jenosidkirinê wê bi wê re wê bikê wê weke aliyên wê yên ku ew wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman. Wê dema ku em van aliyên wê di wê temenê de wê bahsa fahm nekê wê nikaribê wê çawa di wê demê de wê dihê xwestin bê çareserkirinekê pêvajoyê û bê gavavêtinek destûrî û hwd wê bidina domandin wê di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di çerçoveya pêvajoya çareseriyê wê weke ku wê bi mijarê ve girêdayî wê weke ku wê pêwîst bê ku mirov hinek gotinan wê bibêjê. Di wê demê de wê hemû sazî û civake kurd wê li bendê bê ku wê dewlet gavê biavêjê. Di wê temenê de wê weke ku wê ne dewletê zimanê qadaxa kirî, ne dewlet maf û azadiya civakî hemu ji destê civakê girtina û pêvajoyên şer li ser civakê wê, pêvajoyên şer meşandina wê ji kurdan li bendê gav avêtinê. Di aslê xwe de wê, ev rewş tenê bi serê xwe jî wê weke ku wê bîna ser ziman wê di serê hemû gotina de wê gotina 'romê bêbax' û an 'baxtê romê nin a' wê bikê kku ew di serê hemû kurdan de were li bîrê û ser ziman.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di rengekê de wê bendêbûna dewletê gavê ji aliyê kurdan ve wê çawa wê dikarê wê bixwênê? Di serî de wê hinek aliyên wê yên bi çerçoveya mijare me ve girêdayî ku wê karibê wê fahmbikê wê hebin. Yek; wê çawa wê pêvajoya rejima asimlesyonê wê bide domandin û wê dawî li wê newênin. Di wê temenê de wê, çawa wê, bi gotinên weke Ardogan dibêjê me qadaxaya ziman rakirya û bi wê re ew êdî doza ti tiştê nekin û ew di wê temenê de wê, rewşên weke zimanê perwerde, kamuyê û hemû rewşên ragihandin û zanînê tirkî bê û di nava de wê kurd wê weke bi gotina entegreyê ku ew bi gotinê dikin ku wê were halandin û wê weke civakekê newê dîtin û wê di wê temenê de wê bi wê re wê pêvajoya asimlesyonê wê ser werê wan wê bina li serî. Bi gotinê din wê çawa wê pêvajoya jenosidê wê bina li serî. Xwesteka ardogan bixwe jî ev a ku wê çawa wê pêvajoya jenosidkirinê wê bibê serî. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê pêvajoyê di temenê weke di wê temenê de wê di temenê serdestkirina rejima asimlasyonist de wê serdest bikin wê, bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê, rejim wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê li wê bihizirê. Wê yekê, dikarê ji xwestekên wan ên ser rojava de jî wê dikarê wê bi rehetî wê fahmbikê. Ev wê di wê temenê de wê çawa wê, di rengekê de wê pêvajoyê wê di temenê inkare kurdan de wê, bi temenê bikin wê ser wê bihizirin. Ji xwe wê piştî hevdiîna komisyonê bi birêz ocalan re weke serokê kurd wê çawa wê, raportên ku ew amede dikin de wê gotina 'teslimbûnê' wê werênina ser ziman wê di wê temenê de wê karibê wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê rejimek ku niyeta wê di jenosidkirinê û anasimlesyonê de nebê wê ji xwe wê

gotinên bi wê rengê wê newênê ser ziman. Di wê temenê de wê, gotinên dihên wateya inkarê wê di rengekê de wê dûbarê û dûbare wê newênina ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibnê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, destûrên ku ew di wê temenê de wê, di wê temenê de wê çawa wê teslimbûnê wê ferz bikin wê weke çawa wê bikevina nava hewldana çêkirina destûrên wê de. Wê dema ku wê besê hozat wê, bahsa destûrên entegreyê pêwîst in werina derxistin wê di wê temenê de wê, bertekên wan wê hinekê jî wê ser wê temenê wê li hemberê wê werina diyarkirin. Rewşek weke ya inkare kurd wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku wê weke birêz ocalan wê diyarbikê wê çendî wê were şikandin jî lê wê rejim wê weke bi rejima Erdogan re wê heta ji jê were wê di wê de wê israrbikê. Weke di temenê parastina rejima 12ê-êlûnê de wê bi makaniya derbeyê û rewşên derbekarî ku ew bi wan dikin desthilatdar wê di rengekê de wê ew wê bidina domandin. Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Rewşa inkarê wê di wê temenê de wê, bi bandûra pêşketinên serdemê en bi aqil û tekoşîna kurdan a 50 salê dawî wê bişikihê. Di wê temenê de wê, ev wê weke dîroka rejimê a şer a li hemberê civake kurd bê ku mirov wê karibê wê bi rehetî wê balê bikişênê ser wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman bê.

Hewldanên li hemberê ziman di jiyane kamuyê de

Mijare ziman wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke karibê wê ji gelek aliyan ve wê ser wê bisekinê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman ku wê, ji gelek aliyan ve wê weke rastiya civakê wê werênê ser ziman bê. Wê dema ku wê, qadaxa ser ziman dihê danin wê ne tenê wê rêyek xwe ragihandinê wê bi wê re wê, were astengkirin. Di wê temenê de wê weke hinek kurd di bêjin dema ku ez zaroyên bi kijan zimanê perwerde bikim û mazin bikim wê bi wê zimanê û pêşketina xwe wê çê bikin jî wê nikaribê wê fahmbikê bê.

Ber ku wê ziman wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê bi pêşketina civakê ve a ya demên berê a xêwî ya civakî û kes jî wê di

rengê de wê weke girêdayî bê. di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din wê di wê temenê de wê weke karibê wê fahmbikê ku wê, mijare ziman wê, weke stûna hebûna civakê û kes bê. Dema ku ew hat qadaxa kirina wê weke rengê paqijiya etnikî wê li hemberê civakê wê bi ziman û çandê û hwd wê di şêwayekê de wê ser wê were meşandin. An jî wê were farz kirin. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare civakê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, bi rengê pêşketina xwe re wê derkeve li pêş bê. Di wê dema ku em bahsa rengê jiyanê civakê bikin wê ziman û çanda wê, karibê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Lê dema ku we zimanê civakê qadaxa kir û ne hişt ku ew bi wê têkiliyê dênê, bi axifê, perwerde bibînê û hwd wê bikê wê demê çendî ku wê bibêjin 'pirsgirêka me bi rengê jiyanê ti kesekê re nin a' re jî wê ev wê ji derewke manipûlatîf û wêdetir wê neçê. Wê nikaribê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê. Wê jî dikarê wê di rengê de wê werênê ser ziman ku wê mijare zimanê civakî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Zimanê civakê di wê temenê de wê, weke rengê jiyanê wê bi çanda wê re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Mijare zimanê wê di rengê de wê bi pêşketina civakê ve wê girêdayî bê. Wê dema ku em bahsa pêşketina civakê a demekê dikin wê di asta zanîn û pêşketina wê demê a aqil de zimanê xwe têr zanîn kirina wê re wê rengê pêşketina xwe ya civakî jî wê bi wê re wê li gorî demê wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Lê wê dema ku wê di wê temenê de wê zimanê civakê wê di rengê de wê were astengkirin wê demê wê di wê temenê de wê, pêşketina wê bi wê rengê wê weke ku wê were astengkirin. Di wê nûqteyê de wê, ziman wê, weke aliyekê giring ê mirov bê. Qadaxa wê ya minaq wê ya zilmê û zalimanetiyê wê di ti demê de wê rastî minaqên wê newin. Di demên naziyan de wê, karibê di rengê de wê bi wê re wê fahmbikê. Her wusa

gotinên weke “yêk ziman, yek çand, yek netewî ..” û hwd jî wê di literatura naziyan û hitler de wê were diyarkirin.

Di wê temenê de wê, têtînen weke nijad jî ya din çêtir wê di wê temenê de wê weke ku wê were dîtin wê dîmenê wê hebê. Ev wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Lê têtîna netewî wê di wê temenê de wê bi têtînen weke asimlesyonê re wê dîmenekê paqiya etnikî wê di wê temenê de wê ser yên din ku ew wan asimle dikin re wê bidina diyarkirin. Ev wê di encama politikayên wan ên netewî û an asimlesyonist de bê ku wê weke di rengekê ku wê taqabûlî têtînek jenosidî de wê weke ku wê di şewayekê de wê weke ku wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare têtîna qadaxaya ziman de wê ne tenê wê hebûna civakê û mejuya wê bi dîrok û çanda wê re wê bi tenê wê were armanc kirin. Wê jî wê zêdetirî wê pêşketina wê ya demê kiu ew di wê demê wê bibê wê çawa wê pêşîya pêşketina wê bigirin jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Ji xwe, aliyekê wê yê giring wê ew bê ku wê çawa wê pêşîya pêşketina civakê a wê demê wê bigirin bo ku ew xwe derbasî dema nû a wê demê û jî wê demê dema piştre nekê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê

Di wê temenê de wê aliyê herî xirab wê di rengekê de wê bi qadaxa ziman re wê di destpêkê de wê bo ew qadaxakirin were zimandin wê çawa wê civakê wê bi wê jî pêşketina demê wê were kirin. Di wê temenê de wê ev wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê êdî wê bi wê re wê zimanê serdestê xwe ku ew bo wê dihê asimlekirin û çanda wê jî xwe re wê ‘pêşketî’ wê bibînê û wê weke balkêş wê bibînê. Wê di wê temenê de wê êdî wê ber ku wê berê pêşketina mirov hertimî wê pêşde bê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, bixwezê bi şewayekê û rêyekê ew xwe bênê ser ziman. Ev wê weke xosletên derûnî û civaknasî ên mirov jî bin. Di wê temenê de wê rêyên xwe hanina ser ziman ên bi ziman û çanda wî ku ew jî destê girtina wê bixwezê di hinek rewşên din ên weke taqaabûlî wan bi mecbûrî xwe wê

werênê ser ziman. Lê ew wê di wê temenê de wê weke ku wê ji mejiyê civakê wê dûrkeve wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê dişêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, rewşên weke asimlekirinê wê di wê temenê de wê, di serî de wê bi çêkirina pirsgirêkê a bi rengê jiyane wan û bi gotinên xirab û negativ wê pênasekirina wê re wê temenê wê bi berdewamî wê werina çêkirin. Minaq wê gotinên “kurdên cahil” û hwd wê di wê temenê de wê weke bi gotinkirina wê were kirin. Weke vê gotinê wê gelek gotin wê werina ser ziman û ev gotin wê êdî wê çawa wê ji kurdekê re wê weke bê kirin temenê bo ku ew xwe ji wê cahiyê xilas bikê wê çawa wê ji çand û zimanê xwe wê dûrkeve û an wê xwe dûrbikê bo ew bi wê newê ser ziman wê ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di têgînekê de wê, gotinên weke kurdên bi dûv û hwd wê di wê temenê de wê werina ser ziman. Weke van gotinan wê ser çandê û ziman re wê zêdetirî wê werina ser ziman. Minaq weke me li jor li deverekê wê hani ser ziman ku wê, Burhan kuzu wê bêkê perwerdeya bi zimanê dayikê xwestina wê karê şaytan a’, û an bilanc Arinc wê bi gotinên zimanê kurdî ne zimanekê şariştani ya û hwd wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke gotinên di wê temenê de ên hêrîşkirin û xirab nişandinê ku ew dikin bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din wê karibê wê werênê ser ziman ku wê goitinên bi wê rengê wê di rengekê de wê zêdeeyî wê di şêwayekê de wê werina ser ziman.

Di wê temenê de wê, ev wê, di rengekê de wê, di wê temenê de wê, weke di rengekê de wê hêrîşên zêhni û yên bi fizikî wê di ahengekê de ku wê hev bi temen bikin bo pêvajoyek asimlekirinê wê di wê çerçoveyê de wê werina pêşxistin. Me li jor wê hinek minaqên wê dana diyarkirin. Lê ji yên ku me hanina ser ziman wê pirr zêde wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê pêwîst bê ku mirov wê ser wê bisekinê bê. Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Ziman wê di wê temenê de wê di rengekê de wê çawa wê ji rastiya wê ya civakî wê were dûrkirn û wê zimanê tirkî wê weke zimanê wê li şûna wê were bicihkirin wê sê lingên wê yên giring wê zêde wê girani di temenê sistemetizeya asimlesyonê de wê li wê giranî wê were dayin. Yek wê perwerde û an pergale perwerdeyê bê. Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê lingê din wê di wê temenê de wê newê hiştin ku wê di ti saziyên kamuyê de ew were bikarhanin. Kurd ti carî bi zimanê xwe xismetê nebînin. Ew bi wê mecbûr bimênin ku ew tirkî fêr bibin. Di wê temenê de ew di rastiye de êdî wê di wê temenê de wê weke mecbûr bimênin ew xwe asimle bikin. Di wê temenê de wê, êdî wê bo ser wê nûxûmandinê wê bi gotinên manipulakirinê weke qadaxa ser ziman nin a wê werina hanin ser ziman. Lingê din wê çapemeni, tv, û medyên civakî bin ku wê ti carî wê nehêlin ku ew di wan de kurdî bi rêngê wê yê civakî were bikarhanin. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê di rengekê de wê çawa wê pêşîya wê bigirin wê di wê temenê de wê hemû rêyên teknikî wê li pêşîya wê bigirin. Minaq demek dirêj wê tirkiya wê bo zimanê kurdî ne zimanê google ê wergerê têkili pirr zêde bi şirkete google dani. Wekî din pirsgirêkên weke bi medyên civakî weke instagramê û hwd re wê derxin wê di rengekê de wê di temenê wan de wê ev rewş û zêhniyet wê hebê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke pêwîst bê ku mirov wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare zimanê kurdî wê di wê temenê de wê çawa wê bi tememî ji jiyane wê were derxistin û newê hiştin bibê zimanê nivisandin û xwendinê wê bi wê rewşên weke girani dana bi tirki ên malperên bi tirkî ji kurdan re û di rengekê de rojnema û an tv'yên ku ew pirr zêde divekin wê di wê temenê de wê bi wê armancê bin. Di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê weke di armancek rast a bo pêşketinê kirina tv'yekê wê ji wê zêdetirî wê di wê temenê de wê çawa wê di xismetê asimlekirinê de wê were bikarhanin wê ser wê were sekin in. Minaq wê bi sedaan rêzafilm ku wê werina çêkirin û wergerandin wê çawa wê ne bi kurdî bin wê, ser wê bisekin in. Di wê temenê de wê bi teybetî û bi zêdeyî wê ew weke li kurdan wê werina kirin ku ew di wê temenê de wê çawa wê asimlekirinê wê were kirin. Di rengekê mirovati û wijdanî de ku wê weke bahsa du civakên li rex hev dijin û heka rast ba weke dihe gotin gotina biratiyê' pêwîsta ku wê dema ku filmek û an rêzafilme hat çêkirin wê pêşî wê, ji kurdan re wê wê bi kurdi dubleja wê biheta kirin. Di wê

temenê de wê, piştî wê bi hev re wê bikira. An jî wê, di rengekê de wê, pirtûkek derket wê pêwîsta ve ew bi wegera wê ya bi kurdî bi heta weşandin.

Mînaq pergalek bi wê rengê li welatên ewropa heya. Dema ku wê pirtûkek were weşandin yan wê di heyva pêşî de wê bi zimanê civakên din wê were weşandin. Yan jî wê di rengekê de wê, berê ku ew were weşandin wê derfeta wergera wê pêşî ji komên civakî ên di nava wê de dijin wê biafirênê û wê heta ku wê mesrefên wê yên bo wegerê jî wê ji saziya û an wezereta çandê a hukumeta were dayîn. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê ev wê weke rewşên hem bo piştgiriye û hem jî teşwîkê jî wê werina bi gotinkirin.

Lê vaji wê li tirkîya wê yek ku wê kurd bi xwe jî wê binivîsênin û an çêbikin wê çawa wê pêşîya wê bigirin ku ew negihîjê civakê bigiştî wê ser wê bisekin in. Di wê temenê de wê, şewayekê teknikî ê astengiyê wê bi zanebûn û pirr zêde xort wê were pêşxistin. Mînaq wê dema ku wê kesek wê pirtûkek bi kurdî bi postê jî ji hevalekê xwe re bişênê, bo ku ew bi kurdî ya hertimî wê, derfeta ne gihiştina wê hertimî wê hebê. Sedema wê ya yekser wê kurdiya wê bê.

Ji wê aliyê ve wê, di rengekê de ew qadaxaya ser ziman wê di rengekê de wê pirrali wê di şewayekê de wê were meşandin. Di wê temenê de wê, heta ku wê di temenê şerkirina li hemberê civakê de jî wê di rengekê de wê ew wê were kirin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê kurdekê ku ew bêjê ez kurd im û û bahsa zimanê kurdî û çanda kurdî û dîroka wê bikê wê karibê rastî eşkence û heta kuştinê jî were. Di wê temenê de ji ber zimanê xwe eşkence dîtîn wê weke rewşek xweza bê. Ez bixwe weke gotinên xwe yên dawî di wê nûqtîyê de wê bêjim ku wê, ber ku kurdi axiftina min wê, di rengekê de wê, gelek caran rasti eşkencekirinê hem di zindanê de û hem derve rastî wê hatimê. Di wê temenê de wê, ev wê weke rewşek xwezayî bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare zimanê kurdî wê qadaxaya wê tenê wê bi rewşên hesan û xwezayî re wê nikaribê wê fahmbikê bê. Ev wê di çerçoveya sistemetizîya politikayên dewletê ên ser civakê de wê weke lingekê wan politikayên wê hemûyan wê bibê. Ji ramyariyê bê û an poltikayên malbatê û jinê ku wê werina diyarkirin wê lingekê wan bi timî wê çawa wê di wê temenê de wê di wê temenê wê qadaxayê de wê ew wê bikin wê ser wê bisekin in. Ew wê di wê temenê de wê di rengekê de wê ew wê bidina domandin.

Di wê temenê de wê di nava ramyariyê de jî wê minaq wê ragihandinên bi kurdî wê di wê temenê de wê ne tenê wê weke sûcekî destûrî wê were dîtîn wê bi gelek astengiyan re jî wê bibê. ramyarivanekê kurd wê di wê temenê de wê karibê rastî rewşên xirab were û heta ku ew ji jiyane xwe bibê wê gelek rewşên wê bide ber çavê xwe. Di wê temenê de wê bi kurdî axiftin û an bahsa mafê kurdan kirin wê di rengekê de wê hertimî wê weke kurdekê wê rewşên wê rasti wê were.

Di wê temenê de wê di temenê qadaxaya ziman a di piretikê û hwd de wê, bi kiryarên rejimê wê karibê bi wê rasti gelek rewşên xirab were. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikêê û wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê weke bi dehan minaqên wê hebin ku wê karibê wê werênê ser ziman ku wê çawa wê qadaxaya ser ziman wê were domandin û di demên hemdem de wê bi wê çawa wê civak ji demê were kirin û wê di bin pêvajoya şer de wê were hiştin wê bi wê ser wê were sekin in. Sedemek ji wê a rejim hertimî di rewşên awarte de xwe girtina wê, bi wê rewşê ve jî wê girêdayî bê, bo ku ew pêvajoya şer û di temenê doimandina pêvajoya asimlesyonê de bide domandin. Ber vê yekê aşîtiya navxweyî û an rewşên aşîtiyê weke bi mirina xwe dibîne. Wê çawa wê, sabote bikê wê hertimî wê bi wê yekê ser wan wê bisekinê û wê pêvajoyên şer wê, bo wê û domandina wê bi konseptan wê bide domandin.

Abdusamet Yigit, kurdistan, cizirabota, 2025